Herefene
ev yihmaz
Serçe kefi
Mahana gezmah
Kıran Sipire
Astarı
Bi hırhana
üzinden bahalı
kör
pakla
Çabası
Siyemi
Düşti
Uda
bağılmah
siye bişrnişse
biye savırmış
Çeppelo
Meç
meçe
sıfatlı
Postal çüttlemah
zingilli
ziyaret
Kenarda
gezip
ortada yimah
Heyad egri inek sağılmi
Serçe nola ki budı nola
Velvele koparmak
Erki
geçmah

ŞANLIURFA'DAN DERLENEN

ATASÖZLERİ ve DEYİMLER

Mehmet OYMAK

BÜYÜKŞEHİR
ŞANLIURFA

Şanlıurfa, 2017

ŞANLI URFA'DAN DERLENEN

ATASÖZLERİ VE DEYİMLER

Mehmet OYMAK

Koordinatör
Murat MÜJDECİ

Genel Yayın Yönetmeni
Abdülaziz GÖKTÜRK

Editör
Haldun ŞEKER

Sayfa Düzeni
Eriha Grafik & Sanat

Kapak Tasarım
Necmi KÜÇÜKOĞLU

Yayınevi Sertifika No
34984

Baskı ve Cilt
Miran Matbaa Hizmetleri
Beşyol Mah. 1. İnönü Cad. No: 36/157
Küçükçekmece / İstanbul
Tel: 0212 540 51 00
Sertifika No: 26359

EDESSA YAYINLARI
Atatürk Bulvarı Şair Şevket Mah.
Sorguç Apt. No: 28/A
Haliliye/Şanlıurfa
Tel: 0414 315 85 70

ŞANLI URFA'DAN DERLENEN

ATASÖZLERİ VE DEYİMLER

MEHMET OYMAK

BÜYÜKŞEHİR
ŞANLIURFA

Mehmet OYMAK

1950 yılında Şanlıurfa'da doğdu. Orta öğrenimini Urfa Lisesi'nde, Yükseköğrenimini Ankara Üniversitesi'nde yaptı. 1970 Yılında Urfa Lisesi'nde öğretmenliğe başladı. Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalında yüksek lisans yaptı. Ondört yıl öğretmenlik ve yöneticilik yaptıktan sonra sekiz yıl Belediye Başkan Yardımcılığı yaptı. 1993'de Harran Üniversitesi'ne geçti.

Araştırma ve Mesleki Çalışmaları: Adsız Kitap (Şiir), Hz. İbrahim ve Urfa (Araştırma-Folklor, dört baskı yaptı), Leyla ile Mecnun (Şiir), The Guide Urfa and Harran (A. Cihat Kürkçüoğlu ile beraber, araştırma, tanıtım), Urfa ve Hz. Eyyüp (Araştırma-Folklor) çalışmaları kitap halinde yayınlanmıştır. Çeşitli dergi ve gazetelerde araştırma ve inceleme makaleleri yayınlanmıştır. 1974 Yılında Harran Üniversitesi'nin kurulması için akrabaşlarıyla beraber "Harran Üniversitesi Gazetesi"ni çıkardılar. Ayrıca aylık kültür ve folklor dergisi "Harran"ı, 1975 yılında Urfa'ya Harran Üniversitesi'nin gerekliliğini anlatan bir risaleyi yayınlamışlardır. Urfa ile ilgili 20 kadar yayında çeşitli derecelerde katkıları olmuştur.

Yöneticilik Çalışmaları: Milli Eğitim'de on, Belediyede sekiz, Üniversitede üç yıl olmak üzere çeşitli kademelerde yirmibir yıldır yöneticilik yapmaktadır. 2 tane lisenin kurucusu olarak çalışmış ve Belediye teşkilatının yeniden yapılanmasında 20 kadar dairenin kuruluşuna katılmıştır.

Sosyal ve Kültürel Çalışmaları: Üniversitede öğrenci derneği, Ankara'da Urfa Yardımlaşma Derneği, Harran İhtisas Spor Kulübü, Harran Üniversitesi Kurma Derneği, Dicle Üniversitesi Vakfı, Urfa Spor Kulübü, Çevre Vakfı, ŞURKAV gibi kuruluşlarda kurucu üye, mütevelli heyet ve yönetim kurullarında çalışmış ve çalışmaktadır. Türkiye Yazarlar Birliği üyesidir.

Folklor konusunda geniş bir arşivi ve koleksiyonu vardır. Tiyatro ve Halkoyunları oyunculuğu yapmış, eğittiği ekip Türkiye birinciliği dahil, dereceler almıştır. Halkoyunları değerlendirme kurulu üyeliğine hak kazanmıştır. Tarihi eser restorasyonu ve çevre düzenlemeleri uygulamaları yapmış ve yapmaktadır.

İÇİNDEKİLER

TAKDİM 7
ÖNSÖZ 9
TEŞEKKÜR VE İTHAF 11
İŞARET VE KISALTMALAR 12
İŞARETLER 12
KISALTMALAR 12
I . GİRİŞ 13
A . ŞANLIURFA 13
1 . Şanlıurfa'nın Tarihçesi 13
a- Yazılı Tarih Öncesi 13
b- Şanlıurfa'nın Kuruluşu 13
c- Bilinen Tarihi 14
d- Şanlıurfa'nın Tarihindeki Adları 14
e- İslami Hakimiyet Dönemi 14
2 . Şanlıurfa'nın Coğrafi Konumu 15
a- Şanlıurfa'nın Matematiksel Coğrafi Konumu 15
b- Şanlıurfa'nın Özel Coğrafi Konumu 16
c- Fiziksel Yapı 17
d- Bölgenin Özellikleri 18
B. ATASÖZLERİ VE DEYİMLER 19
1. Çeşitli Dil ve Şivelerdeki Karşılığı 19
2. Atasözü ve Deyim Nedir? 19
3. Atasözü ve Deyimlerin Genel Özellikleri 20
4. Oluşmalarına Etkiler 21
5. Atasözleri ve Deyimler Arasındaki Önemli Farklar 21
6. Kullanım Yerleri 22

7. Mahalli (Yalnız Bazı Yerlerde Kullanılan) Atasözleri.....22
C. ŞANLIURFA ATASÖZLERİ VE DEYİMLERİ 24
1. Şanlıurfa Yöresi.....24
2. Şanlıurfa Ağzı.....25
3. Şanlıurfa Ağzının Sesleri.....25
D. Derlenen Sözlerin Değerlendirilmesi 28
1. Eski Söz-Eskilerin Sözü.....28
2. Değerlendirme.....29
3. Sonuç.....30
II. ATASÖZLERİ..... 31
III. DEYİMLER..... 117
IV. BİBLİYOGRAFYA..... 199
V. KAYNAK KİŞİLER..... 205
VI. SÖZLÜK..... 209

ÖNSÖZ

Urfa Yöresinin en bakir ve işlenmemiş edebiyat konularından biri de halk edebiyatının önemli ürünlerinden olan atasözleri ve deyimlerdir. Bu sözler çok geniş bir alanda ve her kesimden insanlar tarafından kullanılmaktadır.

Her zaman ve her yere göre farklı farklı söylenen, en beklenmedik anda konuşma arasında geçen; çoğu zaman kullananların bile farkında olmadığı bu sözlü ürünleri; izleme, belirleme ve derlemenin ne kadar ağır bir çalışma gerektirdiği aşikardır.

Derlemede birkaç yol kullanıldı. Bunlardan biri Urfa yöresi ile ilgili diger çalışmalarımıza[1] paralel olarak; doğup büyüdüğümüz bu şehirde, dilimize yerleşen ve zihnimizde yer eden ve konuştuğumuzda bizzatihi bizim kullandığımız atasözleri ve deyimleri yazıya geçirmek. Bu şekilde tespit edilenlerin sayısı küçümsenmeyecek orandadır. Sıksık içinde bulunduğumuz topluluklardaki insanların kullandıkları atasözü ve deyimleri izlemek ve not almak. Çeşitli vesileleri kullanarak farklı kesimlerden söz ve deyim alabilmek için konu ile ilgili şahısların desteğini istemek. En önemlisi de belli bir derleme döneminden sonra kaynak kişilerle[2] ve kaynak kişilerin desteği ile bir tarama yapmak.

Atasözü ve deyimleri kullanan, yöre ağzı ile yazılmış halk hikayeleri[3] ile yöre dil ve edebiyatını inceleyen yayınları taramak sureti

Hz. İbrahim Halilullah ve Urfa, Mehmet Oymak, Harran Yayınları, (2. Baskı) Ankara 1991

Çalışmamızın sonundaki kişilerin İsim listesi.

Harran Dergisindeki Halk Hikayeleri.

ile, mümkün olduğunca daha fazla materyale ulaşıldı. Daha önce yörede yapılmış çalışmalar incelenerek[4] karşılaştırma yapıldı.

Böylece çok geniş bir tabana ulaşarak derleme yapıldı. Toplum içinde kullanılması adaba uymayan kelimelerin kullanıldığı sözleri derlememize almak gerektiği düşünüldü. Ancak kullanılması haya ve edep ölçülerine sığmayan bir kısım sözlerin çok dar çevrelerde söylenen sözler olduğu toplumun tanımadığı ve kabul etmediği bir yargı olarak düşünüldü ve alınmadı. Bu sözlerin birçok açıdan incelenmesi; Toplumun hayat tarzı, sosyal yapısı, değer yargıları, dili ve üslubu hakkında ipuçları vereceği kanaatine varıldı.

Halk edebiyatına bu çalışma ile bir katkı sağlanabileceğini düşünen, başarı ile tamamlayabilmemiz için kıymetli bilgi ve zamanlarını bize destek olarak veren, dara girdiğimiz her zaman sabırla yol gösteren, Harran Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Başkanı değerli bilim adamı Prof. Dr. Ömer Okumuş hocamıza minnet ve şükranlarımı sunuyorum. Yrd. Doç. Dr. Sayın M. Muhsin Kalkışım ve Yrd. Doç. Dr. Sayın Muammer Gürbüz'e ilgi ve desteklerinden dolayı teşekkür ediyorum.

Daha önce Urfa yöresi Halk Edebiyatı ile ilgili derleme ve araştırmalarımız, konu ile yakın ilgimiz nereden ve nasıl başlıyacağımız konusundaki ön bilgimiz de çalışmamızı kolaylaştırdı. Yörenin zengin kültürü ve sosyal yapısı, verimli bir alan idi. Bu alanda çok önemli çalışmalara önayak olan ve yer veren Harran Dergisine ve sahibi Halil Soran Bey'e ve Adil Saraç'a teşekkür ediyorum.

Ayrıca çalışmamızın sonunda isimlerini verdiğimiz "Kaynak Kişi"lere ve bilgisayarla yazım işlerini yapan Cemal Elçi'ye teşekkür ediyorum.

Mehmet OYMAK

Temmuz 2017

---

4 Adil Saraç'ın Çalışmaları ve Harran Derğisinin Yayınları.

TEŞEKKÜR VE İTHAF

Dil ve edebiyat üzerine çalışanlar; Urfa ağzını seven, merak eden ve incelemek isteyenler ve gurbette bulunan Urfalıların özlemleri açısından çok önem arz eden Urfa "Atasözleri ve Deyimleri"ni, uzun yıllar önce yüksek lisans tezi olarak çalışmıştık.

Konu ile ilgilenenlerle, aynı zamanda Urfa'lı hemşehrilerimizle; "Urfa Atasözleri ve Deyimleri"ni buluşturmak üzere yaptığımız bu çalışma Şanlıurfa Belediyemiz tarafından 1998 yılında kitap olarak yayınlamıştı. Gördüğü ilgi ile çok kısa sürede mevcudu tükenmişti. Bu sebeple hemen her ortamda bizden kitabın yeni baskısı soruluyordu. Özellikle dil üzerine çalışan akademik çevreler ısrarla yayınlanması gereğini dile getiriyorlardı.

Bu ihtiyacı duyarak, yayınlanmasını uygun gören Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi Başkanımız Sayın Av. Nihat Çiftçi'ye çok teşekkür ederiz.

Urfa'daki kültürel çalışmalarda ve kitabın yayınlamasında emeği geçen tüm çalışanların emeklerine sağlık.

Urfa'mız ile ilgili bu ve benzeri çalışmalarımda beni teşvik eden, destek veren ve imkân sağlayan Prof.Dr. S. Ahmet Oymak'a, Esra Oymak Bulduk ve aileme minnettarım.

Bilgi ve becerisiyle kitabın Urfa ağzı imlası ile yazılması işlerini yapan; birkaç ay önce aramızdan ayrılarak ebedi âleme göçen Cemal Elçi'ye bu çalışmayı ithaf ediyorum. Allah rahmet eylesin.

Urfa'mız için üretilen her eser, verilen her emek bizleri mutlu etmektedir.

Bu mutluluğu yaşatan herkese teşekkür ediyorum.

Saygılarımla...

Mehmet Oymak

Temmuz 2017

İŞARET VE KISALTMALAR

İŞARETLER

H : Hı (خ)

c : Ayn (ع)

É : Kapalı E

é : Kapalı e

KISALTMALAR

c.: Cilt.

DİA: İslam Ansiklopedisi, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 1991

DLT: Kaşgarlı Mahmut Divanü Lügati't-Türk, Ali Çiçekli, May Yayınları, İstanbul 1970

EKE 1: Şiirde ve Halk Dilinde Atasözleri ve Deyimler, E. Kemal EYUBOĞLU, Doğan Kardeş Matbaacılık, Cilt 1, İstanbul 1973

EKE 2: Şiirde ve Halk Dilinde Atasözleri ve Deyimler, E. Kemal EYUBOĞLU, Doğan Kardeş Matbaacılık, Cilt 2, İstanbul 1975

FFT: Ata Sözleri, Feridun Fazıl Tülbentçi, İnkilap ve Aka Kitapevleri, (İlaveli 2. Baskı), İstanbul 1977

GAP: Güneydoğu Anadolu Projesi

krş : Karşılaştırınız.

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.

ÖA: Ata Sözleri ve Deyimler, Ömer Asım Aksoy, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1965

s. : Sayfa no.

TDK: Bölge Ağızlarında Ata Sözleri ve Deyimler, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1969

TTK: Türk Tarih Kurumu.

TZDK: Türkiye Zirai Donatım Kurumu

I . GİRİŞ

A . ŞANLIURFA

1 . Şanlıurfa'nın Tarihçesi

a- Yazılı Tarih Öncesi

"Yazılı tarih öncesine ait arkeolojik buluntular bize Urfa yöresindeki yerleşim ile ilgili bilgiler vermektedir. Özellikle GAP (Güneydoğu Anadolu Projesi) uygulaması ile su altında kalacak olan yerlerde yapılan araştırma ve kurtarma kazıları yöredeki yerleşimin ve insan faaliyetlerinin tarihini M. Ö. 8000 yıllarına kadar götürmektedir."[5]

"Yukarı Mezopotamya" diye adlandırılan bölge, "iki nehir" (Fırat-Dicle) arasının genel durumuna tabi olarak insan hareketlerine sahne olmuştur. Avcılık, tarım, ticaret ve siyasal olayların izleri; kesin olarak tarihlendirilmemekle birlikte Neolitik hatta Paleolitik döneminin bulguları olarak kabul edilebilinir. Ama ilk Tunç Çağı buluntuları yerleşim hakkında kesin bilgiler vermektedir.

b- Şanlıurfa'nın Kuruluşu

Kuruluşu hakkında belgesel olmayan iddialar vardır. İlk defa şehirler kuran "Hz. İdris zamanında"[6] veya Tufan'dan sonra Hz. Nuh zamanında kurulan şehirlerden olduğu gibi.

---

5 Guıde to Urfa And Harran, A. C. KÜRKÇÜOĞLU -M. OYMAK, Ankara, 1990, s. 1

6 Abul Faraç Tarihi, Gregory Abul Faraç, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1945

c- Bilinen Tarihi

Bölge: Sümer-Akad-Hitit, Babil-Kalde, Hurri-Mitanni,[7] Aram-Asur, Med ve Pers hakimiyetlerini görmüştür. "Makedonya kralı Büyük İskender'in doğu seferinde M. Ö. 332'de"[8] Urfa'ya hakim oluşu yeni bir devir başlatmıştır.

d- Şanlıurfa'nın Tarihindeki Adları

Yörenin bilinen ilk sakinleri Sümerler'in şehirlere, yahut etrafı sur veya hendekle çevrili şehirlere UR dediği sanılmaktadır. Bunun dışında Urfa'nın diğer adlarının çoğu **Su**[9], **Bahçelik** ve **Güzel Hava** ile ilgilidir. Orhei, Vurhai, Edessa, Kaliru gibi yahut (bölge ile beraber) Osroene ve Orrpei gibi.

Şehir; Ur, (Ebla tabletlerindeki bir tarifle) Harran'daki Ur, Kalde Ur'u, Orhei, Arhay, Vurhai, Edessa, (kısa bir süre) Antiokhos, Kaliru'e, (bölge ile beraber) Diyar Mudar, Ruha, Reha ve en son Urfa adını almıştır. "Şanlı" ünvanı eklenerek Şanlıurfa olmuştur.

"Büyük İskender'in istilası ile başlayan Hellenistik devir M. Ö. 132'de Osronne krallığı ile son bulmuştur. Bu krallık hristiyanlıktaki önemi dolayısı ile şöhret bulmuştur. Gerek Abgar'ın Hz. İsa ile mekktuplaşması, yahut IX. Abgar'ın hristiyanlığı ilk defa din olarak kabul etmesi, Urfa'yı önemli bir merkez durumuna getirmiştir."[10]

Yöredeki genel özellik dolayısı ile sürekli el değiştirmeler ve nüfuz mücadeleleri olmuştur.

e- İslami Hakimiyet Dönemi[11]

Urfa Hristiyanlığın Hz. İsa tarafından ilk tebliği zamanında O'nu kabul ettiği gibi Hicri 16-17. yıllarında da, daha ilk yıllarında

---

7 Yurt Ansiklopedisi Urfa Maddesi

8 Yurt Ansiklopedisi Urfa Maddesi

9 İslam Ansiklopedisi, M. E. B. Urfa Maddesi

10 İslam Ansiklopedisi, M. E. B. Urfa Maddesi

11 Guıde to Urfa And Harran, A. C. KÜRKÇÜOĞLU -M. OYMAK, s. 1, Ankara, 1990

müslümanların hakimiyetine girmiştir. İyaz İbn-i Ganem komutasındaki ordulara M.S. 639 yılında teslim olmuştur.

1071'de Alparslan'ın şehri kuşatmasına kadar birçok siyasi ve dini hareketlerin olduğu Urfa'da M.S. 1098'de bağımsız bir Haçlı Kontluğu kurulmuştur. M.S. 1144 yılında İmadeddin Zengi 'nin Urfa'yı fethine kadar yine birçok kuşatma ve savaşlar olmuştur.

1182'de Selahaddin Eyyubi Urfa, Nusaybin ve Suruç'u fethetmiştir. 1240 ve 1250'lerde iki Moğol yağmasında sonra 1260'da Hülagü bölgeyi yakıp yıkmıştır.

Şehir 1404'de Akkoyunluların 1514 yılında Safevi'lerin eline geçmiş ve en son 1517 yılında Osmanlı İmparatorluğuna dahil olmuştur. Osmanlı devrinde dönem dönem bazı siyasi ayaklanma ve olaylar mülki ve idari yapı değişiklikleri olmuştur

24 Mart 1919'da İngiliz, 30 Ekim 1919'da Fransız işgali görülmüştür. Fransızlara karşı başlatılan direniş ve savaş 11 Nisan 1920'de işgalcileri kovmakla sonuçlanmıştır.

2 . Şanlıurfa'nın Coğrafi Konumu

a- Şanlıurfa'nın Matematiksel Coğrafi Konumu [12]

Evvela Urfa ilini dünya üzerinde, haritalardaki gibi bir nokta kabul ettiğimiz zaman; bu nokta 37 derece 8 dakika kuzey enleminde ve 38 derece 46 dakika doğu boylamındadır. Halbuki 20000 km. kare gibi oldukça geniş bir yüzölçümüne sahip olan ilimizin en doğu ucu, en batı ucu, en kuzey ucu ve en güney ucunu da dikkate alarak bu toprak parçasının hagi enlemler ve hangi boylamlar arasında uzandığını belirtmek gerekir. Buna göre: Urfa İli 37 derece 49 dakika 12 saniye doğu meridyeni ile 40 derece 41 dakika 28 saniye kuzey paraleli ile 37 derece 57 dakika 50 saniye kuzey paraleli arasında uzanır.

Urfa ilinin boylamı; 38 derece 46 dakika olarak alınırsa başlangıç meridyeni olan Griniç'e göre iki saat 35 dakika 4 saniye daha

12 Urfa İlinin Coğrafyası, s. 15, Mustafa BENGİSU, 1968

ileridir. Böylece Urfa ili dünyanın üçüncü saat dilimine dahildir. Greenwech'te saaat 00 iken Urfa'da 2 saat 35 dakika 4 saniyedir. Fakat bütün milli sınırlarımız içerisinde Doğu Avrupa saati milli saat olarak kabul edilmiş olup, bu da yeryüzünün ikinci saat dilimine tekabül eder.

Urfa ilinin en doğu noktası Ceylanpınar'ın biraz doğusunda Aşağıhümera Köyü ile, ilin en batı noktası olan halfeti ilçesi arasında 2 derece 30 dakikalık meridyen farkı vardır. Bu da 10 dakikalık saat farkı eder. Yani Ceylanpınar'da güneş doğduktan 10 dakika sonra Halfeti'de doğar.

Urfa İlinin en kuzey noktası ise: Siverek ilçesinin Bucak nahiyesinin kuzeyinde Çatalpınar köyüdür. İlimizin en güney noktası ise, Akçakale'dir. Buna göre Çatalpınar Köyü ile Akçakale arasında 1 derece 51 dakikalık enlem farkı vardır. Bu iki paralel arası (dünya üzerinde paralel dairesi arasındaki mesafe 111 km.'dir) 1 derece 51 dakika. 111 km = 167,61 km.'dir.

Bu enlemleri ile Urfa ili Türkiye'nin diğer bazı illerine nazaran Ekvator'a daha yakındır. Dolayısıyla Urfa'nın biraz daha sıcak olmasınasebep olur. Ayrıca gene bu sebebe dayanarak Urfa kuzey yarımkürenin ılıman iklim kuşağında ve bu kuşağın yarı karasal iklim tipindedir.

b- Şanlıurfa'nın Özel Coğrafi Konumu[13]

Türkiye'nin geniş topraklara sahip illerinden birisidir. Batısında Gaziantep, kuzeybatısında Adıyaman, kuzeydoğusunda Diyarbakır, doğusunda ise Mardin illeri ile çevrilidir. Güneyinde ise Suriye sınırı uzanmaktadır. Burada hudut demir yolunun 7,5 metre güneyinden geçen bir tel örgüden ibarettir.

Urfa ili özel coğrafi konumunun elverişliliği sayesinde uzun zaman uzak ülkelerle bağlantı kurabilmiştir. Önasyayı Avrupa'ya bağlayan ticaret yolları üzerinde kurulmuş olması dolayısıyla kara

13 Urfa İlinin Coğrafyası, s. 16, Mustafa BENGİSU, 1968

ulaşımı bakımından önem taşır. İlk ve Ortaçağlarda eski uygarlık merkezlerinden Mezopotamya ile Avrupa arasında ve ayrıca Arap ülkeleri ile Avrupa arasındaki bazı bağlantılar Urfa üzerinden sağlanmaktaydı.

Kültür ve ticaret bakımından da çevresinin bir bağlantının olması özel konumunun bir sonucudur.

Yüzey şekilleri itibarıyle Güneydoğu Anadolu Bölgesinin batı bölümünde olup, Güneydoğu Toroslar yayı üzerinde yer almış bulunan Elazığ-Malatya dağlarının güneye doğru alçalmasıyla meydana gelmiş olan plato ve ovalar üzerinde kurulmuş bir ildir.

İlimizi komşularıyla ayıran tabii bir sınır vardır ki; o da kuzey ve batıdan geçen Fırat nehridir. Bilhasa Fırat nehri üzerinde inşa edilmiş bulunan ve batıyı doğuya bağlayan 700 m. Uzunluğunda bulunan Birecik köprüsü ayrıca Urfa'nın önemini artırmıştır.

Özel olarak ilimizin iklimini tetkik ettiğimiz zaman: Buralarda Akdeniz bitki örtüsünün mevcudiyetin bize Akdeniz iklimini buraya kadar sokulduğunu hatırlatır ise de, steplerin daha geniş yer kaplaması yaz sıcaklığının ve kış soğuklarının çok daha şiddetli olması dolayısıyle burada bir kara ikliminin hüküm sürdüğünü gösterir.

c- Fiziksel Yapı

Güneydoğu Torosların orta kısmının güney eteklerindedir.

Dağların en yükseği 1119 m. ile Karacadağ ve onu Tektek Dağları 801 m., Susuz Dağları 817 m., Germuş Dağları 800 m., Nemrut Dağı 800 m., Şebeke Dağları 750 m., Arat Dağı 77 m. izler.

Harran Ovası (2750 km^2), Suruç Ovası (700 km^2), Viranşehir Ovası (1200 km^2), Bozova ve Hilvan Ovası önemli tarım ve yerleşim alanlarıdır.

İldeki nehirlerin önemlisi Fırat'tır. 270 km.'si il sınırlarındadır. Cülab suyu, Halillurrahman suyu, Belih suyu, Habur çayı, Bozova çayı, Zengeçur çayı, Cem çayı, Çırcıp çayı zikredilebilir.

Sıcaklığın gölgede 46,5 C'ye çıktığı vakidir.

Yılın sıcaklık ortalaması 18,1 C'dir.

Yıllık yağış ortalaması 482,4 mm'dir.

Tabii bitki örtüsü bakımından çok fakirdir. Yaygın bitki örtüsü Steptir.

Nüfus 1927'de 207,487. Son sayımda Şanlıurfa 1 milyonu aşan iller arasına girmiştir.

GAP ile birlikte Şanlıurfa'da yeni bir dönem başlamaktadır. Bu proje Urfa'yı tüm yönleriyle değiştirmeye başlamıştır kanaatindeyiz.

d- Bölgenin Özellikleri

"Mezopotamya" ve "El- Cezire" (iki nehir arası), Fırat ve Dicle nehirleri arası insanlığın, yeryüzünde tarihin en eski dönemlerinin, izlerini taşıyan birkaç bölgeden biri ve yerleşik hayatın, tarım, ticaret ve sanatın ilk ortaya çıktığı bölgelerden birisi.

Doğu ile batıyı, kuzey ile güneyi birbirine bağlayan birkaç yolun geçtiği ve kesiştiği iki şehirdir Urfa ve Harran.

Tabii zenginliklerin, jeo-politik özelliklerin çekici duruma getirdiği bu yerler Mezopotamya ve Küçük Asya'daki güçlerin ilgi alanı olmuştur. Kudretli devletlerin hakimiyetini ve dolayısı ile kültür ve medeniyetini de görmüştür.

Bu durum da çok zengin kültür ve medeniyet dönemlerinin yaşanması sonucunu doğurmuştur.

B . ATASÖZLERİ VE DEYİMLER

1. Çeşitli Dil ve Şivelerdeki Karşılığı

Atasözlerine Arapça ve Farsça'da Mesel, Fransızca'da Proverbe, İngilizce'de Proverb, İslav dillerinde Posloriçe denilmektedir.[14]

Türkçe'de ise değişik isimler kullanılmaktadır: "Turfan'da atalar sözü, Göktürk, Uygur ve Karahanlılarda Sav,"[15] Çuvaşlar'da Comak ve Samah, Oranlama, Bazı Altaylılarda Ülgercomak, Kazan lehçesinde Eski söz, Kırım lehçesinde Kartlar sözü, Hikmet, Doğu Türkistandan Kırıma uzanan sahada Makal, Türkistan, İran ve Afganistanda Tabma, Ulular sözü, Kerkük ağzında Darb-ı kelam, Emsal ve Cümle-i hikemiye'den başka Deme, Demece, Deyişet, Eskiler sözü, bazı Anadolu yörelerinde ise Deyişet ve Ozanlama denildiği de görülmektedir."[16]

2. Atasözü ve Deyim Nedir?

"Atasözleri zamanla çok defa gerçek anlamları yerine mecazlı bir mana kazanarak, sözlü gelenek içinde nesilden nesile aktarılan ve halka mal olmuş, kalıplaşmış ifadelerdir."[17]

---

14 DİA, Atasözü maddesi

15 Halk Edebiyatına Giriş, Şükrü ELÇİN Ankara 1981

16 DİA, Atasözü maddesi

17 DİA, Atasözü maddesi

"... İlk söyleyicilerini tespit edemediğimiz bu dil mahsülleri, hayat prensibi olacak fikir ve düşünceleri, din, ahlak, hukuk, iktisat, terbiye, gelenek-görenek ile tabiat hadiselerinden, teknikten vb. Çıkacak kaideleri müşahhastan mücerrede giden bir yolla bazen bir fıkra kılığında söz ve yazı ile nesillerden nesillere intikal ettiren hikmetli cümlelerdir."[18]

Atasözleri :"Atalarımızın uzun denemelere dayanan yargılarını genel kural, bilgece düşünce ya da öğüt olarak düsturlaştıran kalıplaşmış biçimi bulunan kamuca benimsenmiş öz sözlerdir."[19]

"Atasözü = Darb-ı mesel; (çoğulu =Dürub-ı emsal)Bir hikmet taşiyan, vecize (yahut özlüsöz)mahiyetinde, kalıp = klişe haline gelmiş bir sözdür. Darbı mesel bir vak'a veya oluşumun = meydana gelişin eş veya benzer manasını ihtiva eden bir halk düşüncesini veya felsefesini dile getirir ve mutlaka bir hüküm taşır."[20]

"Darb-ı mesel: Mebni alel hikaye olup, misal gibi irad olunan meşhur söz, atalar sözü."[21]

Beş kaynaktan beş tarif aldık. Karşılaştırıldığında kalıplaşmış bir tarif göremiyoruz. Ancak bazı özelliklerin öne çıktığını görüyoruz.

3. Atasözü ve Deyimlerin Genel Özellikleri

Genel özellikleri şöyle sıralayabiliriz:

1. Sözlü olup halk hafızasında yaşaması.
2. Anonim olması.
3. Çok defa mecazlı olması.
4. Hayat prensibi olarak her konuyu kapsaması.

---

18 Halk Edebiyatına Giriş, Prof. Dr. Şükrü ELÇİN Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları 2. Baskı s. 625 Ankara 1986

19 Atasözleri ve Deyimler, Ömer Asım AKSOY, T. D. K. Yayınlar, s. 30, Ankara 1965

20 Türk Atasözleri ve Deyimleri 1, Milli Kütüphane Genel Müdürlüğü, M. E. B., s., VI İstanbul 1992

21 Şemsettin Sami Kamus-ı Türki, Çağrı Yayınları, İstanbul 1978

5. Uzun denemeler sonucu genel kurral haline gelmesi.
6. Öğüt olarak kamu tarafından benimsenmesi.
7. Az kelime ile tam ve kesin olarak anlatması.
8. Bir olay'a dayanması ve misal gibi söylenmesi.
9. Geleneksel olduğundan toplum hayatını yansıtması.
10. İnanışları taşıması.

Her toplum ve her dilde bu anlayışa uygun atasözleri ve deyimler oluşmuştur. Ve bu atasözü ve deyimler benzerliklerde göstermektedir. Atasözleri için şu tarifi kabul etmek mümkündür:"Zamanla çok defa gerçek anlamları yerine mecazlı bir mana kazanarak sözlü gelenek içinde nesilden nesile aktarılan ve halk hafızasında yaşayan, halka mal olmuş kalıplaşmış ifadelerdir."[22]

4. Oluşmalarına Etkiler

Atasözleri ve deyimler taşıdığı özellikler itibarı ile onu meydana getiren toplumunda yapısını gösterir :Sosyolojik, psikolojik ve fiziksel yapı ile kültürleri ve yaşadıkları yöre, aksinden bakarsak atasözleri ve deyimler bu değerlerden etkilenerek meydana gelirler. Bazen dilin kullanıldığı bütün yörelerde aynı atasözleri ve deyimler görülmektedir ki; bu da ortak değer haline gelen hükümlerdir. Hatta aynı dilde değil başka başka dillerde de aynı hükmü ifade edenleri vardır.

5. Atasözleri ve Deyimler Arasındaki Önemli Farklar

Birçok çalışmada atasözleri ve deyimler bir birinden ayrılmamış veya karıştırlmıştır; Şinasi, Ahmet Vefik Paşa, Ebuzziya Tevfik'in eserlerinde olduğu gibi. [23]

Ancak kesin fark, atasözlerinin bir hüküm bildirmesidir. Deyimlerin ise genel olarak en az iki kelimeden oluşması ve mastar ol-

22 DİA
23 Türk Atalar Sözü Hazinesi, İ. Hilmi SOYKUT Ülker Yayınları, s. 57 İstanbul 1974

masıdır. Buna rağmen aranan diğer özelliklerin münhasıran birinde bulunması her zaman görülmeyebilmektedir :Veciz olması, bir gözlem veya deneye dayanması, öğüt veriyor olması, mecazileşmesı gibi. Çalışmamızı yaparken hüküm bildirenleri atasözü; mastar olan veya tek başına tam bir hüküm etmeyenleri deyim olarak almaya çalıştık.

6. Kullanım Yerleri

Konuşma sırasında sözü kuvvetlendirmek ve anlatılan fikre destek vermek için faydalanıldığı gibi, anlatıma akıcılık ve güzellik vermedede baş vurulur. Nasihat ve yol göstericilik görevide yaparlar. Bazen biri birilerinin zıddı görünmelerine rağmen zıt durumlara göre geçerli sayılırlar.

Biz atasözleri ve deyimler hakkında hemen her kaynakta anlatılan genel bilgileri burada vermeyi gereksiz görüyoruz. Ancak çalışmamıza esas teşkil eden Şanlıurfa Atasözleri ve Deyimleri ile ilgili bilgi vermeye çalişacağız.

7. Mahalli (Yalnız Bazı Yerlerde Kullanılan) Atasözleri

Bir dilin kelimeleri gibi atasözleri de doğar, yaşar (dillerde dolaşır) ve ölürler. Eski Türk Atasözleri arasında bugün hiç kullanılmayan, unutulmuş sözlerin ve deyimlerin mevcut olduğu tesbit edilmiştir. Bazı atasözleri iki, üç asır önceki hüviyetlerini, şekillerini kaybetmek suretiyle zamanımıza kadar gelebilmişlerdir. Türk atasözleri arasında bazıları mahalli hususiyetler taşırlar. Mesela, yalnız Kırım ve civarında yahut Türkistan'da veya yanlız Rumeli'de dillerde dolaşan sözler vardır ve bunlar diğer Türk sahalarında bilinmezler. Ayrıca Türkiye'de bile yanlız bir bölgede; Mesela Gaziantep ve civarında, Doğu Karadeniz sahillerinde, yahut Ege şehir ve köylerinde bilinen, ihtiva ettikleri kelime ve mefhumlarla yer isimleri sebebiyle diğer bölgelere geçmesine yani buralarda kullanılmasına zaten imkan olmayan sözler vardır[24]. Bir kaç misal verelim:

24 Türk Atasözleri ve Deyimleri 1, Milli Kütüphane Genel Müdürlüğü, M.E.B., s.,

Konya'da: Yakada bağım yok, çakaldan korkum yok.

Kayseri'de: Develi'ye seğmen gidiyor.

Kayseri'de: Çomarlıya imam durduk, şimdi belamızı bulduk.

G. Antep'te: Oğlan yetır, kız yetır, yine şeleyi sen götür.

G. Antep'te: Suyu pancarlıda kesti.

XI İstanbul 1992

C . ŞANLIURFA ATASÖZLERİ VE DEYİMLERİ

1. Şanlıurfa Yöresi

Urfanın, Doğu ve Güneydoğu Anadolu ile beraber kültür ve edebiyat alanındaki önemi birçok kaynakta belirtilmiştir:

"Doğu Anadolunun güneyindeki Hakkari, Mardin, Urfa ve Gaziantep illeri gelenek ve adetlerde olduğu gibi halk musikisi bakımından da benzerlikler arz ettiğinden, Anadolunun folklor haritasında belirli bir bölge durumunda görülürler.

"Fert veya cemiyet halindeki yaşayışlarında göze çarpan bazı hususiyetleriyle öbür bölgelerden adeta iklim farkları nisbetinde ayrıcadır."[25]

"Güney Doğu Anadolu Türklüğün ve İslamiyetin ilk giriş kapısıdır. Bu sebeple, zengin maddi ve manevi kültür miraslarının izlerini taşır."[26]

"Güneydoğu Anadolunun tarihi ve peygamberler şehri tavsifi ile kadri yüceltilen kenti Urfanın Türk Kültür ve Edebiyatı bakımından da üzerinde durulup incelenecek, araştırılacak konuları, değeri ve önemi gün geçtikçe daha iyi anlaşılmaktadır."[27]

---

25 Gaziantep Folkloru, Ferruh ARSUNAR, MEB yayınları, s. 1 İstanbul 1962

26 GAP Sosyo-Kültürel yönü Prof. Dr. Orhan TÜRKDOĞAN, 1. Urfa Harran Kalkınma Sempozyumu, TZDK Yayınları s. 600 Ankara 1988

27 Urfalı Mehmed Şevket ve şiirleri, Prof. Dr. Abdulkadir KARAHAN, s. 9, Ankara 1991.

"Urfa Mevlid-i Halil namı ile şöhretin sınırına yetişmiştir."[28]

"İdris (AS.)180 şehir kurmuş en küçüğü Urfa (Urhai) dir."[29] Görüldüğü gibi Urfa tarih, kültür ve din açısından da önemli bir yere sahiptir. bu özellikler de edebiyat ürünlerinin oluşmasında önemli bir etkendir.

2. Şanlıurfa Ağzı

"Urfa ağzı, genel görünüşü bakımından Azeri Diyaleği (Lehçesi) ne bağlılık gösterir."[30]

3. Şanlıurfa Ağzının Sesleri

"Genel yazı dili alfabemizle Urfa ağzı alfabesinde birlik gösteren harflerden (b) bazı Urfa ağzı kelimelerinin ikinci hecelerinde (v) ye kayma istidadi gösterir:

babam -bavam gibi

Bu kayma, pek az kelimede olur. Değişen seslerin aynı ağızda hem aslını muhafaza ederek, hem (v) leşerek kullanıldığı duyulur. Nitekim, Yukarıda verdiğimiz örnek 'de çok defa babam telafuz olunur.

Urfa ağzı'nda (k), Genel yazı dili alfabemizin ince vokallerle birlikte olan (k)'sidir;fakat biraz sert çıkar.

(v) sesi Urfa Ağzı'ında genel olarak (f)'ye yaklaşacak surette telaffuz edilir.

Genel yazı dili alfebemizin (ğ)'si Urfa Ağzı'ında yoktur. Bunun yerine kalan vokallerle birlikte Arapçanın belirgin (غ=ğ) harfi, ince vokallerle de genel alfebemizin (g)'si kullanılır.

---

28 Nabi, Tuhfet'ül Harameyn Özdal yayınları s. 26 Şanlıurfa 1989

29 Gregory Abü'l faraç TürkTarih Kurumu Yayınları s. 71 Ankara 1945

30 Urfa Ağzı, Urfa'lı Kemal EDİP, Türk Dil Kurumu Yayınları 2. Baskı s. 11 Ankara 1991

Mesela, genel yazı dilimizde (armağan) kelimesi Urfa ağzı'nda (armagan) olur; undan yapılıp furunda pişirilen yiyecek anlamında ve (e'li mef'ul) halinde (ekmeğe) kelimesi (ekmege) suretinde söylenir.

Genel alfabemizde bulunmıyan ve arapçadan alınma kelimelerde (h) olan (ح=h) lar Urfa ağzı'mda Arapça asliye sert boğaz sesi olarak telaffuz edilir:

Arapça (حسن) kelimesi genel yazı dilimizde (Hasan), Urfa ağzı'nda(Hasan)suretinde söylenir.

Yine genel alfabemizde bulunmıyan genel konuşma dilimizde olduğu halde yazı dilimizde (h) harfi ile gösterilen Arap alfabesinin (ح=h)sı, Urfa ağzı'nda bu sesi muhafaza eder. yazı dilimizin birçok, kalın vokaller yanındaki (k)'leride Urfa ağzı'ında (خ=h) ya çevrilir:

A<u>h</u>ma<u>h</u> "Akmak"

O<u>h</u>şama "Okşamak"

O<u>h</u>ıma<u>h</u> "Okumak" gibi

Genel yazı dilimizin kalın vokaller yanındaki (k) leri Urfa ağzı'mda gerek incegerek kalın vokallerle beraber olsun Arapçanın (ق=k) ları gibi daha boğazdan söylenir:

Kırdım "Kırdım"

Kenne "Lamba şişesi"

Kedeh "Kadeh"

Kit "Kuyruğu kısa veya kesik güvercin; Tırnaktan atma adam(Argo)

(=Külhanbeyi) gibi (y) ve (z) sesleri de Urfa ağzı'mda biraz sert telaffuz olunur.

Urfa ağzı'ında genel yazı dilimizde bulunmıyan (ع) boğaz fonemi de vardır. Bu fonem Arapçanın (ع) ine yakın derecede kuvvetle belirtilir.

(ه) li kelimelerin çoğu Arapçadan geçmedir.

Asıllarında Türkçe oldukları hiç şüphe götürmeyen yahut kuvvetle sanılan bazı

(ھ) li kelimelerde bu harfin kelime başlarında bulunduğu görülmektedir. Böyle kelimelerden ortalarında, sonlarında (ھ) bulunanlar yoktur. (Sözlüğe bakınız.)

Urfa ağzında (e) ve (i) sesleri bulunmamakla beraber bazı kelimelerin genel yazı dilimizde (e) ile gösterilen sesleri (erken) "vakit" kelimesindeki söyleniş gibi daha kapalı olur; yine bazı kelimelerin genel yazı dilimizde (i) ile gösterilen sesleri (i) ile (e) arasında bir sese inkılabeder."[31]

31 Urfa Ağzı, Urfa'lı Kemal EDİP, Türk Dil Kurumu Yayınları 2. Baskı s. 12-14 Ankara 1991

D. Derlenen Sözlerin Değerlendirilmesi

1. Eski Söz-Eskilerin Sözü

Yöremizde atasözleri ve deyimleri karşılayan kelime hangisidir. Derlememizde özellikle kaynak kişilerimizin konuşmalarına dikkat edildi genelde konuşma arasında bir atasözü kullanacak ise şu cümle veya kelimelerden biri ile atasözüne ve deyime girmekteidiler:

Böyıklerın bi sözı vardır: Baba mirası mum kımın söner.

Böyıkler démışler: İbadet de gızlı, kebehet de gızlı.

-Ne démışler: Adam kazdığı kuyıya düşer.

-Eskiler bıze bi şé bırahmamışlar, her şéyı sölemışler: Ac ayı oynamaz.

-Bi söz vardır: Dılım durmaz dırlıgım olmaz.

-Eskıler démışler: Oyına kahanın boyını görüller.

-Eskılerım bi sözı vardır: Semız etın bahası olmaz.

-Eskı bi söz vardır: İşten artmaz dişten artar.

Bu giriş ve bağlantı cümlelerinden yola çıkılarak daha çok hangilerinin kullanıldığına bakıldı: "Eski bi söz" ile "Eskilerin bi sözı vardır" cümlelerinin daha çok kullanıldığı görüldü. Urfa ağzında ESKİ SÖZ, ama daha çok ESKİLERİN SÖZÜ tabirinin atasözü yerine kullanıldığı kanatine varıldı.

2. Değerlendirme

1. Derlemelerimizi teamüle uygun olarak atasözleri ve deyimler diye iki bölüme ayırdık. Ama bazen bu seçim çok net olarak mümkün olmadı.

2. Türkçede belli başlı, Atasözleri ve Deyimleri derleyen eserler incelendi. Bunlardan beş tanesi[32] tarandı.

3. Ömer Asım Aksoy'un "Bölge Ağızlarında Atasözleri ve Deyimler" adlı kitabında karşılaşılan bir yanılma, hata veya kasıt olabilecek bir durum dikkatimizi çekti.

4. Feridun Fazıl Tülbentçİ'nin "Atasözü ve Deyimler" adlı kitabının en dikkat çekici özelliği 17. 000. 'i aşkın söze yer vermesidir. Ancak her sözün bazen bir harf bile değişik olsa onu ayrı bir söz sayarak bazen aynı sözü dört hatta beş defa kullanarak bu şekilde sayıyı suni olarak çoğaltmıştır.

Derlediği Atasözleri ve Deyimlerin bölgelerini de genelde belirten Ömer Asım Aksoy Urfa Yöresinden derleme göstermemiştir.

İki komşu il olan Urfa ve Antep ister istemez bazı ortak folklorik özellikler taşırlar. Giyim - kuşam, düğün, mutfak ve günlük hayattaki diğer faaliyetler de olduğu gibi ; bunun dilde de olması çok tabiidir. Hele Atasözleri ve Deyimlerde benzerlik olmaması mümkün değildir.

Kaldı ki Aksoy'un derlemesinde Urfa'dan kaynak göstermemesi dikkat çekecek şekildedir.

Acaba Urfa'dan derleme yaptı da bunu belirtmedi mi? Ki bunu düşünmek mümkün değildir. Ama şöyle bir durumla karşılaştık: Taradığımız kaynaklarda karşılaşmadığımız Urfa Atasözleri ve Deyimlerine sadece Ömer Asım AKSOY'un "Yöre Ağızlarında Atasözleri ve Deyimler" eserinde rastladık. Yani eğer bir söz diğer kaynaklarda yoksa ve Urfa'dan derlemişsek bu sadece AKSOY'un derlemesinde de vardı. Ve derleme alanı olarak Urfa belirtilmemiş-

---

32 EKE-ÖA-FFT -TDK-DLT

ti. Bu durum yüzlerce sözde göze çarpmakta idi. Bizi de bu soruyu sorma zorunda bıraktı. Ömer Asım AKSOY derlemesini yaparken neden Urfa'yı görmezden geldi veya gözardı etti....?

3. Sonuç

Çalışmanın kabarmasına sebep olabilir düşüncesiyle Türkçede çok yaygın olarak kullanılan sözler alınmadı. Böylece toplam **1894** atasözünden **960** tanesi taradığımız eserlerde bulundu. Geriye kalan **934** tane atasözünün çoğunun Urfa yöresine mahsus olacağı kanaatine varıldı.

Toplam **1740** deyimden **614** tanesini taradığımız eserlerde bulduk. Geriye kalan **1126** tane deyimi Urfa yöresine mahsus saydık. Ama buradada belli bir oranda yanılma payı olduğu düşüncesindeyiz. Sonuç olarak bu çalışmamızla ulaştığımız hedefler şunlar oldu:

1. Taradığımız kaynaklarda rastlayamadığımız **934** adet atasözü ve **1126** adet deyimden belli bir oranda düşsek bile azımsanmayacak miktarda Urfa yöresine mahsus söz derlendi. Ancak eser yayınlanırken sözlerin kaynaklarda rastlanılan ve rastlanılmayan diye bir işaretleme yapılmadı.

2. Urfa'da atasözleri ve deyimlere **eskilerin sözü** dendiği kanaatine varıldı.

3. Urfa yöresi halk edebiyatının bu sözlü ürünleri akademik bir anlayışla yazıya geçirildi.

II. ATASÖZLERİ

A

1. Ac aman bılmez.

2. Ac ayı oynamaz.

3. Ac it fırın yıhar.

4. Ac olan daşı ügıdır.

5. Ac ossırır toh gegırır.

6. Ac ölmez benzı sararır.

7. Ac tavıh dişında ʻerasa gezer.

8. Ac tavıh dişında ʻerasi görır.

9. Ac tavıh ʻerasi hetırler.

10. Acı aci, su sanci keser

11. Acı işletme tohı tepretme.

12. Acı kavunı sam çalmaz.

13. Acın gözı doymaz, karnı doyar.

14. Acın tohdan ne heberı var.

15. Acından kım ölmış.

16. Acından kımse ölmemış.

17. Acından nefesı kohar.

18. Acından öldı démesınler, yıdı çatladı désınler.

19. Acından öldı démesınler, yıdı öldı désınler.

20. Açıh yariya duz sürılmez.

21. Açtırma kutıyı, söletme kötıyı.

22. Adam, adamı yımez ya.

23. Adam adama yük olmaz, mehkeme kadıya mülk olmaz.

24. Adam adamın şeytanı, adam adamın rehmanı.

25. Adam ara adam bul, adam ile adam ol.

26. Adam dedığı üç 'eyar, idara, müdara, dübara.

27. Adam kazdığı kuyıya düşer.

28. Adam ne yapsa gennı gennıne yapar.

29. Adam ne zaman ölecağını bılse, mezarını elınnen kazar.

30. Adam oğlı çig süd emmış.

31. Adam olacah çocıh p. . ından bellı olır.

32. Adam olacahti sebbeh oldı.

33. Adam olana söz bi sefer sölenır.

34. Adam öldıhdan soyra kıymetı aynaşılır.

35. Adam sennen has yiye o da kar yağdığı gün.

36. Adam var adamın şeytanı, adam var adamın rehmanı.

37. Adam yımiye içmiye üzme baha.

38. Adamı ğem yıhar, divarı nem yıhar.

39. Adamı genç bırahtıran arvadıdır.

40. Adamın adı çıhacağına canı çıhsın.

41. Adamın çektığı dılınden.

42. Adamın etı yınmez.

43. Adamın kimetım adam, altının kimetını sarraf bılır.

44. Adamın sölemezınden, suyın ahmazından korh.

45. Adamın yére bahanından korh.

46. Adana sunan Helep malnan Urfa yalannan batar.

47. Adımız çıhmış dokkıza énmez sekkıze.

48. Adını deliye, ardını çaliya komış.

49. Adi çıhacağına cani çıhsın.

50. Adi ne? -Mulayim Ehmet. -Sert olsay ne çıhar.

51. Ağ beht, altın taht.

52. Ağ g. . kara g. . géçıtte bellı olır.

53. Ağ gün ağardır kara gün karardır.

54. Ağ ıtın pambıhçiya, kara ıtın çadırçiya zerarı vardır.

55. Ağ ıtın pambıhçiya, kara ıtın kömırçiye zerarı vardır.

56. Ağa borc éder, azap herc éder.

57. Ağa kardaşım olacağına, külhançı gişım olsın.

58. Ağa kelle yımış.

59. Ağaca balta vurmışlar sapı bendendır démış.

60. Ağaca çıhsa pabıcı yérde kalmaz.

61. Ağaca çıhsam postalım yérde kalmaz.

62. Ağaca dayanma kurır, adama dayanma ölır.

63. Ağacın kurdı içındedır.

64. Ağaç dalmnan gürler.

65. Ağaç ne keder uzasa göge yétışmez.

66. Ağaç yaşken egılır.

67. Ağanın derdı çekılır, ağmazutın derdı çekılmez.

68. Ağanın derdı çekılır, etbe'ın derdı çekılmez.

69. Ağanın elı tutılmaz.

70. Ağası çoh olanın g. . ı yér görmez.

71. Ağası igid olanın etbe'ı serhoş gezer.

72. Ağası serhoş olanın etbe'ı mahmur gezer.

73. Ağası yavız olanın etbeı serhoş gezer.

74. Ağcıl çarşaf géçkın arvad.

75. Ağır boydan ağır soydan.

76. Ağır ol kı batman dögesen.

77. Ağırlıh altın kala hefiflıh başa bela.

78. Ağız bir, kulah ikı, ikı dinne, bi söle.

79. Ağız içınde dıl, gel bunı bıl.

80. Ağız yıdığını, arha géydığını arar.

81. Ağız yımesse üz utanmaz.

82. Ağız yır, üz utanır.

83. Ağıza dad boğaza şivan.

84. Ağladırsa mevlam gene güldırır.

85. Ağlamiyana meme yoh.

86. Ağlarsa anam ağlar kalanı yalan ağlar.

87. Ağliyan uşahtan meme ıstenmez.

88. Ağliyanın malı gülene hér étmez.

89. Ağzı açıh ayran delısı.

90. Ağzı çuval mı kı tıkah.

91. Ağzı var dılı yoh

92. Ağzına kéçe bağlanmış.

93. Ağzında kan olsa tükırmez.

94. Ağzında mecmek ıslanmi.

95. Ağzidan çıhanı kulaği éşıtsın.

96. Ah déme karnidakıne yazzıh.

97. Ahacah kan damarda durmaz.

98. Ahan su kır tutmaz.

99. Ahan su pis tutmaz.

100. Ahça buldı kése ıster.

101. Ahça sayış örgedır, kaftan yérış örgedır.

102. Ahçası ucız olanın gendısı degerlı olır.

103. Ahırvanı gezdırdıh, şıh 'Elıye yazdırdıh, daha béter azdırdıh.

104. Ahmassa da damlar.

105. 'Akıl 'akıldan üstındır.

106. 'Akıl dağıliken sen nérdedi.

107. 'Akıl gıbı sermiye olmaz.

108. 'Akıl véren çoh para véren yoh.

109. 'Akıl yaşta degıl baştadır.

110. 'Akıllar mezata çıhmış, herkes 'aklını begenmış, kımse şansını ıstememış.

111. 'Akıllar mezata çıhmış, herkes gendı 'aklını almış.

112. 'Akılları mezata vérmışler, herkes gendı 'aklını almış.

113. 'Akıllı düşünene çig, delı oğlını everir.

114. 'Akıllı düşman akılsız dostan éyıdır.

115. 'Akıllı oğlına kız bulana keder delı oğlını everır.

116. 'Akıllı tedbir gezdırene keder, delı oğlını evermış.

117. 'Akıllı üzme hesretıh delı koyacah yérımız yoh.

118. 'Akıllının sakızı bi çénem, delının sakızı bi lapan olır.

119. 'Akılnan fetva vérılmez.

120. 'Akılsız başın cezasını ayahlar çeker.

121. 'Aklımda kalmahtansa karnımda kalsın.

122. 'Aklımıza gelen başımıza geldı.

123. 'Aklın yolı birdır.

124. Al Allah kuli zaptéyle deli.

125. Al birını çal öbırıne.

126. Aldığını vérmiyen bi dahasına bulamaz.

127. Ala siye bi kaya gét néreyi dayarsay daya.

128. Alan pişman satan pişman.

129. Alan razı satan razı, ortada siye noli.

130. Alçah dağları ben yarattım déyi.

131. Aldi ipek satti ipek hanı kari ha köpek.

132. Alıcı umıcıdır.

133. 'Alımnan daş daşı, cahilnen yıme aşı.

134. Alışmış datlı helviya.

135. Alışmış hazır lohmiya.

136. Alışmış kudırmıştan béterdır.

137. Allah bi kapıyı kapadırsa bi kapıyı da açar.

138. Allah bi kapi kapadır öbırsını açar.

139. Allah birdır ikı olmaz, 'eba géydım kürk olmaz.

140. Allah biye vérsın ben de siye vérım.

141. Allah dağına göre karını vérır.

142. Allah deldığı boğazı ac komaz.

143. Allah derd vérıp derman aratmasın.

144. Allah dırnağını uzatmasın.

145. Allah hakki hak éde, hakki pak éde.

146. Allah hırhızını tanır.

147. Allah ilmı ıstiyene malı ıstedığına vérır.

148. Allah it oğlı itım tanır.

149. Allah kardaşı kardaş yaratmış rızkını ayrı yaratmış.

150. Allah kérımdır kérımın kuyısı derındır.

151. Allah kulın götırecağı keder vérır.

152. Allah kulından vaz géçmez.

153. Allah mehenete mıhtac étmesın.

154. Allah sağ elı sol ele mıhtaç étmesın.

155. Allah senı biye ğezep mı vérdi?

156. Allah senı biye sayınan mı vérdi?

157. Allah var, ğem yoh.

158. Allah vérgısına kerar olmaz.

159. Allah vérmış ikı kulah, bırınden al, bırınden bırah.

160. Allah'ın binbir kapısı vardır.

161. Allah'ın güldırmedığını kımse güldüremez.

162. Allah'ın işıne karışılmaz.

163. Allah'ın meramı olırsa él getırır, yél getırır, sél getırır. Olmassa él götırır, yél götırır, sél götırır.

164. Allah'tan gelen başnan göz üstine.

165. Allah'tan ıstedıh bi göz Allah vérdı ıkı göz.

166. Alma alı satma kırı ille dorı ille dorı.

167. Alma eksıgın ahını gökten éndırır şahını.

168. Almadan vérmah Allah'a mahsus.

169. Almanın kurdı içındedır.

170. Almanın kurdı içındendır.

171. Alt yanı kiraz bahçası.

172. Altı dolmam béş gelsın, dolı sehenım boş gelsın.

173. Altı kab üstı çardah.

174. Altın çamıra düşmahnan degerı düşmez.

175. Altın çamıra düşse gene altındır.

176. Altın iken tuc oldım séçılmez pırınc oldım.

177. Altının tucına dünyanın ucına zamanın picine kaldıh.

178. Altıni poz kafayı pozma.

179. Alti daş üsti tokaç mı?

180. Altta kalanın canı çıhsın.

181. Amanat ata binen téz éner.

182. Amanata hiyanet olmaz.

183. Ana analıh olırsa, baba babalıh olır.

184. Ana analıh olırsa baba yamalıh olır.

185. Ana karnı bostandır.

186. Ana kucağı degıl esker ocağı.

187. Analıhtır analıh kara dona yamalıh.

188. Anamın ilkı olacağıma dağdakı tilkı olaydım.

189. Ananın behtı kızına.

190. Anası gözde olanın, uşağı dizde olır.

191. Anası olmiyanın babası evı yohtır.

192. Anası üzde olanın uşağı dizde olır.

193. Anasına bah kızını al, kenarına bah bézını al.

194. Anasına bah kızını al, télıne bah sazını al.

195. Anay kımım saç bırahacağiya, babay kımın bıyıh bırah.

196. Anay senı gül ayında mı dogırdı?

197. Anay soğan babay samsah sen nerden çıhti tühpe çiçegı.

198. Anay soğan babay samsah sen nerden çıhti ülbe şekerı.

199. Araba déme merhaba.

200. Aramahnan bulunmaz meger rasgele.

201. Arğımiyan baş bi kara daş.

202. Arğımiyan başa béz bağlanmaz.

203. Arğımiyan başi arğıtma.

204. Arğımiyan baş bi şéye yaramaz.

205. Arhadaşi söle kım oldıği sölim.

206. Arhası kiraz bahçası.

207. Arhaya abdulla çavuşı mı gönderdih?

208. 'Arıfa terif ne lazım.

209. Arının delıgıne çöp sohılmaz.

210. Arının delıgıne çöp sohi.

211. Ariyan ya bulır mevlasını ya bulır belasını.

212. 'Arlı 'arından utani 'arsız déyi benden korhi.

213. Armudın éyısını ayılar yır.

214. Armut biş ağzıma düş.

215. Arpa eken buğda biçmez.

216. Arpi samanı gendı yıyyı, torbi başkasının boynına asi.

217. 'Arsız erımez çayır çürümez.

218. 'Arsız güçlı olınca haklı suçlı olır.

219. 'Arsız neden 'arlanır, çul da géyer sallanır.

220. 'Arsızın üzine tükırmışler, démış, yağmır yağı.

221. Arvad dér duz, herıfın üregı dér cız.

222. Arvad malı başta tohmahtır.

223. Arvad üstüne arvad alan rehet bulmaz.

224. Arvadın éyısı nene, üzımın éyısı tene.

225. Arvadın yıhmadığı ev bin yıl ayahta kalır.

226. Arvadını boşiyan toppığına bahmaz.

227. Arvadi ortahlıh olsun mali ortahlıh olmasın.

228. Arvat malı kapı maldanıdır, gıriken çarpar, çıhiken çarpar.

229. Arvat malı kapı maldanıdır, gıriken vurır, çıhiken vurır.

230. Arvatnan erkegın torpağı bi yerden alınmassa idara olmaz.

231. Asan gıder kazzıhliyan gelır.

232. Asil at koşıda bellı olır.

233. Asil at yémım arttırır.

234. Asil azmaz, bal kohmaz; koharsa yağ kohar çünkı aslı ayrandır.

235. Asilın aslından étme şek, katırın arhasına gétme babası éşek.

236. Aslan yatağında tilkı yatmaz.

237. Aslan yatağından bellı olır.

238. Aslanı pısıge boğdırmazlar.

239. Aslanın dişısı de aslandır.

240. Aslanlar kocalınca tilkılere maskara olır.

241. Aslı astarı yoh.

242. Aslı pıçah gendı hençer, it ne yırse onı sıçar.

243. Aslını inkar éden heramzadadır.

244. Astarı üzınden bahalı.

245. Astığım astıh kestığım kestıh.

246. Aş bıştı, kaşıh tıkıldı.

247. Aşa mıhtaç işe mıhtaç.

248. Aşağı tükır sekkel, yuharı tükır bıyıh.

249. 'Aşk adamı yırladır, derd adamı söledır.

250. 'Aşığa Bağdat irah mıdır?

251. 'Aşık 'elemı kör, dört yanını divar sayar.

252. 'Aşık herkesı kör sayar, dört yanı divar sayar.

253. 'Aşık sazından utanmaz.

254. Aşına aşına çıhtı ocah başına.

255. Aşi tanı, işi tanı, éşi tanı.

256. At at olana keder, sehebı malamat olır.

257. At, arvad, sıleh rasgele amanat édılmez

258. At besleniken, kız ısteniken.

259. At binenin kılıç kuşananın yol gidenindir.

260. At bınıcısına göre kişner.

261. At dördünde kız onbeşında.

262. At gelmeden ahır yapılmaz.

263. At ölır, itlere bayram olır.

264. Ata eger gerek, egere er gerek.

265. Atasını tanımiyan Allah'ını da tanımaz.

266. Ataş ataşnan söndırılmez.

267. Ataş düştığı yérı yahar.

268. Ataş olmıyan yérden duman çıhmaz.

269. Ataş olsa cürmı keder yér yahar.

270. Ataşa körıknen gıdılmez.

271. Ataşnan barıt yan yana durmaz.

272. Atı alan üsküdarı géçtı.

273. Atın ögıne et, itın ögıne ot.

274. Atın teppıgını at çevırır.

275. Atını nallamış arhasına düşmış.

276. Atiya éşek mı dédıh?

277. Atlar nallaniken itler de ayağını kaldırır.

278. Atların yérme itleri bağlamışlar.

279. Atlarnan éşekler tepışır, arada otlar ezılır.

280. Atlı sığmış itlı sığmamış.

281. Atma Recep din kardaşıyıh.

282. Atta karın, ıgıtte bırın.

283. Atta kuyrıh, ıgıtte bıyıh.

284. Attan énıp éşege bindı.

285. Ava gıden avlanır.

286. Ay dedığı dolanır, yıl dedığı fırlanır, bekle ki hefta géçe.

287. Ayağıma yér édim gör bah siye ne édım.

288. Ayağının altında yımırta kırılı.

289. Ayaği sıcah tut başi serın me'deyi hefif tut düşınme derın.

290. Ayaği yorğaniya göre uzat.

291. Ayı yavrısını seviken yérden yére vurırmış.

292. Ayın günın parası karannıh günın çırası.

293. Aynamiyana sivrısinek saz, ayniyana davul zürna az.

294. Ayrı sıçar kı p. . ı bellı olsın.

295. Az éş, uz éş, boyica éş.

296. Az gerek kı uz ola.

297. Az kala, çoh kala, herkez gıder bı yola.

298. Az véren candan, çoh véren maldan.

299. Az yaşa, çoh yaşa, 'akibet gelır başa.

300. Az yaşa, çoh yaşa, gör temaşa.

301. Az yı bi hızmekar tut.

302. Aza kene'et étmiyen çohı bulamaz.

303. Azacıh aşım, arğımaz başım.

304. Azacıh aşım, arğısız başım.

305. Azacıh aşım, kayğısız başım.

306. Azapta mı tutamiyam?

307. Azca nériye, çohçanın yanma.

308. Azdan az çohdan çoh.

309. Azğın itın som uyızlıhtır.

310. Azı kerar çoğı zerar.

B

311. Baba bi hırhız tuttım, -Getır, -Gelmi, -Bırah gétsın, -Ben bırahtım o benı bırahmi.

312. Baba döşşegı ataştır otırılmaz(doldırılmaz).

313. Baba malı téz kurtılır, evlat lazım kazana.

314. Baba mirası mum kımın söner.

315. Baba mirası mum kımındır.

316. Baba oğlına bi bağ bağışlamış, oğlan bi salhım üzımını kıskanmış.

317. Babamın adı Hıdır elımden gelen bıdır.

318. Babasını begenmiyen evlat, gişısınden evvel yatan arvat, gem vurılmıyan at.

319. Babasını tanımasay dér kımın oğlıyam.

320. Babasını tanımasay dérsen ecep kımın oğlı.

321. Babaya dayanma arvadiya güvenme.

322. Babayı öldıren atlı mıdı yayan mıdı? babam öldıhdan soyra...

323. Bacı bacıyı sevse herıfını almaz.

324. Bağ alacahsay şehere yahın, ev alacahsay yola yahın.

325. Bağın daşlısı arvadın yaşlısı makbuldır.

326. Bahalıdan ucızı yohtır.

327. Bahalının vardır bi hikmetı, ucızın vardır bi 'illetı.

328. Baharsay bağ bahmassay dağ olır.

329. Bahça alırsay şehere, ev alırsay çarşiya yahın olsın.

330. Bahmahla usta olınsa pısıkler kasab olırdı.

331. Bahtım yérim yér degıl; terkını kılmah zor degıl.

332. Bahti mı aş durma yanaş, bahti mı iş durma sivış?

333. Bahti yari yar degıl, terkını kılmah 'ar degıl.

334. Bal kohmaz, asil azmaz; koharsa yağ kohar, çünkü aslı ayrandır.

335. Bal tutan barmağını yalar.

336. Balıh baştan kohar.

337. Balıhdan böyık halık var.

338. Balta niye ağacı keser? Sapı ağaçtandır déye.

339. Bamya aşı, ilan başı (emziklı kadınlar için).

340. Barıdı beglıhdan olırsa, atmağı kolay olır.

341. Baş bellısız meydan ıssız.

342. Baş ol da éşek başı ol.

343. Baş ol da soğan başı ol.

344. Baş yastığını, arha géydığını arar.

345. Başa gelen çekılır.

346. Başı kesık tavığa dönmış.

347. Başımızda berberlığı örgeni.

348. Başına gelen hekimdır.

349. Başına gelen ustadır.

350. Başi üstıne olacağına, ayaği üstıne olsın téz olsın.

351. Battı balıh yan gıder.

352. Bayram, bi kaşıh ayran, biye de yéter siye de.

353. Bayram degıl, seyran degıl, énıştem benı niye öptı.

354. Bayram günü aşa ne, kel baş traşa ne.

355. Bayrama yétışmiyen kıni g. . e yaharlar.

356. Bazlamaç kımın açtı.

357. Beg ölır beg kımın, 'ebdal ölır 'ebdal kımın.

358. Beg ölır beg kımın, etbe' ölır etbe' kımın.

359. Beg ölır beg kımın, heşşeş ölır heşşeş kımın.

360. Behtı açılan kızın üzı ay, evı seray görınır.

361. Bekarın parasını it yır, yahasını bit yır.

362. Bekmez kımın mali olsın Bağdattan sınek gelır.

363. Bekmezçı ağlar, balçı şivan éder, yére gıre şekerçı.

364. Bél suyınnan gelen, sel suyınnan gıder.

365. Béle başa béle traş.

366. Béle dost oldı mı düşmana ne hecet.

367. Béle kuşın béle kuyrığı olır.

368. Beleş katran baldan datlıdır.

369. Beleş mezer buldı mı ölır.

370. Bélını egene daş koyan çoğ olır.

371. Ben ağa sen ağa inekleri kım sağa.

372. Ben Allah'tan ıstedım bi göz Allah vérdı ikı göz.

373. Ben Allah'tan ıstidım bi binecah, Allah vérdı bindırecah.

374. Ben aridım bi binecah Allah vérdı aparacah.

375. Ben benem, ben benden başka kımseyı tanımanam.

376. Ben çekiyem ahıra, gendı gıdi nahıra.

377. Ben déyem fedemdeme, o déyi damdan dama.

378. Ben déyem géçım yoh, o déyi kaç oğlaği var?

379. Ben déyem hadımam, o déyi oğlandan kızdan neyi var?

380. Ben déyem sekkelım yani, o déyi dur cığaramı yandırım.

381. Ben sıze nesihet éde éde adam oldım, sız adam olmadiz.

382. Ben süriyem ahıra, gendı kaçi nahıra.

383. Benden arttımı kı siye vérım.

384. Benden irağ ol, Mısır'a sultan ol.

385. Benden siye bi ögıt, unlıği elinen ügıt.

386. Benı sevmi bensız kalmi.

387. Bennen sen kardaş, çarşıda yı, camıda yat, ev senidır, bı cağı geçme.

388. Berberlığı başımızda örgeni.

389. Béş barmağın béşı bir mı?

390. Beşerdır, şaşardır.

391. Beyaz koyının kara kuzısı olır.

392. Beyazı küreknen atallar, kari dirhemnen satallar.

393. Beyazın adı var esmerın dadı var.

394. Be'zı para vardır camıda geçmez, be'zı para vardır kılısede geçmez.

395. Bezirgan bazar éyle, soniyı nezer éyle.

396. Bı başa bı traş çoh bıle.

397. Bı biye bı kor bacıma.

398. Bı dıli de olmassa gözi karkalar oyar.

399. Bı kora bi ölı daha düşer.

400. Bı pırınç daha çoh su kaldırır.

401. Bıldır bi dam yandı bı yıl kohısı çıhtı.

402. Bılisen dibiyın huyını, niye içisen korıh suyını?

403. Bılmedıği delıge barmaği sohma.

404. Bılmemah 'eyıp degıl örgenmemah 'eyıp.

405. Bından ziyadası can sağlığı.

406. Bıralıh kala dibı degıl.

407. Bıralıh kehve sekkısı degıl.

408. Bıralıh sögıt kölgesı mı?

409. Bırınsıza hızma kulahsıza küpe veren Allah.

410. Bırnı kaf dağından su içi.

411. Bıyığı uzın olan borazancıbaşı olır.

412. Bız eksılttıh, Allah arttırsın, sırfi kuran kaldırsın.

413. Bızım atımızın başı yımışah.

414. Bızım éşegımız kancıh.

415. Bızım gelın bızden kaçar, başını örter g. . ını açar.

416. Bızım it sıze balta getırdı mı?

417. Bızım mıhımız hahın divarında olsın.

418. Bızım sınanmış ayranımız hahın yoğırdından éyıdır.

419. Bızım tavığımız bi yımırta doğırır, sesımız yéddı mehli tutar, hahın atı bi kühélan kuzlar sesleri sedaları çıhmaz.

420. Bızım yağ bızım tulığa.

421. Bızımkı sehebsını tanır.

422. Bi 'ebam var ataram nérde olsa yataram.

423. Bi ben bılırem bi de Allah.

424. Bi bılmedığı namaz, onı da şeytan komaz.

425. Bi buyrımın ıkı évallahı vardır.

426. Bi buyrımın kırh évallahı vardır.

427. Bi dana bi nahırı p. . lar.

428. Bi daşta ıkı kuş vurdı.

429. Bi daşdan divar yapılmaz.

430. Bi delı kuyıya bi daş atmış, kırh 'akıllı çıharamamış.

431. Bi dırhem et, bi kantar 'eyıp örter.

432. Bi dırhem et, bin 'eyıp örter.

433. Bi düşış, ıkı örgenış.

434. Bi düşış bin örgenış.

435. Bi elde ıkı karpız tutılmaz.

436. Bi eve géttım cahal var gül açılmış bahar var, bi eve géttım kerı var héri gétmış şerrı var.

437. Bi gülnen bahar gelmez.

438. Bi gülnen bahar olmaz.

439. Bi günde ıkı yere de'vete çığrıldım mı Allah o gün canımı ala.

440. Bi günın beglıgıde beglıgtır.

441. Bi h̲arbıl samanı ikı éşege pölemez.

442. Bi h̲etır, ikı h̲etır, üçüncıde çatır patır.

443. Bi h̲etır, ikı h̲etır, üçüncıde vur yatır.

444. Bi kahkaha bi pırzola yımağa bedeldır.

445. Bi kanatnan kuş uçmaz.

446. Bi kazan aş karnında durır, bi söz durmaz.

447. Bi kerarda duran Allah.

448. Bi kerarda kalan Allah.

449. Bi kırtık boyı var, türlı türlı h̲uyı var.

450. Bi müsibet bin nesihetden evladır.

451. Bi se'edı bin se'et éden Allah.

452. Bi sedeke bin beli dehféder.

453. Bi söz sölerem ki bi dırhemını it yıse kudırır.

454. Bi sürı devenın başını, bi éşek çeker.

455. Bi şe'fı bi binayı ayah̲ta tutar.

456. Bi şem'a ki hak yandıra bin bad ile sönmez.

457. Bi takdir bin tedbirı bozar.

458. Bi terefı fırın bi terefı curın.

459. Bi tıke et üçün bi deve keser.

460. Bi vur bin ah éşıt.

461. Bi yokışın bi de inişi var.

462. Biliyorsan konış 'ibret alsınlar, bilmiyorsan sus adam sansınlar.

463. Bin dost az bi düşman çoh̲.

464. Bin dost kazanacah da olsay bi düşman edınme.

465. Bınıcının sağı solı olmaz.

466. Birbirizı ağırlayın kı h̲ah̲ da sızı ağırlasın.

467. Bırı yır, bırı bah̲ar, kıyamat o gün kopar.

468. Bırı yır, bırı bah̲ar, kıyamat ondan kopar.

469. Bişmış aşa savıh su katılmaz.

470. Bitnen yatan itnen kahar.

471. Biye tohanmiyan ilan bin yaşasın.

472. Boğaz dédıği kırh boğım kırh düşın bi söle.

473. Boğaz yıdığını arha géydığını arar.

474. Boğılırsay böyık suda boğıl.

475. Borca içen ikı kere serhoş olır.

476. Borç igıdın kalasıdır.

477. Borç uzadıhça kalır, derd uzadıhça alır.

478. Borç yiyen ikı kere ölır.

479. Borç yiyen késesınden yır.

480. Borçlı ölmez, benzı sararır.

481. Boş çuval ayahda durmaz.

482. Boş otırmahtan beleş işle.

483. Boş teneke çoh tangırdar.

484. Boşa koysam dolmi doliya koysam almi.

485. Boyahana mıdı? Batırah çıhadah.

486. Boyına bahtım boyı hoş, cébıne bahtım cébı boş.

487. Boyına bahtım boyı hoş, elımı attım cébı boş.

488. Bögın bayram bi kaşıh ayran biye de yéter siye de yéter.

489. Bögının işını yarına bırahma.

490. Bögının tavığı yarınkı kazdan éyıdır.

491. Böyıgi yohsa böyık daşa başi vur.

492. Böyıgi yohsa böyık daşa danış.

493. Böyık baş bulamassay böyık daşa danış.

494. Böyık başın böyık derdı olır.

495. Böyık kapının böyık helkası olır.

496. Böyık kapının böyık tohmağı olır.

497. Böyık lohma yı, böyık laf söleme.

498. Böyımış te küçılmış.

499. Budamsız bağ üzım vermez.

500. Buğda arpiya; "Tahtadan saca yétış paklava olmah siye kalsın" démış.

501. Buğda ekmegı herkesın karnında durmaz.

502. Buğda ekmegi yohsa buğda dıli olsın.

503. Buğdi daşlı yérden arvadı kardaşlı yérden.

504. Bülbılın çektığı dılı belasıdır.

505. Bülbılın çektığı dılının mekırıdır.

506. Buldisa çat pat, bulmadisa ac yat.

507. Bulğır aşma konan yağ boşa gétmez.

508. Bulırsa yır bulmassa şükreder.

509. Bulıtlar gıdi Şam'a, ökızı sürın dama.

510. Bulıtlar gıdi şarka, ökızı sürın arha.

511. Buynız kulağı géçer.

512. Buz üstıne yazı yazılmaz.

C

513. Cahil adam pozıh sıleh kımındır, ne zaman tepecağı bellı olmaz.

514. Cahil cesur olır.

515. Cahılın cehlı hek olmaz varmak ile Mekkiye héç éşek dervış olırmı daş daşımahnan tekkiye.

516. Camıda dıleni medresede dağıdi.

517. Camının içı duriken çıharsı heramdır.

518. Can boğazdan gelır.

519. Can çıhmasa huy çıhmaz.

520. Cana gelen mala gelsın.

521. Cefasını ben çekım, éller sefasını sürsın.

522. Cehdnen çarıh yırtılmaz.

523. Cemaziyel evveli bıliyem.

524. Camı yıhılsa da mıhrabı yérındedır.

525. Cevızın bını bi pula, pul olmassa ne yapım.

526. Ceylandan çoh kaçan yohtır, o da rızkından fazlasını yımez.

527. Cığari nargile, nargıli teneşır paklar.

528. Cincıhlı hemam kubbesı tamam, bi gelın aldıh babası imam.

529. Comardın elı tutılmaz.

530. Cücıgı güzın sayallar.

531. Cücıgın sonını güzın sayallar.

Ç

532. Çağala bağala, herkes evine dağala.
533. Çağrılan yére erınme, çağrılmıyan yére görınme.
534. Çalma élın kapısını çırtıknen, çalallar kapiyı merteknen.
535. Çalma élın kapısını çalarlar kapıyı.
536. Çapıdiya çuliya 'aşıklıh seni ne haliya.
537. Çapıt başta, çarpana ayahta.
538. Çarşı itı ceylan tutmaz.
539. Çarşı itı sürı beklemez.
540. Çarşı itınnen av yapılmaz.
541. Çarşıda yı handa yat, ev de seni gel de gét.
542. Çay ahi delı bahi.
543. Çekırge bi sıçrar ikı sıçrar.
544. Çekırge bi zıplar ikı zıplar.
545. Çekıştimı barışacah yér bırah.
546. Çenesının yayı düşmış.
547. Çerçı kızı bocığa aşıktır.
548. Çerçı 'ülbesındekını satar.
549. Çıharsı hahı içı bızı yandıri.
550. Çıhmadıh candan ümit kesılmez.
551. Çıra dibıne şu'le vérmez.
552. Çig yimedım kı karnım arğısın.
553. Çobanın göynı ıstese tekkeden yağ çıhadır.
554. Çobansız süriyı kurt aparır.
555. Çocığın géydığına. ıhtiyarın yıdığına yazzıh.

556. Çocıh kundahta gelın duvahta.

557. Çocıh oynar éşek zırlar.

558. Çoğı zerar azı kerar.

559. Çoh azın başını yır.

560. Çoh elı işde gör, az elı aşda gör.

561. Çoh mal heramsız, çoh söz yalansız olmaz.

562. Çoh merhemet maraz doğırır.

563. Çoh naz 'aşık usandırır.

564. Çoh naz 'aşıklısım 'ecızdırır.

565. Çoh sayğı korhıdandır.

566. Çoh véren maldan olır, çoh yıyen candan olır.

567. Çoh yaşiyan degıl çoh gezen bılır.

568. Çürık ipnen kuya énılmez.

569. Çürık tahta mıh tutmaz.

570. Çürık tahtiya basılmaz.

571. Çürık tahtiya mıh çahılmaz.

572. Çütçının karnını yarmışlar kırh tene gelecek yıl çıhmış.

573. Çütın egırılıgı ökızın kartlığındandır.

D

574. Doğmamış uşağa don biçilmez.

575. Dünya ölımlı gün ahşamlı.

576. Dabbağ sevdığı postı yérden yére çarpar.

577. Dadanannan kudıran birdır.

578. Dadanannan kudırana çara yohtır.

579. Dadandi datlı havliya.

580. Dağ başından duman eksık olmaz.

581. Dağ bellısız, meydan ıssız.

582. Dağ dağa kavışmaz, insan insana kavışır.

583. Dağ fare doğırdı.

584. Dağ kımın durasan duz kımın eriyesen.

585. Dağ ne keder yüksek olırsa yol üzerınden géçer.

586. Dağda gezen ayıyada raslar kurda da.

587. Dağdakı gelır bağdakını kuvalar.

588. Dağlar daşsız, kız kardaşsız olmaz.

589. Dalğa dengızde olır.

590. Dam damli, uşah ağli, borçlı kapıda.

591. Dam diregı, çadır mertegı.

592. Dam yanarsa, içındekı sıçan da yansın.

593. Dam yıhıldı mı, sıçan da altında kalır.

594. Dar günın ümrı kıssadır.

595. Dar yérde yımek yımahtansa, genış yérde dayah yımah daha éyıdır.

596. Daş altında olmahtansa dağ ardında olsın.

597. Daş attıh kolımız mı yorıldı.

598. Daş atti koli mı yorıldı.

599. Daş daşın sökesıdır.

600. Daş kayiya rasgeldı.

601. Daş yérınde ağırdır.

602. Daşıma sunan degırmen dönmez.

603. Daşlar bağlı, itler seyyıp.

604. Datlı datlı yımağın, acı acı kusmağı olır.

605. Datlı söz ilanı delıgınden çıhadır.

606. Datlı yı içme suyı yanarsa yansın, yaglı yı iç suyı donarsa donsın.

607. Degenegı sayannan yıyen bir degıldır.

608. Degırmen döni ama suyı néreden.

609. Degırmenın alt daşı relıet, üst daşı relıet degıl.

610. Degırmenın alt tayı rehet, üst tayı çaba çabiya düşmış.

611. Degırmenın alt tayı rehet, üst tayı rehet degıl.

612. Degırmenın suyı nêrden geli.

613. Degil kürsiye ve'ez, 'erşe çıhsa adam olmaz.

614. Delı 'arlanmaz, sehebı 'arlanır.

615. Delı dosti olacağına 'akıllı düşmani olsın.

616. Delı 'Elı nın son faslı ne çalan bellı ne söliyen.

617. Delı ağlamaz divana gülmez.

618. Delı dédıhça damarına yayıli.

619. Deh deli, imam öli sever.

620. Delı deli görende degenegını sahlar.

621. Delı deliye, delı kengere uydı.

622. Deh deliyı gördı mı degenegını sahlar.

623. Delı densızın elınden göç étmış.

624. Delı dügınden, uşah oyından 'ecızmez.

625. Delı géçının delı oğlağı olır.

626. Deh gétmiş dügın evine, démış bırası bızım evden hoş.

627. Delı koyının delı kuzısı olır.

628. Delı ola dermen yıye.

629. Delı sevılır, densız sevılmez.

630. Delı söledı, 'akıllı inandı.

631. Delıdır, malıdır.

632. Delıdır malıdır, ne yapsa yérıdır.

633. Delık böyık yamalıh küçık.

634. Delıklı boncıh yérde kalmaz.

635. Delıklı demır yérde kalmaz.

636. Deliler çéşıt çéşıt: zır deh, zırzır deh, hınzır delı.

637. Delılıh paranan pulnan mı?

638. Delınen gétme yola, başıya getırır bela.

639. Delının degırmenını yél dönderır.

640. Delının malı gözı ögında gerek.

641. Delının nar yımağıda delı, kar yımağıda.

642. Delının tapı kılmağı da deh, sayıhlamağı da deh.

643. Delıye hergün bayram.

644. Dellal ola devesı itme.

645. Dellal ola éşegı itme.

646. Dellalın devesi ıtınmış.

647. Demırden korhan tıréne binmez.

648. Démış hadımam déyi kaç uşaği var.

649. Démış siye taht mı vérım, beht mı vérım? Démiş, beht vér, taht gendı gendına gelir."

650. Dengız, it yalamahnan mırdar olmaz.

651. Dengıze düşen ilana sarılır.

652. Dengızde kum, onda para.

653. Densız deve, kuyrıgı hop dêmeden sallani.

654. Densız deve gırmez eve.

655. Densız sıfatından baykuş véran bekler.

656. Derd adamı söletır, 'aşk adamı yırlatır.

657. Derdım olmadığı gün konşının éşegı kuyrıksız sıpa doğırır.

658. Derdi çeken ne kerır ne kocalır.

659. Derede mılla teze bismilla.

660. Dertlı baş yuhıyı néylesın, yuhısız baş yastığı néylesın.

661. Dervışın fikrı nese zikrı odır.

662. Deve bi pula pul olmassa ne yapım?

663. Deve çömçenen sıvarılmaz.

664. Deve devenın yérıne çökmez mı?

665. Deveden böyık fil vardır.

666. Deveden düşen döşşege, attan düşen kéçiye, éşekden düşenın boynı kırılır.

667. Deveden düşmış hophoptan kalmi.

668. Devekuşına yük yüklemışler, ben kuşam démış, uç démışler, deveyem démış.

669. Develer birbirıne gırmış, olan otlara oli.

670. Devenın derısı éşege yük olır.

671. Devenin südıgı kımın gérı gérı gidi.

672. Devi almah kolay, satmah zordır.

673. Devi havudınnan yudi.

674. Devi kulağınnan ahsadi.

675. Deviye démışler boyni egırı, démış nérem dorğı kı.

676. Deviye démışler; énışımı seversen, yokışımı? -Düzlıge nolmış kı démış.

677. Deviye hendek atladi.

678. Deviye tıken lazımsa boynını uzatsın.

679. Devşan dağa küsmış, dağın heberı olmamış.

680. Devşana kaç tazıya tut.

681. Déyiler filan acından öldı. -Niye yımedı? -Var mıdı yımedı?

682. Dıl dédıği malamat çömçesıdır.

683. Dıl rehet, baş selamat.

684. Dılde gemıg yohtır.

685. Dılençı bir olsa adam şekernen bésler.

686. Dılençı küser, nesibını keser.

687. Dılençının namı alçah, kazancı çohtır.

688. Dılenmez dılençı.

689. Dılım dılım, arhama géydırır kılım.

690. Dılım durmaz dırlıgım olmaz.

691. Dılım durmi dırlıgım olmi.

692. Dılımı yormahtansa, elımı yorram daha éyı.

693. Dılın gemıgı mı var?

694. Dılın gemıgı yohtır.

695. Dıli de olmassa gözi karkalar oyar.

696. Dımıs, bekmez, héç ferkétmez.

697. Dırek dibınden çürır.

698. Dırhemını yıyen it kudırır.

699. Dırıler doydı da ölıler mı kaldı

700. Dırnah sefadan, saç cefadan uzar.

701. Dibıne dögme mı düştı?

702. Din ayrı kin ayrı.

703. Dinemağını bılmiyen sözını dinledemez.

704. Diniye mı zerar?

705. Dinsızın hakkından imansız gelır.

706. Diş görmah yuhıdan soyradır.

707. Diş yohken damah vardı.

708. Dişı it kuyrığını sallamasa, érkek it arhası sıra gétmez.

709. Dişsize cevız, kulahsıza küpe.

710. Doğdı kuyrıh kalmadı korıh.

711. Doğır hıra hıra, düz sıra sıra.

712. Dolı sehenım boş gelsın.

713. Doliya koysay almaz, boşa koysay dolmaz.

714. Donğızdan bi kıl koparsam, gözımı sürmelerdım.

715. Dorgı divar sarsılır ama yıhılmaz.

716. Dorğı divar yıhılmaz, egırı kaçar kurtulmaz.

717. Dorğı divar yıhılmaz.

718. Dorğı yolı yérıdi, egırı yol mı kaldı?

719. Dost acı söler ama dorğı söler.

720. Dost başa düşman ayağa bahar.

721. Dost dédıği dar günde bellı olır.

722. Dost dostın egerlenmış atıdır.

723. Dost ıste kı 'edi koltığidan çıhsın.

724. Dost ıste kı düşman koltığiyın altından çıhsın.

725. Dost malını düşman kımın yımelı.

726. Dost malını düşman kımın yımemelı.

727. Dostlıh başka alış vérış başka.

728. Dostlıh dağca, hıssap kılcadır.

729. Dostlıh pazara keder degıl, mezara keder.

730. Dostlıhnan düşman canı ali.

731. Duri duri déyi devve.

732. Duymah ıstemdıği sözı kımsiye söleme.

733. Duz mısan kı eriyesen?

734. Duzliya çara yo<u>h</u>, duzsıza çara vardır.

735. Duzliyım kı ko<u>h</u>miyasan.

736. Duzsız helva kımın sallani.

737. Dügın ağardır, karagün karardır.

738. Dügın evının zılğıtçısı, ölı evının ağıtçısı.

739. Dügın ikı gişıye, nolmış deh konşiya.

740. Dünya malı dünyada kalır.

741. Dünya nice kelbice.

742. Dünyiya kazzı<u>h</u> mı ça<u>h</u>mışsan?

743. Düşenın dostı olmaz, cehd éyle düşmemağa.

744. Düşenın dostı olmaz.

745. Düşmana göster gérı çek.

746. Düşmez ka<u>h</u>maz bi Allah.

E

747. 'Ebali gendı begenmi, çuhalı gendını begenmi.

748. 'Ebasının altından degenek ucı gösteri.

749. 'Ebdala me'lum olır.

750. 'Ebdeslı olana namaz dayanmaz.

751. 'Ebdestsız sofiya namaz dayanmaz.

752. 'Ecel gelırse baş ağrısı bahana.

753. 'Ecele işe şeytan karışır.

754. 'Ecele s. . an, ikı sefer s. . ar.

755. 'Ecelı gelen it camı divarına işer.

756. Ecelenen menzıl alınmaz.

757. Edep edepsızden örgenılır.

758. 'Edes, kökını kes.

759. 'Edet yérım bulsın.

760. Egrı otır dorğı konış.

761. Ehmağa söz aynatmah, kora reng begendırmağa benzer.

762. Ehmağın parası biter, élın malı bitmez.

763. Ehmak olan avcı olır.

764. Ehmakların elınden dehler dağa kaçmış.

765. Ehret, zenginlih ve şeref gençlıhta kazanılır.

766. Ekıcı ol bılıcı olma.

767. Ekmegı ekmekçiye vér, bi ekmek de ziyada vér.

768. Ekmegı ekmekçiye vér bi ekmek de fazla vér.

769. Ekmegımde duz yohmış.

770. Ekmegın böyıgı hamırın çoğından olır.

771. Ekmegını daştan çıharır.

772. Ekmek aslanın ağzında.

773. Ekmek bulmaz yımağa, atnan gıder s. . mağa.

774. 'Ekrab etmez, 'ekrabanın 'ekrabiya éttığını.

775. Èl atına binen téz éner.

776. El benden sebeb Allah'tan.

777. El elden üstındır 'erş-ı 'eliya keder.

778. El ele hükméder.

779. El elı yahar, el de döner üzı yahar.

780. Èl éyısı ev delısı.

781. El hain ma iflah. .

782. El heya minel iman.

783. Èl ipınnen kuya énılmez.

784. Èl mı yaman beg mı yaman?

785. Èl ne yıdi demez, ne géydi dér.

786. Èl oğlı altın çuvalısa da, dayama beli.

787. El vekil kel asil, velev kane kor vasil.

788. El vérır üz utanır.

789. Èl yumrığı yımiyen gendı yumrığım balyoz zannéder.

790. Elbise tekdim éder konuşmah tekdir éder.

791. Elbisenen karşılanır, sohbetnen yolçı édılır.

792. Elce degılsen kolca degılsen.

793. Èlde bulınır, begde bulınmaz.

794. Eldekı tavıh, éldekı kazdan éyıdır.

795. Èldekı yara divar delıgı.

796. Èlden gelen dügın bayram.

797. Èlden gelen ögın olmaz, o da vahtında bulınmaz.

798. Èlden gelen ögın olmaz, olsada karın doymaz.

799. Èle balaban yağanda, bıze çalağan yağar.

800. Èle lokkım bıze zıkkım.

801. Eledım eledım kepegıne kattım.

802. Elı ağır işı pak.

803. Elı boş üzı kara.

804. Elı duri ayağı durmi, ayağı duri elı durmi.

805. Elı işte gözı oynaşta.

806. 'Elı kıran baş kesen.

807. Elıfı görse mertek zanneder.

808. Elıme mendılı véri nağaraçıya dur deyi.

809. Elımız ne yağdan oli ne baldan.

810. Èlın ağzı torba degıl ki büzesen.

811. Èlın daşı uzağa gıder.

812. Èlın éyısı, ıtın dayısı olmaz.

813. Èlın terazisı olmaz.

814. Elınnen yapan boynınnan çeker

815. Elınnen yapan, başınnan çeker.

816. Eli eli birbirıne kati.

817. 'Emmı kızı kerırse 'emmı oğlının boynunadır.

818. 'Emmım dayım aldım payım.

819. 'Emmım dayım hepsınden aldım payım.

820. En 'akıllımız degırmene karpız götıri.

821. En 'akıllımız ögde gıden zencırlı.

822. Ènersen göyıl énersen, attan éşege binersen.

823. 'Entep ıtı kımın yan yan gıdi.

824. Er nérde, arvat orda.

825. 'Erap kızı sakız çéner, karaçı kızı dadını getırır.

826. Erbab ol pilav yı.

827. 'Erefe güm yalan söliyenın, bayrama üzı kara çıhar.

828. Ergene arvad boşamah kolaydır.

829. Ergene arvat dögmah, yohsıla sırfa açmah kolaydır.

830. Ergene arvat dögmah kolaydır.

831. Erkeg arı kımın yıyi, içi, petege s. . i.

832. Erkegı arvat, arvatı altın, altını ataş erıdır.

833. Erkegın igıdıne delı dérler.

834. Erkek atın ölımı arpadan olsın.

835. Erkeklığın dokkızı kaçmah, bırı héç durmamahdır.

836. Eskıye rağbet olsa dabbahaniya nur yağardı.

837. Èşege binen, o...ığına dayanır.

838. Èşege binenı ben begenmiyem, ata binen benı begenmi.

839. Èşege cılve yap démışler, kahmış fıske atmış.

840. Èşege cılve yap démışler, kahmış o. . ırmış.

841. Èşege gücı yétmi palana segırdi.

842. Èşege palanı yük olmaz.

843. Èşege rıhen vérmışler, yımış.

844. Èşegı çamıra düşenın sehebınden kuvetlısı yohtır.

845. Èşegı satallar ço démahtan kurtılmah üçün.

846. Èşegı sattıh kı ço démahtan kurtılah, géttı bi suppanan gérı geldı.

847. Èşegı süren o...ıgına dayanır.

848. Èşegımı çalana kalmaz, amma ben éşeksız kaldıhtan soyra.

849. Èşegın boynızı çıhmaz, gendı gendını suppa zannéder.

850. Èşegın ehmağı, kurda zırliya zırliya gidermış.

851. Èşegın kuyrığı kımın, ne uzanır, ne kısalır.

852. Èşegın südı kımın supadan artmaz.

853. Èşegi pehkem bağla, konşi hırhız çıhatma.

854. Èşegi sağlam bağla, soyra Allah'a amanat et.

855. Èşek çalışır at üçün.

856. Èşek éşeklığınnan çamıra bi sefer düşer.

857. Èşek gene o éşek yalavız çulı degışmış.

858. Èşek kaçtı palan düştı.

859. Èşek kızınca atı géçermış.

860. Èşek zehferandan ne aynar.

861. Eşıtmış masmahanada halı tohıni énı uzını bellı degıl.

862. Eşıtmış tülmende halı tohıni énını uzınını bılmi.

863. Eşkiyanın düşkını, beyaz géyer kış güm.

864. Eştığı kuyiya düştı.

865. Esırgenen göze çöp batar.

866. Eskı dost düşman olmaz.

867. Eskı köve yéngı 'edet.

868. Eskıden şahtı, şındı şahbaz oldı.

869. Eskısı olmiyanın, yéngısı olmaz.

870. Esne esni getırır, esne yuhi getırır.

871. Et déye segırttı balcan başı çıhtı.

872. Et dırnahdan ayrılmaz.

873. Et gıren yére dert gırmez.

874. Et koharsa duz çara, duz koharsa ne çara.

875. Et koharsa duz getır, duz koharsa ne getır?

876. Et kohısına géttıh, bahtıh éşek dağlilar.

877. Etım yıse gemıgını atmaz.

878. Etme bulırsan, ingıldeme ölırsen.

879. 'Ettar 'ülbesındekım satar.

880. 'Ettar bazarı baştan başa, herkes kısmetını yır.

881. Ev alma konşı al.

882. Ev bıze, heyad uşahlara kaldı.

883. Ev sehebı mısafırın kuzısıdır.

884. Ev sehebının densızı, mısafırdan yuharı otırır.

885. Ev sıvağından, gelın duvağından.

886. Ev yapannan evlenene Allah yardım éder.

887. Ev yıhanın evı olmaz.

888. Evcığazım, evcığazım, sahlar benım sırcığazım.

889. Evde arvada, çarşıda borçliya konşı etme.

890. Evdekı hıssap çarşıda baş bulmaz.

891. Evdekı hıssap çarşiya uymaz.

892. Eve lazım olan camiya heramdır.

893. Evıme et geldı, dizıme teket geldı.

894. Evın danası evın ökızınden korhmaz.

895. Evın hırhızı yahalanmaz.

896. Evını icara véren, elını yére vérır.

897. Evi yıh üzi ağart.

898. Evladi varmı derdi var.

899. Evlat 'eziz, terbiye daha 'eziz.

900. Evler ayrı dertler ayrı.

901. Evlı evıne, kövlı kövıne, evı olmiyan beden dibıne.

902. Evlı evınde, yolcı yolında.

903. Evvel can, soyra canan.

904. Evvelı te'am soyra kelam.

905. Eyı adam olmasa daş daşın üstınde durmaz.

906. Eyı adama kanlı ol, kötı adama borçlı olma.

907. Eyı arkadaş gül ağacına, kötı arkadaş kömır hamballığına benzer.

908. Eyı mal kötı gün üçündır.

909. Eyı nam altın kemerden evladır.

910. Eyı olacah hestenın dohtor ayağına gelır.

911. Eyı yoğırt pendır kımın, éyı pendır yağ kımın, éyı yağ su kımındır.

912. Eyılığa éyılih her gişının karı, kötılığa éyılih er gişının karıdır.

913. Eyılih éden gendıne, kötılih éden gendıne.

914. Eyılih étme, eviye yétme.

915. Eyısı bızı bulmaz, kötısı bızden kalmaz.

916. Eynel yekin ilmel yekin.

917. 'Eyretı ata binen téz éner.

F

918. Fala inanma falsız kalma.

919. Farz sünnetı bastırdı.

920. Faydasız dost zerarsız düşman kımındır.

921. Fazla derıne gétme.

922. Fazla mal göz çıhatmaz.

923. Fekirı dögmahtansa köynegını yırt.

924. Fekirın ahı éndırır şahı.

925. Fekirın başı kıltında ölecağiya, zengının ayağı kıltında öl.

926. Fekirın üzı savıhtır.

927. Fırada gétse kurıdır.

928. Fırlan dolan vare si holan.

929. Filden böyık balıh, balıhtan böyık halık.

G

930. Gavur ekmegı yıyen gavur kılıcı çeker.

931. Gavur mıfléz olırsa eskı defterlerı yohlar.

932. Gavur parasından beş kurış étmez.

933. Gavurdan yana mısan, 'Elı'den yana mısan?

934. Gavurın korhısı 'Elı'dendır.

935. Géç olsın da güç olmasın.

936. Géçer amma, deler de geçer.

937. Géçı olsadı bi yük kığ kığlardı.

938. Géçıdı deliye yohladırlar.

939. Géçının g. . ı gidışırse gıder çobanın ekmegını yır.

940. Géçının kotırı, piyarın başından su içer.

941. Géçının kuyrığı kımın, ne uzanır, ne kısalır.

942. Géçının uyızı piyarın başından su içer.

943. Gel olsın gılgıl olsın.

944. Geldı Herran, gelmedı véran.

945. Gelen ağam, gıden paşam.

946. Gelen ağlar gıden ağlar.

947. Gelen gıdenı aradır.

948. Gelene kapım açıh gıdene yolım açıh.

949. Gelın atta, nesibı Hak'ta.

950. Gelın bıldığını işler, kaynana dılım dişler.

951. Gelın gelın getırın, géçın géçın otırın, ne yıyın ne götırın.

952. Gelm kahtı kövı yıhtı.

953. Gelm kürsı getırmış, gendı çıhmış otırmış.

954. Gelın senı aşağda da gördıh yuharda da.

G

930. Gavur ekmegı yıyen gavur kılıcı çeker.

931. Gavur mıfléz olırsa eskı defterlerı yohlar.

932. Gavur parasından beş kurış étmez.

933. Gavurdan yana mısan, 'Elı'den yana mısan?

934. Gavurın korhısı 'Elı'dendır.

935. Géç olsın da güç olmasın.

936. Géçer amma, deler de geçer.

937. Géçı olsadı bi yük kığ kığlardı.

938. Géçıdı deliye yohladırlar.

939. Géçının g. . ı gidışırse gıder çobanın ekmegını yır.

940. Géçının kotırı, piyarın başından su içer.

941. Géçının kuyrığı kımın, ne uzanır, ne kısalır.

942. Géçının uyızı piyarın başından su içer.

943. Gel olsın gılgıl olsın.

944. Geldı Herran, gelmedı véran.

945. Gelen ağam, gıden paşam.

946. Gelen ağlar gıden ağlar.

947. Gelen gıdenı aradır.

948. Gelene kapım açıh gıdene yolım açıh.

949. Gelın atta, nesibı Hak'ta.

950. Gelın bıldığını işler, kaynana dılını dişler.

951. Gelın gelın getırın, géçın géçın otırın, ne yıyın ne götırın.

952. Gelın kahtı kövı yıhtı.

953. Gelın kürsı getırmış, gendı çıhmış otırmış.

954. Gelın senı aşağda da gördıh yuharda da.

955. Gelıne: Kızım niye ağlisan, ıstersey gétme démışler, hem ağlaram hem gıderem démış.

956. Gelının dılı yoh, kaynananın imanı yoh.

957. Gelının duvahlısı, ağacın budahlısı.

958. Gelmah elizde, gétmah elizde degıl.

959. Gençlığida daş daşı, ıhtiyarken yı aşı.

960. Gençlıh uçar bi kuştır, gıderse ele gırmez.

961. Gençlıhda çalış ıhtiyarlıhda rehet ét.

962. Gendı arpi yıyyı karşındakını de éşek zannedi.

963. Gendı başını bağladı, toyda gelın başı kaldı.

964. Gendı düşen ağlamaz, ağlarsa ikı gözı kor olır.

965. Gendı gendıne hülya pilavı bişıri.

966. Gendı gendıne konışan deh.

967. Gendı gendım dév 'eynesınde göri.

968. Gendı gözındekı mertegı görmi, hahın gözındekı çöpı göri.

969. Gendı gözzel olacağına huyı gözzel olsın.

970. Gendı gözzel olandan kırh günde doyılır, huyı gözzel olandan kırh yılda doyılmaz.

971. Gesten kahan tokacı, hemamdan kahan curını yudar.

972. Gét kasap bazarına, géçı gendı ayağından koyın gendı ayağından asılıdır.

973. Gevezenın cığarası téz söner.

974. Gezen tavıh ayağında p. . getırır.

975. Gıdım birmın evıne benı göre sevıne.

976. Gızlı buğiya gıdenın eşkere dölı olır.

977. Gişı dér éşe élem der paşa.

978. Gişı kızı éşık orğında bellı olır.

979. Gişı maşa dérse elem paşa dér.

980. Gişım it olsın, getırdığı et olsın.

981. Gög gürlemese kul Allah Allah démez.

982. Gögden başiya bi daş düşse, sendendır dérsen.

983. Gön yuha yérden delınır.

984. Görmen köv kılavız ıstemez.

985. Görmemış mektep, ne bılsın edep, altından semer yaptım, gene merkep gene merkep. (Nabice söz.)

986. Görmemışın bi oğlı olmış çekmış çükını kopatmış.

987. Görmiyen göz üzden utanmaz.

988. G. . ı yére yahın olandan korh.

989. Göyıl kımı severse gözzel odır.

990. Göyıl ne çay ıster ne çayhane, göyıl sohbet ıster çay bahane.

991. Göyıl umdığı yérden küser.

992. Göyılsız ava gıden it av avlamaz.

993. Göyılsız ava gıden tazı ne avlar?

994. Göyılsız ava gıden tazının avliyacağı av nolacah?

995. Göyılsız yınılen aş, ya karın arğıdır ya baş.

996. Göynı namazda olanın kulağı ezanda olır.

997. Göz gördığından korhar.

998. Göz gördığını göyıl sevdığını ıster.

999. Göz görmedı mı karın doydım démez.

1000. Göz görmez üz utanmaz.

1001. Gözden ırah olan göyılden de ırah olır.

1002. Göze yassah yohtır.

1003. Gözellıh dağıliken ben beht aridım.

1004. Gözi böyık süzdi, agzi böyık büzdi, ya o balcan bırni ne yapacahsan.

1005. Gözi kım oydı, kavım oydı, onun üçün derın oydı.

1006. Gözi torpah doyıra.

1007. Gözden ırah olan gönıldende ırah olır.

1008. Gözel yatahta, çırkın kapıda bekler

1009. Gözzelden yar eksılmez, çırkınden çor eksılmez.

1010. Gözzelın hemamdan çıhmışı, çırkının yuhıdan kahmışı.

1011. Gözzelın hüsnı kımın, hulhı da gözzel gerek.

1012. Gözzelın yuhıdan kahışı, çırkının hemamdan çıhışı.

1013. Gülüm gülüm, biye géydırır kılım.

1014. Gümen etme varlığa, sonra düşersen darlığa.

1015. Gün battı gavur yattı.

1016. Gün doğdımı kohısı çıhar.

1017. Gün doğmadan neler doğar.

1018. Gün görmemış babadan, ögıt almamış anadan.

1019. Gün ola devran ola.

1020. Gün ola harman ola.

1021. Gün var ayı bésler, ay var günı bésler.

1022. Gündız çıra yandıran géce karanlıhta kalır.

1023. Güneş doğışından bellıdır.

H

1024. Ha siye eyılıh étmah, ha suya kazzıh çahmah.

1025. Haddını bılmiyene bıldırırler.

1026. Hak déyınce ahan sular durır.

1027. Hak habibıllah.

1028. Hak sıllesının sedası yohtır, vurırsa devası yohtır.

1029. Hak yérını bulır.

1030. Hakdan gelen hakdır, bına kanmiyan ehmaktır.

1031. Hakdan gelen hakdır, bını bılmiyen ehmaktır.

1032. Hal halın yoldaşıdır.

1033. Halayıhtan hatın olmaz, olsada karnı doymaz.

1034. Hana alma mı getırmışsen?

1035. Hanay haraba ola

1036. Hanay hart hart éde.

1037. Hanım éttı hér ola, halayıh éttı kor ola.

1038. Hanım kırarsa keza, halaylıh kırarsa ceza.

1039. Haphapçı keserı kımın, gennı gennıne yoni.

1040. Hatın gerek kı beg doğıra.

1041. Hatın getır beg doğırsın.

1042. Hatın senı damda da gördıh dıvarda da.

1043. Hatmın derdı çekılır, halayığın derdı çekılmez.

1044. Hatınlar hatını sultan reşat altını.

1045. Haydan gelen huya gıder.

1046. Hayın höflıdır.

1047. Hayın ma ifleh.

1048. Hec memış héç bi şé görmemış.

1049. Hecı dedığımızın haçı koynında çıhtı.

1050. Hecı hecci bulır Mekke'de, gevvat gevvadı bulır Entekye'de.

1051. Hedıye atın dişıne bahılmaz.

1052. Hefif daşnan g. . sıleller.

1053. Helal mal gırdığı delıkten çıhar.

1054. Helbet bi gün bızım de avcımıza bi karka s. . ar.

1055. Hele gét Herehman'a bah su varmı?

1056. Helep bırda degıl, arşın bırda.

1057. Helep malnan, Entep heramnan, Urfa yalannan batar.

1058. Helitten pelit pelitten velit.

1059. Hello'nın hençerı var, Cello'nın kantarı var.

1060. Hem vuri hem haho çağıri.

1061. Hemama gıren terler.

1062. Hemamçı o. . ırır, külhançı bastırır.

1063. Hemamda türkı sölemah, kurbette yalan sölemah.

1064. Hemamm suyı kesıldı.

1065. Hememın kubbesi kireçten olır, erkegın gözeli tıraştan olır, arvadın gözelı ilactan olır.

1066. Her arvadın adı bir, karanlıh gecede dadı bir.

1067. Her ayağını kaldıran it üstımıze işi.

1068. Hér étti başa çıhat.

1069. Her Fir'avn'ın bi Musa'sı vardır.

1070. Her gécenın som aydınlıhtır.

1071. Her gelen anamızı sori, babamızı soran yoh.

1072. Her gördıği sekkelli babay mı zannedisen?

1073. Her gördıgi sekkelli dedey sayma.

1074. Hér ıste konşiya, hér gelsın başiya.

1075. Her igıdın bi yoğırt yıyışı vardır.

1076. Her igidın göynınde bi aslan yatar.

1077. Her iş olacağına varır.

1078. Her işın başı Allah.

1079. Her koyın gendı bacağından asılır.

1080. Her ot gendı kökınde biter.

1081. Her şé incelıhnan, adam kısmı kabalıhnan kırılır.

1082. Her şé de bi her vardır.

1083. Her şéde şansımız kara, yalavız karpızda beyazdır.

1084. Her sekkelın bi darağı vardır.

1085. Her şéyın yéngısı, dostın eskısı.

1086. Her tüken kırasınnan.

1087. Her yağnış bi nakış.

1088. Her yér téşt.

1089. Her yorılana bi han yapılmaz.

1090. Hérs kaharsa iman çıhar.

1091. Heramın binası olmaz.

1092. Hére şerre karışmaz.

1093. Herefene ev yıhmaz.

1094. Herehman'a gétsey, herehman'ı kurıdırsan.

1095. Herehman'ı yağ éttı, anzılh'i bal éttı.

1096. Herkes gendı éyılığını söler.

1097. Herkes gendı şerefını arttırır.

1098. Herkes gendı 'ülbesındekım satar.

1099. Herkes sakkız çéner 'erap kızı dadını getırır.

1100. Herkes tabağındakını satar.

1101. Herkes yaydığı donğızı bılır.

1102. Herkesınkı can benımkı balcan mı?

1103. Hérlı evlat malı nétsın, hérsız evlat malı nétsın.

1104. Hérlı evlat nénesın malı, hérsız evlat nénesın malı.

1105. Hérlısı kız evladı.

1106. Hérsnen kahan, zıyannan otırır.

1107. Hesan Padışah'ta dılenır, Bazar Camısı'nda zekat vérır.

1108. Hespır çiçegı kımın kohliyanın bırnı düşer.

1109. Heste ol benım üçün ölım senın üçün.

1110. Hetır üçın g. . ı p. . lı tavıh gene yıyılır.

1111. Héy densız! sen olırsay bensız, ben de olıram sensız.

1112. Heya imandandır.

1113. Heyad egrı inek sagılmi.

1114. Heyadın otı acıdır.

1115. Heyvanlardan koyın, insanlardan kayın sevılır.

1116. Hezıra dağ daş dayanmaz.

1117. Hılle hılli buldırır.

1118. Hıllenen iş gören 'ılletnen can vérır.

1119. Hıllenen kar eden, mihnetnen can vérır.

1120. Hırhız da dér Allah Allah, ev sehebı de dér Allah Allah.

1121. Hırhıza kapı taka dayanmaz.

1122. Hırhıza kapı taka ne?

1123. Hırhıza kapı taka olmaz.

1124. Hırtlek dédığı kırh boğım.

1125. Hırtlek dédığı kırh dügım, düşın düşın söle.

1126. Hızlı kaçan téz yorılır.

1127. Him him üstıne, herkes bi din üstıne.

1128. Hocanın boğazında yı yazılı

1129. Hocanın yanında dılı tut, şıhın yanında kelbi tut. .

1130. Hociya démışler: "Oğli kötı kar édi", démış: "Benımkı kurı ya."

1131. Hociya sormışlar kırh yıllıh sırkey varmı? Var, dermen üçın biraz vér. -Vérmem. -Niye? -Vérseydım kırh yıl kalır mıdı.

1132. Hociya çırkın olan hanımı: Kıme görınım? démış. -Biye görınme de kıme görınırsey görın demış.

1133. Hokka her yerde kırh dırhem.

1134. Horızı çoh olanın sebbehı géc olır.

1135. Horızı çoh olanın sebbehı tez olır.

1136. Huy canın altındadır, can çıhmassa huy çıhmaz.

1137. Huy canın altındadır.

1138. Huylı huyından vazgeçerse ya 'ar olır ya 'ibret.

1139. Huylı huyından vazgéçmez.

1140. Huylı huyını tergerse ya 'ar olır, ya 'ibret.

I

1141. 'Ik démış bırnından düşmış.

1142. Islamın şertı beş, heddını bılmah altı.

1143. Ismarlamahnan Hec kabıl olmaz.

1144. İster zengın. ıster hızan yımekten sonra béş dekke uzan.

1145. Işıgı gören çıhi.

İ

1146. 'İbadet de gızlı, kebehet de gızlı.

1147. İbraham Helilullah bereketi.

1148. İçı kara üzı kara.

1149. İçım benı yandıri, dışım élı yandıri.

1150. İfleh olmiyan gevvadın başında bi hal vardır.

1151. İgde de var, bekerede de var, onu egiren kehpede de var.

1152. İgde de var iplıkte de var, onu egiren kehpede de var.

1153. İgıdı öldır hakkını yıme.

1154. İgıdın malı meydandadır.

1155. İgıt déye déye candan édeller, zengın déye déye maldan édeller.

1156. İkı deliye bi 'akıllı usıl kor.

1157. İkı gişının bıldığı şey sır sayılmaz.

1158. İkı göyıl bi olırsa samanlıh seyran olır.

1159. İkı göyıl bi olırsa zıbıllıh seray olır.

1160. İkı kelle bi kazanda kaynamaz.

1161. İkı köv haraba olmahtan bi köv şenelsın.

1162. İkı köv haraba olmahtansa bi köv yıhılsın.

1163. İkı sılle bi tepık, kurban olsın bı kéfe.

1164. İkı su bi yımege bedeldır.

1165. İkı tımar, bi yéme bedeldır.

1166. İkı ucı p. . lı degenek.

1167. İkı yımırti birbirıne vurırsay birısı kırılır.

1168. İkram dağca, hıssap kılca.

1169. İlan bıle torpağı kene'etnen yır.

1170. İlan kımın ezılır, büzılır, delıgıne süzılır.

1171. İlan mısan torpah kefliyesen?

1172. İlan sohmış yatmış, ac yatmamış.
1173. İlanın böyıgı küçıgı olmaz.
1174. İlanın sevmedığı ot bırnının dibında biter.
1175. İlk behtım altın tahtım, son behtım suya ahtım.
1176. İlmel yekin, hekkel yekin.
1177. 'İnat ta bi murattır.
1178. İnce yémenı, incıtme benı, çıhtım çardağa, éndırtme benı.
1179. İnne atsay yére düşmez.
1180. İnnenın delıgınden Hindıstan'ı sérédi.
1181. İnni sen siye çuvaldızı haha batır.
1182. İnsan dédıği çig süd emmış.
1183. İnsan oğlı çig süd emmış.
1184. İnsanlar söleşe söleşe, heyvanlar kohlaşa kohlaşa.
1185. İpın ucı puştın elında.
1186. İsa senden üz çevırdı, Muhammed senı tanımaz.
1187. İster fekir ol ıster fıkara yımekden soyra yandır cığara.
1188. İster fekir ol ıster hızan yımekden soyra yan gel uzan.
1189. İstiyenın bi üzı kara vérmiyenın ikı üzı kara.
1190. İş dédimı işegı geli.
1191. İşten artmaz dişten artar.
1192. İşi yohsa şahid ol, paray çohsa kefil ol.
1193. İt ağaca çıhmaz.
1194. İt derısından post, kasaptan dost olmaz.
1195. İt dişı donğız derısı.
1196. İt doydı Heyder kaldı.
1197. İt elından ekmek almaz.
1198. İt elınden ekmek almi.
1199. İt enıgı dehre bélında, bağ budar 'Enteb élında.
1200. İt işemahnan denız mırdar olmaz.

1201. İt ite buyırdı it de kuyrığına.

1202. İt ite it de kuyrığına buyırmış.

1203. İt itı kaparsa yolçının işı rast gıder.

1204. İt itın kuyrığına basmaz.

1205. İt ola et ola.

1206. İt ola gemık ola.

1207. İt olalı bi av avladı.

1208. İt p. . ı eme yaradı, sıçtığı göne yaradı.

1209. İt ürımahla kervan yérımez.

1210. İt ürır, kervan yérır, yél kayadan ne aparır.

1211. İt ürır, kervan yérır.

1212. İt yatağında gemık aranmaz.

1213. İt yatmış kesile döndı.

1214. İt yaza çıhar ama yidiği ayaza sor.

1215. İte bi gemık attıh tamamdır artıh.

1216. İte daş atmazlar sehebının hetırı üçün.

1217. İte paklava yaraşmaz.

1218. İtı an degenegi hazırla.

1219. İtı ne keder kırpsay tazı olmaz.

1220. İtı vurmazlar sehebının hetırı üçün.

1221. İtın boynuna tasma tahmışlar gendım at zannetmış.

1222. İtın dırnağını daştan mı esırgisen?

1223. İtın dırnağını daştan mı nırıg édisen?

1224. İtın dü'esı kabıl olsa gökden külınçe yağar.

1225. İtın kuyrığı kelıbe gırmez.

1226. İtnen çuvala gırılmez.

1227. İtten ac, ilandan çılpah.

1228. İtten de ölen kar, kurttan da ölen kar.

1229. İtten sürı olmaz.

K

1230. Kabıl olmamış dü'eye amin dénılmez.

1231. Kaçarken sıçanın p. ı sérek düşer.

1232. Kaçmahtan kuvalamağa fırsat mı kali?

1233. Kaçmahtan vurmağa fırsat bulamiyıh.

1234. Kafası hed daşına degdı.

1235. Kafası hec daşına degmesse ayılmaz.

1236. Kafırın korhısı 'Eli'dendır.

1237. Kahacaği yére otırma.

1238. Kahanın yérım, ölenın arvadını alırlar.

1239. Kahve karadır fakat üz ağardır.

1240. Kahve-yı ruy-ı siyahın nef'ı vardır bedene, ne'let gelsın tütın ile tenbekiyı icat édene.

1241. Kala içden fethedılır.

1242. Kaladan hendege mı atladi?

1243. Kalanın ev ögında, gıdenın yol ögında.

1244. Kalb bir şişeye benzer kırılırsa tamiri olmaz.

1245. Kalçası kırığa ziyarat ne yapsın?

1246. Kaldıramayıcağı yükın altına gırme.

1247. Kalın incelene keder, incenın canı çıhar.

1248. Kalın nezzelenene çin, nezzelmışın canı çıhar.

1249. Kalırsa él begensın, ölırse yér begensın.

1250. Kambır felek kımına kavın yıdırır kımına kelek.

1251. Kambır üstıne zambır.

1252. Kamka kımın boğazına çahıldı.

1253. Kan kannan yahanmaz sunan yahanır.

1254. Kan keybolmaz.

1255. Kan kusana altın sılepçe tuti.

1256. Kanı béş kurış étmez.

1257. Kanı kannan yahamazlar.

1258. Kanlar su olmış.

1259. Kanlı evında kanlı cigerım.

1260. Kapı çalınmadan buyır édılmez.

1261. Kapı kırınca odın çoğalır.

1262. Kapacah it dişını göstermez.

1263. Kar eden 'ar étmez.

1264. Kar kudırdı sermiyeyı batırdı.

1265. Kara düzen ev yıhmaz.

1266. Kara yazımın kilıdı itıne.

1267. Karaçı kızı hatın olmaz, dılenmese karnı doymaz.

1268. Karaçı kızı hatın olmaz, olsada karnı doymaz.

1269. Karaçı kızı hatın olmaz.

1270. Karaçı kızı sakkız çéni, sen dadını getırisen.

1271. Karaçıdan ne hatın olır ne hızmeçı.

1272. Karanlığa kurşın sıhılmaz.

1273. Karda gezer, izını bellı étmez.

1274. Kardaş kardaşı ısterse arvadını almaz.

1275. Kardaşım ölse cigerım yanar, gişım ölse etegım yanar.

1276. Karın kardaştan ögde gelır.

1277. Karın nankördür her yıdığını inkar éder.

1278. Karın yalançıdır yıdığını inkar éder.

1279. Karın yıdığını, arha géydığını arar.

1280. Karınçanın 'ecelı gelırse kanatlanır.

1281. Karınçanın kavımı çıhtı, bi ayağı toppal çıhtı.

1282. Karınçanın kavımı çıhtı.

1283. Karınçiya binse bélını incıtmez.

1284. Karınçiya can véren Allah.

1285. Karka besle kı gözi oysın.

1286. Karka étmış bülbıl kımın yériye, eskı yériyışınıde şaşırmış.

1287. Karkanan bülbıl arhadaş olmış, bahmışlar kı ikısının de birer ayağı topal.

1288. Karkanan gezenın bırnı pisten. 'ettarnan gezenın bırnı misden eksıg olmaz.

1289. Karkanan gezenın bırnı p. . tan. 'ettarnan gezenın bırnı kohıdan eksıg olmaz.

1290. Karlankuç hecleglegı yaldadi.

1291. Karlar erıdımı p. . lar meydana çıhar.

1292. Karı toh it kölgede yatar.

1293. Karnım kazan, ağzım ozan oldı.

1294. Karnına vurmışlar ah bélım démış.

1295. Karpız kırmahnan ürek savımaz.

1296. Karpız yata yata böyır.

1297. Karpızı yére vurram, çegırdeklerını saçaram.

1298. Karpızı yiyen kurtıli, kabığını gemiren kurtılmi.

1299. Kart gavur müsılman olmaz.

1300. Kassab et keytında géçı can keytında.

1301. Kaşagi al gir ahıra, yarası olan kocınır.

1302. Kaşdan göz, gérısı söz.

1303. Kaşığı ağzımıza véri, sapınnan gözımızı çıhari.

1304. Kaşıhnan topliyıh, çömçenen dağıdiyıh.

1305. Kaşına kaşına çıhtı ocah başına.

1306. Kaşıyın üstında gözi mı var dédıh.

1307. Kaşnan göz, gérısı söz.

1308. Katıra démışler babay kım démış dayım attır.

1309. Katırın ardı sıra gétme, babası éşektır.

1310. Katranı kaynadırsay olırmı şeker? Cinsıne yandığım cinsıne çeker.

1311. Katranı kaynatmahnan olmaz şeker, ne keder kaynadırsay cinsıne çeker.

1312. Kavım hısım çekışmış, buna ehmak inanmış.

1313. Kavımdan irah, kezadan beladan irah.

1314. Kavun mıdı, götınden kohliyasan?

1315. Kayayı yél bitırır, igıdı dert bitırır.

1316. Kayın arvatları hayın arvatları.

1317. Kaynanam benı keyırdı çekdı çenemı ayırdı.

1318. Kayniyan kazan kapah tutmaz.

1319. Kaz kaznan, daz daznan, kel tavıh kel horıznan.

1320. Kaza geliyem démez.

1321. Kazan démış. "gümışem ", çömçe démış, "dibiden gelmışem."

1322. Kazan démış "sen çömçesen" çömçe démış "dibiden gelmışem."

1323. Kazan dér, delıgem, çömçe dér "dibiden geliyem."

1324. Kazan yuvallanır, kapağını bulır, kor göz çapağını bulır.

1325. Kazan yuvallanır, kapağını bulır.

1326. Kebehet altın kemer olsa, kımse tahmaz bélıne.

1327. Kebehet sırma 'eba olsa, kımse çinıne atmaz.

1328. Kederı açılan kızda üç şé hüser; göz görmez, kulah duymaz, dıl sölemez.

1329. Kederı açılan kızın üzı ay, evı seray görınır.

1330. Kéf edenındır.

1331. Kéfçının ehmağı tütınım methéder.

1332. Kéfçiye kéyıf vérır kehvenın kaynamağı, éşegı yoldan çıhadır sıppanın oynamağı.

1333. Kefılın ya saçı, ya sekkelı.

1334. Kehve Yémenden gelır yolı ırah, beş para yetmi on para bırah.

1335. Kehvenın kefi geldı, ağanın kéfi geldı.

1336. Keklıgı tuzağa düşıren sesıdır.

1337. Kel başa gemık darah.

1338. Kel başa şimşır darah.

1339. Kelbı cıfıt mehlesı.

1340. Kelem elınde 'elem elınde.

1341. Kelın dermenı olsa başına sürter.

1342. Kelın dırnağı olsa başını kaşır.

1343. Kelleden mehset béyın.

1344. Kelp kelbe karşıdır.

1345. Kelp nêçe, 'elem onca.

1346. Kelpten kelbe yol gıder.

1347. Kelpten kelbe yol vardır.

1348. Kemani yandırdı yayı nére sahladı?

1349. Kerbıgıt halını bılse hoştır, yağmır yağarsa kıştır.

1350. Kerı kızın derdı var, içersınde kurdı var.

1351. Kerıb ıtın kuyrığı çinındedır.

1352. Kerıbe kız vermeyın, melmeketı ikıdır.

1353. Kerının sözı, halının tozı bitmez.

1354. Kerıp kuşın yuvasını Allah yapar.

1355. Keskın sırkenın küpüne zerarı vardır.

1356. Keyıtım olmadığı géce konşının éşegı kuyrıhsız sıppa doğırır.

1357. Kılavızı karka olanın bırnı p. . tan eksılmez.

1358. Kılıç kınını kesmez.

1359. Kım dér ayranım eşkı?

1360. Kıme niyet kıme kısmet.

1361. Kımı aşa mıhtac kımı işe mıhtac.

1362. Kımın ahı, kıme kalmış.

1363. Kımının parası kımının dü'ası.

1364. Kımse bılmez kım kazanır, kım yıyer.

1365. Kımse bılmez kım kazanır, kım yıyer, ehmak odır dünya üçün ğem çeker.

1366. Kımse kımsenın kısmetını yimez.

1367. Kıniyan kınamdan yahsın.

1368. Kıprı yavrılarını seviken, "kedife tivlı yavrılarım"dér.

1369. Kıratın yanına bağlanan ya huyından, ya suyından.

1370. Kıratın yanına yatan ya huyından, ya suyından.

1371. Kırh bacanah bi yorğana gırmışler démışler daha yohmı?

1372. Kırh inne bi çıvaldız olmaz.

1373. Kırh memesı var, otızdokkızı acı, bırı datlı, oda gendı ağzında.

1374. Kırh yıl yağmır yağsa kar etmez mermere, güvenilmez kasaba, hemamçiya, berbere.

1375. Kırhından soyra azanları teneşır paklar.

1376. Kırıh leblebınen hece gıdılmez.

1377. Kırnaznan comardın malı bi gıder, kırnazınkı bi ahça ziyada gıder.

1378. Kırvelıh ikı baştandır.

1379. Kısmet birdır, ikı olmaz.

1380. Kısmetı dar olan ıtın, kurban bayramında yuhısı gelır.

1381. Kısmetiden fazlasını yiyemezsen.

1382. Kışın açan gülın (çiçegın) 'ümrı az olır.

1383. Kız 'emmı oğlının boynına kerır.

1384. Kız evı, naz evı.

1385. Kız ıstemağa gıdenın ya bi çuval altını, ya bi çuval yalanı olmağı lazım.

1386. Kız kéfine kaldımı ya nagaraçiya varır, ya zurnaçiya varır.

1387. Kız kızımız, oğlan kazancımız.

1388. Kız o...rır ana bastırır.

1389. Kızı bını ıster, bırı alır.

1390. Kızı igıde vér rızkı Allaha.

1391. Kızım senı damda da gördıh, divarda da.

1392. Kızım siye söliyem, gelınım sen ayna.

1393. Kızım üregi ne tükedisen hakim beg éşek mı helbet ayni.

1394. Kızını dögmiyen dizını döger.

1395. Kızi çırkın Hak vergısı, gelini çırkın kor mıdi?

1396. Kim kor kerıp kor.

1397. Komşının kerezine, bılmem nesını pısıge vérmış.

1398. Konışmah gümışse, sükut altındır.

1399. Konşı adamı var ıster, adam arvadı sağ ıster.

1400. Konşı konşının bitme mıhtaç.

1401. Konşı konşının külıne mıhtaçtır.

1402. Konşı konşıyı var ıster, adam arvadı sağ ıster.

1403. Konşım benı keyırır, çeker budımı ayırır.

1404. Konşının tavığı konşiya kaz gözıkır.

1405. Konşiya kızmış, etını pısıge yıdıri.

1406. Kor 'Ümer bını senden kım umar?

1407. Kor bazara varmasın, bazar korsız kalmasın.

1408. Kor görmez sézer.

1409. Kor kora cırt démış.

1410. Kor kurdın rızkı ayağına gelır.

1411. Kor ölır, sürme gözlı olır.

1412. Kor paklanın kor alıcısı olır.

1413. Kor tuttığını beller.

1414. Kora démışler "malın éyısını nérden aynisan?" Demış "bahasından."

1415. Kordan, keçelden, karanlıh géceden korh.

1416. Korh mardın béşınden, ökızı ayırır éşınden.

1417. Korh ondan, korhmaz Allah'ından.

1418. Korhah bezırgan ne kar éder, ne zerar.

1419. Korhınm 'ecele faydası yohtır.

1420. Korı gözlendıri, sağırı kulahlandıri.

1421. Korıma s. . mağa da yéter, kefımmı biçmağa da yéter.

1422. Kornan yatan şaşı kahar.

1423. Kölge yérın behtenızı.

1424. Kölge étme başka ihsan ıstemem.

1425. Kömırsız kış ta gıder, cıhézsız kız da gıder, yeter kı sağlıh olsın.

1426. Kötı adama bi şé olmaz.

1427. Kötı adamı bi dert tutmaz.

1428. Kötı heber téz ulaşır.

1429. Kötı karpızın çegırdegı çoh olır.

1430. Kötı konşı adamı ev sehebı éder.

1431. Kötı konşı adamı éyı mal sehebı éder.

1432. Kötı konşının yéddı mehliye zerarı vardır.

1433. Kötı mal sehebınındır.

1434. Kötı sıleh sehebını vurır.

1435. Kötı söz sehebınındır.

1436. Köve gıdenın kül başına, şehere gıdenın gül başına.

1437. Kucağımızda otıri, sekkelımızı yoli.

1438. Kul éyı günı götırmez.

1439. Kul éyı güm götırmez, kötı günın 'ebdalıdır.

1440. Kul kısmı 'arsız olır.

1441. Kul sıhışmassa hızır imdada yétışmez.

1442. Kulahsıza küpe, bırınsıza hızma.

1443. Kulahsıza küpe, dişsize kavırğa.

1444. Kulı teftışte, görelım mevla ne işte.

1445. Kurban olım o de'viya, sebbehe kala saviya.

1446. Kurı ağaca kan, yımırtiya can véren Allah.

1447. Kurıca kurbani olım, ahça késeme tohanma.

1448. Kurt dumanlı géci sever.

1449. Kurt dumanlı havi sever.

1450. Kurtlar kocayınca köpeklere maskara olır.

1451. Kurtların hérıne kuşlar da géçınır.

1452. Kurtların hérıne kuşlar da sebeplenır.

1453. Kurtnan kıyamata gıder, ölınen şivan éder.

1454. Kurtnan kıyamata kalasan.

1455. Kurtnan talana gıder, kuzınan şivan eder.

1456. Kurtnan yıyyı sehebınden şivan gezi.

1457. Kuş kuşın üzıne öter.

1458. Kuş südı can dermenı.

1459. Kuşdan korhan darı ekmez, ekse de hérını görmez.

1460. Kuşdan korhan darı ekmez.

1461. Kuşı kuşnan tutallar.

1462. "Külhüvallahü ehed", kaynanasız ev ne rehet.

1463. Küçık başın bi derdı vardır, böyık başın bin derdı vardır.

1464. Kül o kervanın başına peşengı éşek ola.

1465. Külhanda yati, padşahın kızını dişında göri.

1466. Kümbetı çoh keremetı yoh.

1467. Kürdın son 'aklı bende olaydı.

1468. Kürt kızı sakkız çéner, 'erap kızı dadını getırır.

1469. Küsti mı barışacah yér bırah, barışti mı küsecah yér bırah.

L

1470. Laf ıgıdın kalasıdır.

1471. Lafı ya delının ağzından al ya çocıhdan.

1472. Lalıgın dılınden sehebı aynar.

1473. Leglegın ümrı laklaknan géçer.

1474. Lohma bıle çénenmeden yudılmaz.

1475. Lohma boğaziya gırse bıle çénenmeden yudılmaz.

1476. Lohma karın doyırmaz, mıhebbet arttırır.

1477. Lolo kuşı evvel ölçer, soyra yudar lohmayı.

M

1478. Madam g. . i tavıh g. . ı niye kaz yımırtası yapisan.

1479. Mahana kılesı dolmaz.

1480. Mal canın yongasıdır.

1481. Mal gevvat mal müdırı ne yapsın.

1482. Mal malamat örter.

1483. Mal mélıgın yanında çoğalır.

1484. Mal namıssız mal müdırı ne yapsın.

1485. Mard ayı derd ayı.

1486. Mardın péndırı nisanın yağı.

1487. Mart kapıdan bahtırır kazma kürek yahtırır.

1488. Mehemmed dinı eşkeredır.

1489. Mehsedı hemamda çimmah degıl dellegı dögmah.

1490. Men dekke dükke.

1491. Meramın elınden héç bi şé kurtılmaz.

1492. Meramın elınden uçannan, kaçan kurtılır.

1493. Mecımek dağı daşı koma ek.

1494. Merhemet ét maraz kazan.

1495. Merhemet étmiyen merhemet bulmaz.

1496. Merhemet étmiyene merhemet olmaz.

1497. Merhemetten maraz doğar.

1498. Mersavı éşegı kışın düştığı çukırın yazın etrafından döner.

1499. Mezar daşınnan iftıhar olmaz.

1500. Mıhebbet ikı başlıdır.

1501. Mılla evınden aş, kor gözden yaş.

1502. Mısafır ev sehebının kuzısıdır.

1503. Mısafır mısafırı sevmez, ev sehebı ikısını de sevmez.

1504. Mısafırın ağzı var dılı yoh.

1505. Mısafırın ehmağı ev sehebını ağırlar.

1506. Mısafırın rızkı mısafırdan evvel gelır.

1507. Mu'ellakda bi daş varmış, 'aklından razı olmıyanın başına düşermış.

1508. Müminın kelbı se'et.

1509. Mürekkep yalamahnan adam olınmaz.

1510. Müsılman malı eşkere gerek.

1511. Müşterınen hırhızın ne zaman gelecağı bellı olmaz.

1512. Müşterının ehmağı kehvecıye çay söler.

N

1513. Namaz, darda komaz.

1514. Namerde borçlı olmahtansa, merde düşman olmah daha éyıdır.

1515. Namısa hürmet éden, soyma şeref vérır.

1516. Ne aşındadıh ne ekmegında.

1517. Ne balı ne belası.

1518. Ne 'Entep itı kımın yan yan gıdisen?

1519. Ne erden olır, ne yardan.

1520. Ne filé, ne gergedané, bülbılé terkı kefesané.

1521. Ne güli gülesen ne ağli ağliyasan.

1522. Ne ıstisen bacidan, baci öli acından.

1523. Ne koysay kazaniya, o çıhar çömçeye.

1524. Ne oldım démemelı, ne olacağam démelı.

1525. Ne serınden géçer, ne yarından.

1526. Ne Şamın şekerı, ne 'erabın duzı.

1527. Ne şeytanı gör, ne kulhuvallahı ohı.

1528. Ne téz cin oldi, ne téz adam çarpisan.

1529. Ne vériyem ne inkar édiyem.

1530. Ne yapsay elinen, o gıder sennen.

1531. Ne yardan olır ne serden.

1532. Neccarın kapısı sırımnan bağlıdır.

1533. Nérde birlık, orda dirlık.

1534. Nérde çohlıh, orda p. . lıh.

1535. Nérde hereket, orda bereket.

1536. Nérde kırılırsa orda kalsın.

1537. Nérde tımbırtı orda bulıntı.

1538. Neydım noldım.

1539. Nikehsız gıden, imansız gıder.

1540. Niye kar yağa, niye el ayah üşiye.

1541. Noldım degıl, nolacağam désın.

O

1542. Oğlan dayıya, kız bibıye çıhar.

1543. Oğlan eve it getırır, kız eve ıgıt getırır.

1544. Oğlan evının ya bi çuval yalanı, ya bi çuval altını olacah .

1545. Oğlan yır oyına gıder, çoban yır koyına gıder.

1546. Oğlan yır oyına gıder, kız yır koyına gıder.

1547. Oğlandır ürektır dama direktır, sahlayın helbet bi gün gerektır.

1548. Oğlım kızım elım gözım, anam bacım tahtım sacım.

1549. Olannan ölene çara yohdır.

1550. Ona yan bına yan, çuvaldakı una yan.

1551. Orta paklası.

1552. Ortada fol yoh yımırta yoh.

1553. O...ran g. . 'ebdest tutmaz.

1554. O.... ğına sapan daşı ulaşmi.

1555. Otı çek kökıne bah.

1556. Otırır şadı kımın, buyırır kadı kımın.

1557. Oyın üçtır kaçan puşttır.

1558. Oyına kahanın boyını görüller.

1559. Oynamağını bılmiyen gelın yérım dar, işlemağını bılmiyen gelın yénım dar dér.

Ö

1560. Ögdekıler arhadakılere bi şé bırahmamışlar.
1561. Ökız öldı, kanı sindı.
1562. Ökız öldı ortahlıh bittı.
1563. Ölen suçlıdır.
1564. Ölı bızım Allah rehmet étsın.
1565. Ölı bızım ört üstını.
1566. Ölı bir, herkez ölısıne ağlar.
1567. Ölıler zannedermışkı dırıler her gün havla yıyyi.
1568. Ölım bi gün, şivan üç gün.
1569. Ölım hak, miras helal.
1570. Ölımı görmiyen, bayılmağa razı olmaz.
1571. Ölımnen nikeh, günını şaşırmaz.
1572. Ölırse yér begensın, kalırsa él begensın.
1573. Ölısı olan bir gün ağlar delısı olan hergün ağlar.
1574. Öli kéfine bırahırsay tabıdı p. . lar.
1575. Ölme éşegım yaz geli, çarşiya pivaz geli.
1576. Ölmış éşek, kurttan korhmaz.
1577. Ölmış éşek gezi kı nalını çeke.
1578. Ölmış éşek nalından korhmaz.
1579. Ölmiyen ögınsın.
1580. Ölmiyen sevınsın.
1581. Önce te'am soyra kelam.

P

1582. Padışaha yağ mı götırisen?

1583. Padışahın bıle arhasından sögerler.

1584. Para dediği el kırı.

1585. Para vérmah can vérmah.

1586. Para vérmah can vérmahtır.

1587. Paramı él ali, dumanımı yél ali.

1588. Paranın tucı zamanın p. . ı.

1589. Parası olan yır boranı, parası olmiyan gezer dolanı dolanı.

1590. Parasız şımşır olsa kımse bahmaz üzıne.

1591. Pari véren düdıgı çalar.

1592. Payalanma padışahım, senden böyık Allah var.

1593. Péndır ekmek, hazır yımek.

1594. Pérşembe'nın gelışı çarşamba'dan bellıdır.

1595. Pıçah sapı kımın elde kaldıh.

1596. Pırçıklı kımın yérden mı çıhmış.

1597. Pısıgın elı ete yétmesse, babası hérıne sayar.

1598. Pısık kımın dört ayah üstıne düşer.

1599. Pısık minbarnan bağlanmaz.

1600. Pısık p. . i dermendır démışler, éşmış yére gömmış.

1601. Picın babasına keder sori.

1602. Pilavdan dönenın kaşığı kırılsın.

1603. P. . al, p. . sat, p. . a minnet etme.

1604. P. . yı işiye karış.

1605. P. . yıyen kaşığını berabar daşır.

1606. P. . ın yaşı da kurısı da birdır.

1607. P. . lı çamırliya güli.

1608. P. . lı yérın kömecı irı olır.

1609. P. . lı yérin kömecı çoh olır.

1610. Pozan oldıhça düzenı kuramazsan.

1611. Pozıh sıleh sehebını vurır.

R

1612. Rebbena hep bana.

1613. Rehenden kıssası yoh, yél vurmassa sallanmaz.

1614. Rehet yatacağımız géce, konşının éşegıne hırhız geli.

1615. Rızk birdır ikı olmaz.

1616. Sabırnan korıh hevla olır.

1617. Sabrın sonı selamettır.

1618. Saç sefadan dırnah cefadan.

1619. Saçı uzun 'aklı kısa.

1620. Saçlı şıha mürid olmış.

1621. Sağ gözın sol göze faydası yoh.

1622. Sağır éşıtmez uydırır, kor görmez benzedır.

1623. Sağır éşıtmez uydırır.

1624. Sağırlar birbirini ağırlar.

1625. Saman seni degılse, samanlıhda mı seni degıl?

1626. Samanlığı dana bitırır.

1627. Samırsah içlı dişlı soğan tek başlı.

1628. Samırsah yıyenın ağzı kohar.

1629. Sayılı gün tez géçer sayılı koz téz biter.

1630. Sazını suya komış.

1631. Sebbeh ola, hér ola.

1632. Sebbehın sehebı Allah.

1633. Sebbehın şerrı, ahşamın hérınden éyyıdır.

1634. Sebeb olan kebab ola.

1635. Sedeke dehf'i keda velbela.

1636. Sedeke kediy, beliy dehféder.

1637. Sehebını kapmiyan ıtı mekbul saymazlar.

1638. Sehen aştan sıccah degıl.

1639. Sehen aştan sıccah mı oldı?

1640. Sehepsızın sehebı Allah.

1641. Sekız dolmamı béş gönder, dolı kabımı boş gönder.

1642. Sekkel başa sedeke.

1643. Sekkelden kopadi, buyığa yapıştıri.

1644. Sekkelım yoh sözım para etmi.

1645. Sekkelımız yoh kı sözımız tutıla.

1646. Sél gıder kum kalır.

1647. Selamı egrı verde o zaman gör.

1648. Selede bi ekmek, yısem kurtılır yımesem karnım aç kalır.

1649. Semız etın bahası olmaz.

1650. Sen'et altın bılezıkdır.

1651. Sen ac ben ac, hoş geldi hellac.

1652. Sen ağa, ben ağa, inekleri kım sağa.

1653. Sen dorğı ol, egırı bulır belasını.

1654. Sen dorğı ol, egırı zevalını bulır.

1655. Sen éşek oldıhtan soyra semer vuran çoh olır.

1656. Sen yére düşersey üstiye basan çoh olır.

1657. Sen éyı olırsay herkes éyıdır.

1658. Sen sen, ben ben.

1659. Senden irah, kedadan beladan irah.

1660. Senı sevmem, sensız kalmam.

1661. Senın kı can, bızım kı balcan mı?

1662. Seni derdi çeken ne kerır ne kocalır.

1663. Serçe nola kı budı nola.

1664. Serçiye yavrısı şahin görınır.

1665. Sermiyesız bedde'e sehebınındır.

1666. Sev senı sevenı başı kéçel daz ise sevme senı sevmiyenı ne keder şahbaz ise.

1667. Sev senı sevenı hak ile yeksan olsa, sevme senı sevmiyem mısıra sultan olsa.

1668. Sevılmiyen gelının yérışı şarp şürp éder.

1669. Sevılmiyen gelının yérışı ters görınır.

1670. Sevmedığım ot bırnımın dibında biter.

1671. Sıcacıh aşım arğımaz başım.

1672. Sıcah aşa savıh su katılmaz.

1673. Sıçan düşse kafası kırılır.

1674. Sıçandan olan çuval dibı deler.

1675. Sıldım sıpırdım hıttı geldı otırdı.

1676. Sızde yıyah içah, bızde gülah oyniyah.

1677. Sine sine gezi, sınegın barğını ezi.

1678. Sınek ifahtır ama me'de bulandırır.

1679. Siye bişmişse biye savımış.

1680. Sofıdır soğan yımez yıse de kabığını komaz.

1681. Soğan içlı dışlı, sarmısah tek başlı.

1682. Soğan yımedımkı ağzım kohsın.

1683. Soğan yımiyenın ağzı kohmaz.

1684. Soğan yıyenın ağzı kohar.

1685. Soğanı sebbeh sen yı, öle dostiya yıdır, ahşam düşmaniya.

1686. Son gülen éyı güler.

1687. Sona kalan dona kalır.

1688. Sora sora bağdada gıdılır.

1689. Soydan soytarı çıhtı.

1690. Söle söle bi söz, yuvala yuvala bi koz.

1691. Söleme sırri dostiya, dosti söler dostına, soyra çıhar posti bazara.

1692. Sölesem söz olır, sölemesem derd olır.

1693. Söletme üssız édersen, ac koma hırhız édersen.

1694. Söliyene degıl söledene bah.

1695. Söz aynıyana can kurban.

1696. Söz dédıği yaş derıdır, nére çeksey ora gıder.

1697. Söz namıstır.

1698. Söz var helk içınde, söz var hulh içınde.

1699. Söz var iş bitırır, söz var baş götırır.

1700. Sözın dorğısını ya çocıhdan ya delıden al.

1701. Sözını söli, kelbını sıli.

1702. Su başından bulanır.

1703. Su Bedırın, ekmek Hıdırın, yıyın kudırın yıyın kudırın.

1704. Su Bedırın, ekmek Hıdırın.

1705. Su içene ilan ilanlığınnan tohanmaz.

1706. Su küçıgın sırfa böyıgın.

1707. Su küçıgın söz böyıgın.

1708. Suç altın hamaylı olsa, kımse boynına asmaz.

1709. Sükut ikrardandır.

1710. Sürme çekım dérken göz çıhadacah.

Ş

1711. Şahbudağın bağı var, üzımı yoh, yarpağı var.

1712. Şahtı şahbaz oldı.

1713. Şaşı şaşı démahtansa, kor dé.

1714. Şeb de beyaz şeker de.

1715. Şebnen şekerı ayırd édemi.

1716. Şeri'ete hor bahan hor olır.

1717. Şeri'etın kestığı barmah acımaz.

1718. Şeri'etın sehebı Allah.

1719. Şeytan kor göziye ne'let.

1720. Şeytan ne keder şeytan olsa toh-ı ne'let boynındadır.

1721. Şıh şıhı bulır tekkede, gevvat gevvadı bulır 'Entekyede.

1722. Şıh uçmaz müridlerı uçırır.

1723. Şıhı olmiyanın şıhı şeytandır.

1724. Şıhlar yırtılana keder hocalar kurtılana keder.

1725. Şişman ze'ifliyene keder, ze'ifın canı çıhar.

1726. Şor şordan datlı geldı.

T

1727. Tahta çuvaldız kımın ne itıren merak éder ne bulan sevınır.

1728. Tahta tahtiya uymassa, mıh çahılmaz.

1729. Tarlada izı olmiyanın, harmanda üzı olmaz.

1730. Tavığın derısı, gérısı, uçarı, kaçarı.

1731. Tavığına kış mı dédıh.

1732. Tavıh gıder, ziçı de barabar gıder.

1733. Tavıh ölır gözı çöplıhta kalır.

1734. Tavıh tavıhlığınnan, su içtı mı haviya bahar.

1735. Tavıhnan kaz behse gırışmış, tavığın g. . ı yırtılmış.

1736. Tazı eskı tazı, yavalız çulı degışmış.

1737. Tazı eski tazı çulı degışmış.

1738. Tazı olalı haza bi av avladı.

1739. Tazının tembel olanının ava gıdende i. . gı gelır.

1740. Teb démeden tebarekeye çıhtı.

1741. Teb démeden tebareki ayni.

1742. Tekkeye hor bahılmaz.

1743. Tekki bekliyen şorbi içer.

1744. Tembele iş buyır, siye 'akıl örgetsın.

1745. Tembele iş söle, siye 'akıl vérsın.

1746. Temehkar oldığı müddetçe, müflıs acından ölmez.

1747. Temiz iş altı ayda biter.

1748. Terezı, oldı birezı.

1749. Terezının tuhtı var, herşeyın bi vahtı var.

1750. Terzının 'eyıbı yüz ütı éder düz.

1751. Terzının tıkışı kötıdır, éyi yapan ütıdır.

1752. Tevatür kıtap hükmındedır.

1753. Tıken battığı yérden çıhar.

1754. Tıkensız gül olmaz.

1755. Tılkı tılkılığını aynadana çig, postı bazara çıhar.

1756. Tılkı tılkılığını ispat édene keder, postı bazara çıhar.

1757. Tılkı vardır baş keser, kurdın adı yamana çıhmış.

1758. Tılkıye démışler "tavıh yayar mısan?" Démış "ağé hangı emrizden géri kaldım?"

1759. Tırro da bı tırro, Heckamıllardan kız ısti.

1760. Tırtırı gétmış fırfırı (vırvırı) kalmış.

1761. Toh acın halından ne aynar.

1762. Tohı doyırmah zordır.

1763. Tohımı Bağdat'dan gelmış.

1764. Torba gendının boynında karşındakını éşek zannédi.

1765. Toydım şaşdım, kordım düştım.

U

1766. Ucız etın tırıdı olmaz.

1767. Ulusının sözını tutmiyan, ulıya ulıya ölır.

1768. Umdıh umdıh, muma döndıh.

1769. Ummadıh daş, gelır yarar baş.

1770. Ummadıh daş ya baş yarar ya kaş.

1771. Unı eliyıp kepegıne kati.

1772. Unımı eledım, elegımı astım.

1773. Unını elemış elegını divara asmış.

1774. Urfalı, hep bi hallı.

1775. Uşağımız yoh etegımız p...

1776. Uşahsızın gözı oynar uşahlının ağzı oynar.

1777. Uşahtan al heberı.

1778. Utananın oğlı, kızı olmaz.

1779. Utananın oğlı, uşağı olmaz.

1780. Uydırıp yıyene helal olsın.

1781. Uzahtan bahtım boyı hoş, cébıne bahtım cébı boş.

Ü

1782. Ürımesını bılmiyen it, sehebıne düşman getırır.

1783. Ürımesını bılmiyen it, sürısıne getırır kurt.

1784. Ürkıttığım kurbağa aldığım 'ebdese degmelı.

1785. Üstıne ilan atsay teprenmez.

1786. Üz bırınsız olmaz.

1787. Üz buldı astar ıster.

1788. Üz üzden utanır.

1789. Üz verdıh astar ıster.

1790. Üz vérme üssız édersen, ac koma hırhız édersen.

1791. Üzı etnen kesmezler.

1792. Üzı gözel olanın huyıda gözzel olırmış.

1793. Üzı hedık suyınnan yahanmış.

1794. Üzı yımışah olanın, başı yaşdan eksılmez.

1795. Üzımı yı bağını sorma.

1796. Üzi üzıme bahar, ataşi benı yahar.

1797. Üziye bahan hemam parasını itıri.

V

1798. Vahıtsız gül tez solar.

1799. Vahıtsız öten horızın kafasını keserler.

1800. Vahtsız üriyen horızın başını téz çekeller.

1801. Var evı kerem evı, yoh evı véran evı.

1802. Var evı kerem evı.

1803. Var evı véran evı, çoh evı seyran evı.

1804. Varını véren utanmaz.

1805. Varıdır, 'elem seni yarıdır, yoğıdır külhan damı yerıdır.

1806. Varıdır, 'elem seni yarıdır, yoğıdır sallahana yérıdır.

1807. Véren el alan elden üstındır.

1808. Vérın yıyım örtın yatım.

1809. Vérmemış mehbub néylesın Sultan Mahmut.

1810. Vur Allah'ın vurdığını, sev Alllah'ın sevdığını.

1811. Vursay öli, vurmasay ekmegi eliden ali.

Y

1812. Ya kırılır kazzıh ya çıhar çigdem.

1813. Yağ yoh, yımırta yoh, vay tava vay tava.

1814. Yağın durısını, kömırın ırısım, odının kurısını deh marda sahla.

1815. Yağın éyısı tulığın kıllısındadır.

1816. Yağlı g. . e kuyrıh sürten çoh olır.

1817. Yağmır nérde yağsa tarlasını oriya kaldıri.

1818. Yağmır nére yağsa teştı oriya çeki.

1819. Yağmır yağiken kurbağa sıvarmağa ne var.

1820. Yağmır yağiken su sıvarmağa ne var.

1821. Yağmırdan kaçdıh doliya tutıldıh.

1822. Yağnış hısap Bağdat'tan döner.

1823. Yahudı fılléz olana çin, eskı defterlerı yuhlar.

1824. Yakuttan enkut(enğut) olsa gene temehım kalmadı.

1825. Yalançının evı yanmış kımse inanmamış.

1826. Yalançının mumı yassiya keder yanar.

1827. Yalnızlıh Allah'a mahsustır.

1828. Yaralı barmağa i. . mez.

1829. Yarın elma gönıl alma.

1830. Yaş kesen, daş kesen, baş kesen unmaz.

1831. Yaş olan yağmırdan korhmaz.

1832. Yaş tahtiya mıh çahılmaz.

1833. Yaşa, başa, daşa otırılmaz.

1834. Yaşa yaşa gör temaşa.

1835. Yaşamiyacah uşah p. . ından bellı olır.

1836. Yaşın yanında kurı da yanar.

1837. Yatan ilan oyandırılmaz.

1838. Yatan itın kuyrığına basılmaz.

1839. Yattı yattı yarmaladı, kahdı yérı dırmaladı.

1840. Yavız hırhız ev sehebını haksız çıhadır.

1841. Yavrı kuşın agzı böyık olır.

1842. Yavrıları karğiya sormışlar hangımız gözzelıh, o da démış elı üzı kara yavrılarım hangıyize çırkın déyım kı.

1843. Yaz var güz var hakkiya ne söz var.

1844. Yéddı bacanah bi yorğana gırmışler, démışler "daha yoh mı? "

1845. Yél essın kohısı gelsın.

1846. Yél gelen delıgı tanır.

1847. Yél gibı gelen sél gibı gıder.

1848. Yél kayadan ne aparır.

1849. Yél üfırdı, su götırdı.

1850. Yérımağını bılmi, deviye hop hop déyi.

1851. Yérın altında mı, dağın ardında mı?

1852. Yérın kulağı var.

1853. Yétım hırhızlığa çıhanda, ay ahşamdan doğar.

1854. Yétımı keyıren çoh olır, sıhmasını géydıren yoh olır.

1855. Yétımı seven çoh, köynek géydıren yoh olur.

1856. Yétımın ahı, éndırır şahı.

1857. Yétımın şeytanı yeddı olur.

1858. Yétımın şeytanı yeddıdır, arvadınkı yetmışyeddı.

1859. Yevm el yevm.

1860. Yı yıdır didar gör, yıme yıdırme divar gör.

1861. Yıdığı urğında, yımedığı ardında.

1862. Yıdıh kaz etınden, doydıh lezzetınden.

1863. Yıdır içır adam gör, yıdırme içırme dört divar gör.

1864. Yıdırdi mi doyır vurdi mı öldır.

1865. Yımedıh aşından, kor oldıh yaşından.

1866. Yımırtadan çıhmış kabığını begenmi.

1867. Yımışah huylı atın çiftesı pektır.

1868. Yımiyenın malını yırler.

1869. Yigıdın malı eşkere gerek.

1870. Yoğın incelene keder incenın canı çıhar.

1871. Yolçı yolında gerek.

1872. Yolçıya yol gerek, yoldan kal, yoldaşdan kalma.

1873. Yorğanım mıtıl olsın, sevdığım şıtıl olsın.

1874. Yuharı tükırsem bıyıh, aşağı tükırsem sekkel.

1875. Yuhı dişden evveldır.

1876. Yuhınan ölım birdır.

1877. Yükı yére düşenın sehebınden kuvvetlısı yohtır.

Z

1878. Zalımın zulmı varsa mazlumın Allah'ı var.

1879. Zalımın zulmına bahma, 'ümrının kıssalığıdır.

1880. Zar yatarsa sen de yat, zar kaharsa sen de kah.

1881. Zengın adam olmaz, adam zengın olmaz.

1882. Zengın déye déye maldan éderler, çırkın déye déye yardan éderler.

1883. Zengın déye déye maldan éderler, igıt déye déye candan éderler.

1884. Zengıne dérler nérden aldi, fekire dérler nérden buldi.

1885. Zengıne yanaş, yağına sıvaş.

1886. Zengının ıtı yatmaz. fekırın bıtı yatmaz.

1887. Zengının malı, zügırdın dılını yorar.

1888. Zengınnen sıccahtan zerar gelmez.

1889. Zéri olanın, zorı olır.

1890. Zıbıllıhda yatar padşahı dışında görır.

1891. Zora dağ daş dayanmaz.

1892. Zora dağlar dayanmamış.

1893. Zornan gözzellıh olmaz.

1894. Zulmile abad olan 'edlile berbad olır.

DEYİMLER

A

1. **Abbas yolçı:** Ölümcül, gidici.
2. **Abı ecdad:** Ata dede.
3. **Abı heyat:** 1. Soğuk ve güzel su 2. Ferah ve güzel.
4. **Abi yahmah:** Aşık olmak.
5. **Abudelep:** Cömert, eli açık.
6. **Abuzambah ohımah:** İlgisiz şeyler söyleyerek başka yana çekmek, kafa karıştırmak.
7. **Ac acına:** Aç aç
8. **Ac götırıp susız getırmah:** 1-Beceriklilik, 2-Uyanıklık.
9. **Ac kabadayı:** Kibirli olan yoksul
10. **Acından karnı ğurıldi:** Züğürt.
11. **Acından ölmah:** Çok acıkmak.
12. **Ac gözlı olmah:** Tatmin olmamak, Yeteri kadarla yetinmemek.
13. **Ac susız:** Bir şey yemeden.
14. **Açıh kapı bırahmamah:** Tamamen reddetmek.
15. **Açıhta kalmah:** Beklediğini bulamamak, gayesine ulaşamamak.
16. **Açılıp saçılmah:** Hesapsız davranmak, gücünü aşacak kadar dağılmak.
17. **Aclıhtan karnına daş bağlamah:** Çok fakir, aşırı tasarruf.
18. **Aclıhtan nefesı kohmah:** Fakir, gücünden büyük işlere kalmak.
19. **Adam ekmah:** Baştan savmak, Birlikte yola çıktığı adamı başından savmak.
20. **Adam sennen hepıs yata:** Çekilmez adama kinaye.
21. **Adam étmah:** İhya etmek, en ideal şekle sokmak, terbiye etmek.
22. **Adam kıtlığı:** Değerli insanların az bulunması.
23. **Adam olmah:** Usulunca hareketi kabul etmek.

24. **Adam ol gözımın yağını yı:** Layık ol iste benden ne istersen.
25. **Adam olmağı üçın bi fırın ekmeg yımağı lazım:** Zor adam olursun.
26. **Adama benzemah:** Derlenip toparlanmak.
27. **Adamdan sayılmah:** 1-Büyümekte olan çocuk. 2-Degersiz adam. Kendini birşey sanmak.
28. **Adamını bulmah:** İş bitirecek aracı bulmak.
29. **Adı batmah:** Sitem veya beddua.
30. **Adı çıhmah:** Şöhret olmak, meşhur olmak.
31. **Adı kulağına degmah:** Şöhretini başkalarından duymak.
32. **Adı sanı bellı olmamah:** Tanınmamak, bilinmemek.
33. **Adı var sanı yoh:** Belirsiz.
34. **Adım başı:** Sık sık, kısa aralıklarla.
35. **Adını bağışlamah:** Adını söylemek.
36. **Adını komah:** Belirlemek.
37. **Adınnan sanınnan:** Yerli yerince.
38. **Ağ beht:** Şanslı evlilik.
39. **Ağam egleni:** Keyfi davranış, söz.
40. **Ağbatı başiya:** Darısı başına.
41. **Ağına bozma bahmamah:** Seçmemek, bahane bulmamak.
42. **Ağır armağan:** İhtimamla, kıymet vererek.
43. **Ağır basmah:** Tercihe, kabule zorlamak, ısrar.
44. **Ağır bezırgan:** Ağır davranan, soğuk kanlı.
45. **Ağır endam:** Önem vererek, kiymetli.
46. **Ağır 'eziz:** Kıymetli.
47. **Ağır olmah:** Ciddi davranış, ölçülü hareket etmek.
48. **Ağır söz:** Hakaret, onur kırıcı söz.
49. **Ağırdan almah:** Fazla istekli olmamak.

50. **Ağırlığınca altın degmah:** Taktir anlamında, çok değerli olmak.
51. **Ağırına gétmah:** Gücenmek, üzülmek.
52. **Ağız birlıgı étmah:** Söz birliği etmek, aynı şeyi söylemek.
53. **Ağız dadı:** Huzur, mutluluk.
54. **Ağıza dad boğaza şivan:** Çok az.
55. **Ağzı açıhta kalmah:** Hayret etmek.
56. **Ağzı dolısı:** Ağzına geleni.
57. **Ağzı gevşek:** Sır tutmaz.
58. **Ağzı kara:** Şirret, saldırgan, güçlü.
59. **Ağzı kulağına yetişi:** Çok seviniyor.
60. **Ağzı kulahlarına ulaşmış:** Çok sevinmiş.
61. **Ağzı pozıh:** Argo konuşan, sövmeli konuşan.
62. **Ağzı var dılı yoh:** Saygılı, gerekmedikçe konuşmayan.
63. **Ağzı zıfır:** Küfürlü konuşan.
64. **Ağzımı yandırdığına göre aş olsa, başımı yardığına göre daş olsa:** Yaptığıma değse.
65. **Ağzında mecmek ıslanmamah:** Sır tutmamak, söz dolaştırmak.
66. **Ağzını açmamah:** Cevap verememek, susmak.
67. **Ağzını bi çuval pamıh kapatmaz:** Yerli yersiz konuşan, susması gerekirken konuşan
68. **Ağzına dad degmış:** Dadanmış.
69. **Ağzına geldığı kımın:** Ölçüp biçmeden.
70. **Ağzından bal ahi:** Sohbeti, konuşması hoş.
71. **Ağzından düşmez:** Diline dolamak.
72. **Ağzından gırıp bırnından çıhmah:** Kandırmak. İkna etmek.
73. **Ağzını açtı gözını yumdı:** Sinirlenerek, ağzına geleni söyledi.

74. **Ağzının şörıgı ahi:** İmreniyor. Ağzının suyu akıyor.
75. **Aha bırama geldı:** Sabrım taştı.
76. **Ahtar ağacı:** Çok zayıf kimse.
77. **'Akıl dedıği pırçıklı mı?:** Aklıbaşında iş yapmayanlara söylenir.
78. **'Akıl havsala almamah:** Kabul edilmez olmak.
79. **'Akıl komah:** Akıl verme yol göstermek.
80. **'Akıl pırçıklı degılkı sohasan:** Nasihat ve tavsiye ile olmuyor ki.
81. **'Akıllar dağıliken dağ başında mıdi?:** Tedbirini bilmeyen adama .
82. **'Akıllar dağıliken sen néededi:** Tedbirini bilmeyen adama.
83. **'Aklı basmah:** Anlayabilmek, bilgili olmak.
84. **'Aklı bi kerış yuharda:** Toy. Bir şeyi ciddiye almayan.
85. **'Aklı gözında:** Görmeden inanmayan, anlamayan.
86. **'Aklı kısa:** Bilgisi yetersiz.
87. **'Aklı p. . ma karıştı:** Sağlıklı ve doğru düşünemiyor.
88. **'Aklı yétmemah:** Anlayacak dururmda olmamak, bilgisi yetmemek.
89. **'Aklına düşmah :**
90. **'Aklına komah:** Kararlı. Birisine birşeyi kabul ettirmek.
91. **'Aklma p. . karışmış:** Kötü düşünen.
92. **'Aklını başına almah:** Haddini bilmek.
93. **'Aklını başına döşırmah:** Aklını başına almak.
94. **'Akli başiya döşır:** İyi düşün taşın.
95. **'Akliya turp suyı sıhım:** Nasılda kandın, inandın.
96. **Al vér étmah:** Alış veriş etmek. Gönül ilişkisi.
97. **Alışti datlı lohmiya:** Dadandın.
98. **'Ali kıran baş kesen:** Haşin, kırıcı, sert.
99. **Alçacıh divar:** Mütevazi. Her suç üzerine yıkılan.

100. Allah éde: Keşki.

101. Allah irağ éde: Buralardan uzak. Allah göstermesin.

102. Allah kedim éde: Sofrası açık kimse için devamını dilemek.

103. Allah kereme gele: Sıkıntı ve şaşkınlıktan kurtulsun. Allah ıslah etsin.

104. Allah sıtar éde: Allah vermesin, Allah göstermesin.

105. Allah yarattı démez: Acımaz.

106. Allah yardım étsın derdıne düşmış: Gaileli

107. Allah'a 'eyan: Allah bilir ki benim dediğim gibidir.

108. Allah'a hevala étmah: Kötülük yapana Allahtan ceza dilemek.

109. Allah'ın ğezebı: Çok yaman. Şakacı.

110. Allah'ın zabanısı: Zalim.

111. Altın adını tuc éttı: İtibarını yitirdi.

112. Altın ifağı: Gösterişli olmayan çok değerli kimse.

113. Aman Allah'ı göge çıhmah: Feryadı, ahı, acı, çığlığı duyulmak.

114. Ana baba günı: İzdiham, kalabalık.

115. Analı danalı: Büyüklü, küçüklü tüm aile.

116. Anam bacım olsın: 1-Bana haram olsun 2-Bana lazım değıl

117. Anadan 'üryan: Çırılçıplak. Çok fakir.

118. Analar çapıda sarmamış: Kundağa sarılmamış, çok yaman, cevaval.

119. Analar doğırmamış: Yaman kimse.

120. Analar neler doğırmış: Takdir anlamında, değerli insan.

121. Anası kurban, kım démış yoh. Çerçıler gelmış boncığı çoh: Sevgi için çocuğa iltifat.

122. Anası nekı danası nola: Beğenilmeyen insan

123. Anasının gözı: Çok yaman, kurnaz.

124. Anasının kuzısı: Nazlı çocuk.

125. Anay öle: 1-Takdir anlamında 2-Sızlama anlamında

126. Annı açıh üzı ağ: Verilemeyecek hesabı olmayan. Dürüst.

127. Annı açıh: Dürüst.

128. Annının damarı çatladı: Çok zorlandı.

129. Apır sapır konışmah: Saçmalamak.

130. Arap saçı: Karma karışık.

131. **'Ar nés namus nés kabulés kabulés:** Her türlü namussuzluğu kabul eden.

132. Araköriye almah: Araya alıp sıkıştırmak, kalabalığa getirmek. Çaresiz bırakmak.

133. Arha ayağını kaldıri: İtlik ediyor. Haddini aşiyor.

134. Arha ayağınnan kulağını kaşi: Baş edemeyeceğini bile bile kendinden güçlü olanı kışkırtıyor. Kışkırtıcılık yaparak tehlikeyi üzerine çekiyor.

135. Arha ayağınnan kulağının tozını kaşi: Başedemeyeceğini bile bile kendinden güçlü olanı kışkırtıyor. Kışkırtıcılık yaparak tehlikeyi üzerine çekiyor.

136. Arhası kiraz bahçası: Kof, gösterişten ibaret.

137. Arhasına binmah: Yük olmak

138. 'Arı satmış nammısı dellala vermiş: Ahlaksızlığı kabullenmiş.

139. Arı sırı: Tertemiz.

140. Arının delıgıne çöp sohmah: Kışkırtmak, fitneyi uyandırmak, sinirlendirmek.

141. Arttan baştan: Yeniden, yeni baştan.

142. Arvad kulı olmah: Kılıbılık.

143. Asbablı şeytan olmah: Fitne yapan kadın.

144. Asbaplı şeytan şerrı: Kadın fitnesi.

145. Aslıhu feslıhu: Aslı ne ise odur.

146. **Aş bişır, kaşıh** döşır: Hadi buradan.

147. **Aşa mıhtaç:** Fakir.

148. **Aşağı kapiya:** Hadi buradan.

149. **'Aşık atmah:** Yarışmak, boy ölçüşmek.

150. **Aşi ekmegi mı yıyem:** Sen mi beni besliyorsun.

151. **At izı it izıne karışmış:** Kimin ne yaptığı belli değil.

152. **At, öni Harran ovası:** Yalan konuşana ikaz.

153. **At suratlı:** 1. Donuk. Yüzü gülmeyen. 2. İri yüzlü.

154. **Ataş almağa mı geldi?:** Fazla kalmak istemeyen misafir.

155. **Ataş mı düştı ?:** Yerinde duramayan.

156. **Ataşa körıknen gétmah:** Fitne ve karğaşaya teşvik etmek.

157. **Atı sattı öşırı mı kaldı?:** Haksız olduğu halde kendini haklı görene.

158. **Atımızın başı yımışahtır:** Uyumlu, karşıdakinin iddasını kabul ediş.

159. **Atta karın ıgıtte bırın:** Ata ve yiğide övgü.

160. **Attan énıp éşege bindı:** İyi günden kötü güne düştü.

161. **Attır mattır sevdığım arvattır:** Her şeyden çok sevdiğim hanımdır.

162. **Avcımı mı kohlamışam:** Nereden bileyim.

163. **Avcını mı kohlamış:** Nereden bilsin.

164. **Avcını yalamah:** Beklediğini bulamamak.

165. **Avci yala:** Ümitlenme, boşuna bekleme.

166. **Ay gırmı dokkız, maaş ottız:** Kazancı garantili, memur.

167. **Ayağa düşırmah:** Değersiz hale getirmek.

168. **Ayağa düşmah:** Değerinden düşmek.

169. **Ayağa kahmah:** Dardan kurtulmak.

170. **Ayağa kaldırmah:** Yenilemek, canlandırmak.

171. **Ayağı dolaşmah:** Çakşaşmak

172. **Ayağı karnında olmah:** İçten pazarlıklı.

173. **Ayağı kaymah:** Aldanmak

174. **Ayağı keyıpmah:** Elinde olmadan

175. **Ayağı çuhırda:** Ölmek üzere, yaşlı.

176. **Ayağı karnında:** Hain, iki yüzlü.

177. **Ayağı yanmış it kımın gezmah:** Gereksiz ve başıboş, işsiz karsız dolaşmak.

178. **Ayağımı çinime mı atım?:** Yer dar. Ne yapayım.

179. **Ayağına getırmah:** Özür diletmek için yanına gelmesini sağlamak.

180. **Ayağını perk basmah:** Yere sağlam basmak.

181. **Ayağına göre olmah:** Aynı özellikte, kendine uygun.

182. **Ayağına kıra ıstemah:** Karşılıksız hiçbirşey yapmamak.

183. **Ayağına yér étmah:** Fırsat kollamak hak sahibi olmanın yollarını bulmak.

184. **Ayağını deng almah:** Tedbirli olmak. {korku tehdit}

185. **Ayağını deng atmah:** Tedbirli olmak.

186. **Ayağını sürıtmah:** İsteksizce

187. **Ayağının altına sabın komah:** Tuzak kurmak, devre dışı bırakmak.

188. **Ayaği üstine olsın téz olsın:** Karşısındakine güvenmemekten kinaye

189. **Ayağiyın altında yımırta mı var:** Ağır hareket edeni uyarı

190. **Ayah başında:** Acele ile.

191. **Ayahları tıkmah:** Ölmek {argo}

192. **Ayahta uyımah:** Mecalsiz.

193. **Ayah üstı:** Acele ile.

194. **Ayah pehlıvanlığı yapi:** İş yapar gibi görünmek.

195. Ayah vurmah: Kötülemek.

196. Ayah yapmah: Yerini yapmak.

197. Ayahta s. . mah: Saçmalamak.

198. Ayahta uyıtmah: Kandırmak.

199. Ayahta yatmah: Farkında olmamak.

200. Ayaza kalmah: Birşey elde edememek.

201. Ayazda kalmah: Şiddetli sovuğa tutulmak.

202. Ayıbın sabrı: Çok sabır göstermek.

203. Aynaşıhlıya can kurban: Yerine göre anlayışlı ya da anlayışsız

204. Ayran içtıh ayrı düştıh: Yolların ayrılması.

205. Ayranı üfliyerah içmah: Tedbirli davranmak.

206. Ayrı baş çekmah: İkilik çıkarmak.

207. Ayşadı mı oyni?: Ne bakıyorsunuz sızı ne ilgilendırıyor. Ayı mı oynuyor?

B

208. Babasının kefenını satmah: Soyguncu, güvenilmez olmak.

209. Babayın halısı mı serılmış?: Uygunsuz yere oturana ikaz.

210. Babayın malı mı?: Seni ne ilgilendiriyor.

211. Babayız geldı: Bitti. Son buldu.

212. Babıgit: Cesur, kuvvetli, genç.

213. Babıl farac: Havadar yer. Serin. Rüzgarlı.

214. Babıl hava: Havadar yer. Serin. Rüzgarlı.

215. Bağ damı kımın: Derme çatma yapı.

216. Bağdat Basra: Önün açık, gidebildiğin kadar git.

217. Bağdat haraba: Karnım aç.

218. Bahçalarda pırpırım, Gel bıze bazı bazı, Madam çimmah bılmidi, Niye çıhti ağaca: Zırva

219. Baldırı çılpah: İpsiz sapsız adam.

220. Balti daşa vurmah: Pot kırmak.

221. Bamya aşı yımeklerın başı: Yemeğe övgü.

222. Bamya kımın açıhta kalmah: Umduğunu bulamamak

223. Barğımıza bastıh daş çıhtı: Beklediğimiz gibi çıkmadı.

224. Barıdı beglıh: Başkasının kesesinden.

225. Barmaği bağla çıh zuvağa, herkes bi şé söler: Temelsiz fikir üretme.

226. Bastıh çapıdı kımın yayıli: Ezilip büzülüyor.

227. Baston yudmış: Kasıntı adam.

228. Baş bulmah: Tamamlamak.

229. Baş édememah: Gücü yetmemek.

230. Baş étmah: Gücü yetmek.

231. **Baş göz étmah:** Evlendirmek.
232. **Başa çıhatmah:** Tamamlamak.
233. **Başa kahmah:** Yaptığı iyiliği tekrarlamak.
234. **Başı böyık olmah:** Sorumluluk sahibi olmak.
235. **Başı üstınde gezdırmah:** Değer vermek, ihtimam göstermek.
236. **Başı kabah yannayah:** Perişsn halde.
237. **Başı kesık tavığa dönmah:** Korku ve telaşla.
238. **Başım gözım üstıne:** Emredersiniz.
239. **Başımın gözımın sedekesı:** Hakkımdan vaz geçtim.
240. **Başımıza daş yağacah:** Belaya müstahak hale gelmek
241. **Başına daş yağmah:** Belaya müstahak olmak
242. **Başına kına yahmah:** Memnun olmak, sevinmek.
243. **Başına komah:** Değer vermek.
244. **Başına savıh vurmah:** Dengesiz.
245. **Başını bağlamah:** Bitirmek. Evlendirmek.
246. **Başını beklemah:** (Argo)Yardımcı olmak.
247. **Başını tutmah:** (Argo)Yardımcı olmak.
248. **Başını yımah:** Felaketine sebep olmak.
249. **Başım gözım üstıne:** Emrinize amadeyim.
250. **Başım üstüne:** Emrinize amadeyim.
251. **Başsız olmah:** Yol göstericisi olmamak.
252. **Başi göl ayaği sél:** Hayırsız evlat.
253. **Başidan böyık zıbıl dağıtma:** Gücün yetmediği işlere kalkışma.
254. **Başiyın derdı ne:** Neden ? Ağrımayan başmı ağrıtıyorsun.
255. **Batman dögmah** Ağır başlılık, değerlilik.
256. **Bayrah olmah:** Dile düşmek.
257. **Be'bırlemah:** Feryat etmek.

258. **Becins adam:** Yaramaz adam.

259. **Begden pencer mı eksık:** Dört başı mamur hayat süren zenginde her şeyin bulunması.

260. **Beht mı, taht mı ?:** Sanslı adam.

261. **Behtı kara:** Talihsiz.

262. **Behtılı başına:** Ne mutlu ona.

263. **Behtiye düştım:** Dehalet ediyorum.

264. **Behtıne düşmah:** Dehalet.

265. **Behtını açmah:** Evlenmesini sağlamak. Önünü açmak.

266. **Behtıreş:** Zavallı, talihsiz, beceriksiz.

267. **Behtiye namısiya düştım:** Dehalet ediyorum.

268. **Bél vérmah:** Desteklemek, yardımcı olmak.

269. **Bela nérden gelır?ölımın korından:** Belanımı arıyorsun.

270. **Belayı berzeh:** Büyük bela.

271. **Béle dü'iye béle amin:** Yapılan işe göre muamele.

272. **Beleş mezer bulsa gırer:** Avantacı.

273. **Beleyküm:** Alah'tan bulasın.

274. **Bélmı kayiya dayamah:** Kendini sağlama almak. Güçlü yere dayanmak.

275. **Ben ne déyem o ne söli:** Konuşulanı anlamiyana

276. **Bénıne gırmah:** Kandırmak. Ayartmak.

277. **Béni sulanmış:** Bunamış.

278. **Berdan berd olmış:** Başıboş olmuş. Yağma olmuş.

279. **Berdan berdan:** Yağma. Çok çok fazla.

280. **Béş kurışnan açtıh, on kurışnan kapadamih:** Geveze, saygısız.

281. **Béş paralıh olmah:** Rezil olmak.

282. **Beşeretı bağlandı:** Tedbiri elden bırakmak.

283. **Beterın beterı var:** Daha kötüsüde olabilir.

284. **Betresı sönmah:** Beşaretı bağlanmak

285. **Betresı sönmış:** Feraseti bağlanmış.

286. **Betrey mı sönmış:** Ferasetin mi bağlanmış.

287. **Béyne béyn Allah:** Biz bilmiyoruz. Onunla Allah arasında.

288. **Bı 'akılla ıkı bayramı bi arada édersen:** Tedbirsiz davranana, akıllıca iş yapmayana söylenir.

289. **Bı da huvası:** Bunu da fazladan, ücretsiz veriyorum.

290. **Bı dertten bi gavur kızı ölmış:** Basit hastalıktan korkanla alay.

291. **Bı hamır daha çoh su götırır:** Uzayacağı görünen iş veya ihtilaf.

292. **Bı günıne şükır:** Halinden memnun olmak.

293. **Bı karın ne görmış ne görmemış:** Toklukla açlık arasında ne fark var.

294. **Bı keder daha kalmadı ya:** Çoğu gitti azı kaldı.

295. **Bı keder sırım nérden? Bı yatan gölden oldu:** Çok utandı. Mahçup oldu.

296. **Bılisen dibiyin huyını niye içisen korıh suyını:** Kendine hakim olamayan

297. **Bılmedığı beş vahıt namaz, onı da şeytanlar komaz:** Çok becerikli

298. **Bıralardan ırah:** Allah göstermesin. Felaket.

299. **Bıralardan uzah ola:** Allah göstermesin. Felaket.

300. **Bırın kırın étmah:** Yapmamak için bahaneler ileri sürmek.

301. **Bırnı düşmah:** Kötü koku.

302. **Bırnı kaf dağından su içi:** Gururlu, kibirli. Çok havalı.

303. **Bırnı kırıldı:** Sindirildi. Pes etti.

304. **Bırnı kulağı oynamah:** Çocuğun büluğa erdiğini ifade etmek.

305. **Bırnımızdan geldı:** Pişman olduk, bir tat alamadık.

306. **Bırnından gelmah:** Pişman olmak çok yorulmak.
307. **Bırnını kaldırmah:** Küsmek, inat etmek.
308. **Bırnını sohmah:** Başkasının işine karışmak.
309. **Bırnını sürtmah:** Pişman ettirmek.
310. **Bırnının dıregı kırılmah:** Pis kokunun etkisi.
311. **Bırnının ucını görmemah:** Ferasetsiz davranmak, akılsızlık.
312. **Bırni yanmadı mı ?:** İzzetéı nefsine dokunmak.
313. **Bırniyın sımıgına bereket**: Teşekküre değmeyen bir işi yapan adama hitap.
314. **Bıyığının ucını gördü:** Çocukluktan erkekliğe geçişteki genç.
315. **Bızden ferığ gel:** Üzerimize gelme, bizimle uğraşma.
316. **Bızı kandertlı éttı:** Bizi çatlattı. Beklete beklete usandırdı. Karşısında üzüldük.
317. **Bi avıç torpah aliyam:** Ticarette aldığı malın çıkacak özürlerini de kabul etmek.
318. **Bi avıç torpah satiyam:** Malını övmeyen tüccarın sözü.
319. **Bi ayağı çuhırda**: Yaşlı, ölüme yakın.
320. **Bi barmah bal oldıh:** Namımız kötüye çıktı.
321. **Bi buldı ikı ıster:** Ummadığını bulup fazlasını istemek.
322. **Bi derı bi gemık kalmah:** Çok zayıflamak.
323. **Bi dudağı yérde bi dudağı gögde:** Çok çirkin.
324. **Bi ekmeknen ac, bi ekmeknen toh:** Kanaatkar.
325. **Bi gözım kor bi kulağını sağır étmah:** Hoş görülü olmak.
326. **Bi gözını kor étmah:** Görmezden gelmek.
327. **Bi hırhana:** Çok kalabalık aile.
328. **Bi inne bi iplik:** Çok zayıf.
329. **Bi inne bi iplıge dönmah:** Çok zayıflamak.
330. **Bi kapı kırmah:** Kapıyı kırarak odun yapmaktan kinaye; herhangi bir şeyi satarak para temin etmek.

331. **Bi kaşıh** aşım rehet başım: Halime kanaat eder sıkıntıya girmem.

332. **Bi kaşıh suda boğılmah:** Suçu kendinde bulmak. Beklenmedik şekilde zarara uğramak.

333. **Bi kaşıh suda fırtına koparmah:** Basit bir şeyi büyütmek, problem haline getirmek.

334. **Bi kırtık:** Yaşına göre ufak. Çok az.

335. **Bi kırtık boyı var, türlı türlı huyı var:** Kendisinden beklenmeyecek kadar kurnaz.

336. **Bi kulahdan gıri öbır kulahdan çıhi:** Söz dinlemez

337. **Bi kutı kırbıd al derdiye yan:** Olan oldu, sen ne yaparsan yap.

338. **Bi lohma, bi hırha:** Aza kanaat.

339. **Bi mertek, kırh ortah:** Paylaşımında ihtilaf çıkan az mal.

340. **Bi mıhı eksık:** Aklı hafif. Yersiz konuşan.

341. **Bi ünı yérde bi ünı gögde:** Feryat eden

342. **Bi paralıh étmah:** Rezil etmek.

343. **Bi pıçahta çıhatmah:** Bir kaç işi bir arada hal etmek.

344. **Bi ucdan yımah:** Bitirmek üzere bir tarafından başlamak.

345. **Bi yanı fırın bi yanı curın:** Oburluk

346. **Bini bi ayahta:** Kalabalık.

347. **Bini bi pula:** Çok ucuz. Çok bulunan.

348. **Binin yarısı beşyüz, o da bızde yoh:** Düşünceye dalana hitap.

349. **Bire bir:** Kesin çare.

350. **Bireyi deve yapmah:** Gereginden fazala büyütmek, habbeyi kubbe yapmak.

351. **Birı dal başı, birı kızıl eşkı:** İki kuvvetli rakip.

352. **Birım birım:** Tek tek.

353. **Birını kesmah:** Kötülemek, dedı kodusunu yapmak.

354. **Bismillahlı olmah:** Mayası helal olmak

355. **Bişmış aşa savıh su katmah:** Olmuş işi bozmak. Kendisini ilgilendirmeyen işe karışmak.

356. **Biye göre hava hoş:** Ne olursa olsun bana ne?

357. **Biyemısen démez:** Üstasinden gelir, gücü yeter

358. **Boğazı düz:** Sözünü esirgemeyen.

359. **Boğazına géçırmah:** Zimmetine geçirmek, {Haksız Kazanç}

360. **Bor söktıri:** Dilediği gibi yaptırıyor. Emrini kabul ettiriyor.

361. **Borc altında boğılmah:** Çok borçlu

362. **Borcı boğazında:** Borca batmak.

363. **Borç hırtlekte:** Boğazına kadar borçlu.

364. **Boş battal:** Başıboş. Durduğu yerde. Hiç yoktan.

365. **Boş boğaz:** Yersiz konuşan. Geveze.

366. **Boş gezene 'akıl örgedi:** Yersiz işlerle uğraşan. İşsiz.

367. **Boş konışmah:** 1- Kendisinin ilgili olmadığı konuda yersiz tavsiyelerde bulunmak. 2- Sözü para etmez.

368. **Boşa çıhatmah:** Hiç etmek. Planı bozmak. Savmak.

369. **Boşa gétmah:** Emeklerin heba olması.

370. **Boşa vurmah:** Hedefe ulaşamamak, umduğunu bulamamak.

371. **Boşı boşına:** Gereksiz.

372. **Boşboğazlıh étmah:** Yersiz konuşmak.

373. **Boyah boyamah:** İşi uydurma yapmak.

374. **Boydan fıkara:** Kısa boylu.

375. **Boynı altında kalmah:** Bile bile tehlikeye girene sitem.

376. **Boynına kerımah:** Üzerine kalmak.

377. **Boyniya kerıdı:** Üzerine kaldı.

378. **Bögın biye yarın siye:** Herkesin başına gelecek şey. Ölüm.

379. **Bögın horasan yarın tevrisen:** Bu gün önemli değil, önemli olan yarın.

380. Böke mı kesıldi?: Kabadayılık mı taslıyorsun?

381. Böyık kapı: Aile büyüğü. Yüksek mevki sahibi.

382. Böyık kapiya mı de'vetlısen?: Büyük kapıya mı yemeğe gidiyorsun.

383. Böyık sözıme töbe: Felakete uğrayandan bahsederken.

384. Bulamaç yırken dişı kırılmah: Sansızlık.

385. Buldı bunadı: Ummadığı bir şeye ulaşıp beğenmeyen.

386. Buldıh bekmez küpını itırmesah éyı: Şaka yollu; belaya çattık.

387. Bulğır aşı bişır, 'akli başiya döşır: Aklını başına al.

388. Bulınmaz Bursa kumaşı mı?: Kendini kıymete çekiyor.

389. Buynız tahmah: Pezevenklik.

C

390. Cabda kalmah: Kenarda, güvenli yerde beklemek.

391. Can derdında olmah: Tehlikeden kurtulmaya çalışmak, Zarardan kaçınmak.

392. Canı ağır: İhmalkar.

393. Canı çıhmah: Çok zahmet çekmek, ölmek.

394. Canı kaşını: Huysuzluk etmek, bela aramak, dayak istemek.

395. Canına ataş düşmah: Yerinde duramamak.

396. Canından bulmah: Bela kendisini bulsun, çevresine bulaşmasın.

397. Cani mı sıhıli?: Başına iş mi açacaksın?

398. Caniya ataş düşe: Rahat yüzü görmiyesin.

399. Cankéş olmah: Zahmet çekebilen.

400. Carti çektı: Öldü (argo). Kaybetti.

401. Cazı kerısı: Şeytanca iş yapan. Sözleri ile insanları düşman eden kadın.

402. Cébı delık: Müsrif.

403. Cébım çıha: Maddi imkanım yok

404. Cébında 'ekrab var: Cimri.

405. Cébında seklım ilan var: Cimri.

406. Ceddiye rehmet: İyiliğine teşekkür.

407. Ceftnen nar kabığı yımah: Zıkımlanmak.

408. Ceftten çıhmış kabığını begenmi: Yetiştiği ortamı, ailesini küçük görmek.

409. Cehenneme çevırmah: Yaşanmayacak hale getirmek, huzursuz etmek.

410. Cehenneme zümera: Git ne yaparsan yap, ceheneme kadar.

411. Cenger mi bastılar?: Şamata yaptılar.

412. Cennetten çıhma: Makbul.

413. **Cevız kurdı kımın gırdığı delıkten çıhar:** Nekar ne zarar
414. **Ceyran kırpımında:** Hiç bir zaman olmayacak.
415. **Cıbılınık mı oldı?:** Obur.
416. **Cıfıt mehlesı:** Karışık. Çeşitli kötülükler.
417. **Cıhsınmah:** Nefret etmek.
418. **Cıllanmah:** Usanıp bıkmak
419. **Cımsıtmamah:** Sulandırmak.
420. **Cincıhlı hemam:** Gürültü, karmaşa.
421. **Cırrık étmah:** Pes etmek.
422. **Cırrık éttırmah:** Pes ettirmek.
423. **Cız hop:** Kafa kafaya vuruşmak.
424. **Cızıhtan çıhmah:** Sapmak, sapıtmak, Ahlakı bozulmak, çizgiyi aşmak.
425. **Ciger ataşı:** Yakınının özellikle Çocuğunun ölmesi.
426. **Ciger canlı:** Yakınlarını düşünen, kollayan, onlara yanan
427. **Cigerı parçalanmah:** Çok üzülmek.
428. **Cigeri gözıkmah:** Çok muhtaç hale düşmek.
429. **Cigergah olmah:** Gördüğü acı karşısında çok üzülmek.
430. **Cin kafalı olmah.:** Şeytanca, zeki .
431. **Cını tepesme çıhmah:** Çok sinirlenmek.
432. **Cinganada gümış masat bulınmış:** En olmayacak yerde rastlanmış.
433. **Cinibıt:** Gözü açık ve haylaz çocuk.
434. **Cinibıt adam:** Cin fikirli
435. **Cinküfir olmah:** Çok sinirlenmek.
436. **Curın yutmah:** Çok acıkmak.
437. **Curın siye gülmesın:** Boy abdesti gerekmediği halde boy abdesti almak.
438. **Cücıkleri gevşemah:** Bir menfaat hissederek ikna olmak, kabuletmek.

Ç

439. Çabası siyemı düştı: Sana ne oluyor.

440. Çahmah daşı: Sert mizaçlı adam.

441. Çalım satmah: Hava atmak

442. Çalmadan oyni.: Hemen hazır. Bahaneye bakıyor.

443. Çamıra bastı çaliya astı: Özenmedi. Çamaşırı temiz yıkamadı.

444. Çantadakı keklık: Kolay

445. Çap tutmaz: Düzene girmez, düzen tutmaz.

446. Çapıdı çekmah: Sövmeye ve hakarete başlamak.

447. Çaptan düşmah: Gücünden kaybetmek. Düzeni bozulmak.

448. Çarh étmah: Vazgeçmek dönüş yapmak.

449. Çarhına s. . mah: Düzenini bozmak.

450. Çarığı çekmah: İşe girişmek

451. Çarpana suratlı: Çirkin yüzlü.

452. Çarpana tekı: Çirkin.

453. Çarpıp çalındırmah: Korkutmak.

454. Çarşı gelını: Şarlatanlıkla yiğitlik taslayan.

455. Çarşının gözını çıhatmah: Bozuk ve kötü mal almak

456. Çatal ağaç: Pantalon.

457. Çatalı onbeş: Birini hedeflerken, ikinci hedefi de tutturmak.

458. Çelpesenk olmah: Dile düşmek.

459. Çepereş olmah: Eli ayağı dolaşmak.

460. Çeppelo: Beceriksiz, sakar.

461. Çetele tutmah: Hesabını tutmak. Sayısını tutmak.

462. Çetele vérmah: Konuşmaya fırsat vermemek.

463. Çevır kaz yanmasın: İşi idare etmek.

464. Çıhmaz ayın son érbe'esı: Olmayacak zaman. Bu iş olmaz.

465. Çımdık çekmah: Çimdiklemek.

466. Çındır kımın adam: Atletik.

467. Çırasını söndırmah: Zarar vermek, yok etmek.

468. Çırasını yahmah: Zarar vermek.

469. Çırış kımın yapışmah: Israrlı olmak.

470. Çırış oldı: Musir oldu.

471. Çırnah atmah: El atmak.

472. Çırpı: Çok zayıf.

473. Çırpısı séyrek: Aklı az.

474. Çırtık vursay kanı damlar: Narin ciltli.

475. Çiğ süd emmah: Güvenirli olmamak.

476. Çimsıdım: Nefret ettim. Soğudum.

477. Çinımın etı: Hayırı yok ama, canımdan bir parça.

478. Çivısı eksık: Aklı az.

479. Çiz viz ‹ebdül›eziz: Uydurma yapmak.

480. Çocıhların anası: Erkeğe göre karısı.

481. Çocıhların babası: Kadına göre kocası.

482. Çohtan çoh azdan az: Herkes kendi durumunca kaybeder.

483. Çor olmış: Hastalanmış.

484. Çul altı étmah: Sümen altı etmek

485. Çulını sudan çıhatmah: Kimseye muhtaç olmamak, işini yoluna koymak.

486. Çürık yımırtadan sağlam: Güvenilir olmamak.

D

487. **Dabbahaniya p. . yetıştırmah:** Lüzümsüz işte acele etmek ve önemsemek.

488. **Dadandi datlı hevliya:** Dadanmak, gördügü faydayı tekrar ummak.

489. **Dadı damağında kaldı:** Bir menfaat gördü, devamını umuyor.

490. **Dadımız duzımız kalmadı:** Huzurumuz bozuldu.

491. **Dadı damağında olmah:** Unutmamak.

492. **Dağ ayısı:** Kaba saba.

493. **Dağ kımın durıp duz kımın erımah:** Beklenmedik şekilde çökmek, erimek, bozulmak.

494. **Dağ kımın durmah:** Tam destek vermek.

495. **Dam dolısı ekmek lazım:** Olgunlaşmasına çok var.

496. **Damiya çıhtıh:** Tükendik.

497. **Damkalı hokka:** Belli. Gizlenmeyecek kadar göze çarpan. Sırıtan.

498. **Dananın kuyrığı koptı:** İş çığırından çıktı.

499. **Dar gün dostı:** Gerçek dost.

500. **Darın yetışmah:** Son anda yetişmek.

501. **Daş çatlasa:** Her halikarda.

502. **Daş çıhtı:** Umduğumuz gibi bir adam değilmiş.

503. **Daşçı eşegı kımın:** Dayanıklı, güçlü.

504. **Daşı koynında olmah:** Hemen Karşılık vermek.

505. **D.... ğını dartmah:** Eyvallah etmek.

506. **Datlı zahma:** Mükellef ziyafet.

507. **Da'va tepsolmah:** İhtilafın durdurulması.

508. **Daz dayzamın oğlı:** Uzak akraba.

509. **Deccal mét:** Ölüm saçan. Ortalığı kasıp kavuran.

510. **Degenegın ucını göstermah:** Korkutmak, tahdit etmek.

511. **Deh düşmah:** Dikkatle izlemek.

512. **Dekken dükken:** Mukabeleéi bil misil. Aynı ile karşılık.

513. **Delı deliye cart déyi:** Kendinde olanı görmeyip karşıdakini ayıplamak.

514. **Delı 'elı nın son faslı:** Giderayak şamata yapmak.

515. **Delı parça parça:** Delilik. Ölçüsüz.

516. **Delının elıne degenek veri:** Yetkiye layık olmayana yetki vermek.

517. **Dellalı éyı çağıri:** Namı iyilikle anılıyor.

518. **Démedığımız kımın oli:** Beklentimizin tersi.

519. **Demır leblebı:** Çok cimri. Zor evet diyeb.

520. **Dengını almah:** Eşini bulmak.

521. **Denk düşmah:** Rasatlamak, uymak.

522. **Densız deve:** Yersiz konuşan, davranan.

523. **Derdıne düşmış:** Kendi haliyle uğraşmaktan etrafı ile ilgilenememek.

524. **Derdı dümıgı:** Aşırı istek.

525. **Derdiye yan:** Sana bundan bir fayda yok.

526. **Deredekı mılla:** Aşırı gitme, yoksa sen bilirsin.

527. **Derısı kalın:** Arsız, vurdum duymaz olmak.

528. **Derısını doldırmah:** Bir işe yaramamak.

529. **Derme çatma:** Uyduruk

530. **Derıne düştı:** Daha da zorlaştı.

531. **Dersını almış:** Ne yapacağını biliyor. Kışkırtılmış.

532. **Deryayı 'ümman:** Uçsuz bucaksız. Çok bilgili.

533. **Deste başı:** Önde gelen (adam). En iyi (mal). En güzel.

534. **Déşt éttım:** Hoş gösterdim.

535. **Deve dellalı.:** İşsiz güçsüz.

536. **Deve bi pula:** İş piyasasında durgunluk. Alım gücüm yok.

537. **Deve dama çıhanda:** Bu iş olmaz.

538. **Deve deve gel benı yı:** Tehlikeyi üzerine çekmek.

539. **Devede kulah:** Çok az ornada.

540. **Devede kuyrıh:** Çok az oranda.

541. **Develer dama çıhanda:** Olmayacak olamayacak şey.

542. **Devesı düze çıhmah:** İşi yoluna girmek.

543. **Devi düze çıharmah:** İşi yoluna koymak.

544. **Deviye hendek atlatmah:** Çok zor, olmayacak şey.

545. **Déyiler kabıkide hılle var:** Maharetli oyuncuya hitaben.

546. **Dıl altında pakla sahlamah:** Bir sır gizlediğini belli etmek.

547. **Dılı ahtar ağacı kımın:** Dilbaz.

548. **Dılı bi kerış çıharda:** Yardımcı olduğu kötülüğün sevincini yaşayan. Çok susamış.

549. **Dılde gemık mı var ?:** Söyleyen söyler, Elin ağzını tutamazsın.

550. **Dılı bi kerış olmah:** Dili uzun olmak

551. **Dılı her şéye dönmah:** Dil becerisi olmak.

552. **Dılı kısa:** Haksız, suçlu.

553. **Dılındekı pakli çıhatmah:** Asıl söyleyeceğini söylemek.

554. **Dılı sölemah:** İçten söylememek.

555. **Dırek olmah:** Çok beklemek.

556. **Dıl ustası iş hestesı:** Konuşmayı seven, işten kaçan.

557. **Dılımızı kıssa étti:** Bizi mahçup ettin. Seni savunacak yer bırakmadın.

558. **Dılıne kıra ısti:** Konuşmayı ağırdan alan.

559. **Dılıne peleseng étmah:** Diline dolamak.

560. Dılını dişlemah: Hayret etmek.

561. Dılım yandı: Pişman oldum, bana ders oldu.

562. Dıllı düdık: Geveze.

563. Dıl otı yımış: Konuşması ile haklı çıkan.

564. Dırnağı uzanmah: Aşırı gitmek.

565. Dırnahtan atma: İşe yaramaz adam.

566. Dış kırası ısti: Gözü doymıyor.

567. Dibı delık: Bir türlü tamamlanamayan.

568. Dibı dolıdır: Zengin değilim diyorsa da zengindir.

569. Dibını doldırmah: Gizlice mal biriktirmek.

570. Dibine yandırmah: Çok incelemek, ince eleyip sık dokumak.

571. Dibını yandırmah: Çok incelemek.

572. Dibsız kuyı: Çok derin

573. Diş dırnah bulamamah: Güçsüz kalmah.

574. Dişını sıhmah: Sabretmek.

575. Dişı boğazında: Hain, kindar.

576. Dişı bulamaçda kırılmah: Şansız.

577. Diviş kiviş ét: Fiskos.

578. Doğdı kuyrıh kalmadı korıh: Üzümün olğunlaşma mevsimini anlatmak.

579. Doğmaz ayın başında: Hiç olmayacak.

580. Dolı sehenı boş çevırmah: Yapılan iyiliğin değerini bilmemek.

581. Don köynek, pendır ekmek: Sade ve zahmetsiz.

582. Dongız derısı: Faydasız, işe yaramayan.

583. Dongız topı: Yıkıcı darbe.

584. Dorğı sölese dınına zerar: Israrla yalan söyleyene.

585. Dost bazarda görsın: Usul yerini bulsun. Usulen.

586. Dört göznen ağli: Halinden şikayetçi.

587. **Döşegıne otırmah:** Mesleğini elinden alıp yerine oturmak.

588. **Dudah bükmah:** Küçümsemek, begenmemek.

589. **Duman olmah:** Tükenmek, yok olmak.

590. **Dur ben çatlim, sen soyra patla:** Biraz fırsat ver.

591. **Duyan éşıden gelmış:** İlgili ilgisiz herkes toplanmış.

592. **Duz ekmek olmah:** Biri biri üzerinde dostluk hakkı olmak. Ülfet.

593. **Duz kımın erımah:** Farkında olmadan tükenmek.

594. **Duzı kohtı:** Artık kurtulamaz.

595. **Duzı kurı olmah:** Minnet etmemek.

596. **Duzliya otır:** 1-Değerinden fazlasına olmak. 2-Çok zarar etmek.

597. **Duzsız helva kımın sallanmah:** Halsiz olmak.

598. **Duzsız ekmeksız:** Vefasız.

599. **Dügın evında kaşıh degışi:** Fırsatını buldu.

600. **Dügın evında seheni mı tanıdi?:** Zamanı mıydı? Yeri miydi?

601. **Dükkané Beko dü kelıp sabın:** Küçük işyeri. Dört başı mamur olmayan.

602. **Dünya fanisen Allah ğenisen tip tip adamları karşıma çıharisan:** İnsanların beklenmedik tavırlarına karşı söylenir.

603. **Dünyayı g. . ıne géçırmah:** Tehtit anlamında ikaz.

604. **Dünyiya dırek mı kalacahsan?:** Hiç ölmeyecek misin?

605. **Düş konah olmah:** Umduğunu bulamamak.

E

606. 'Eba tek 'esa tek: Bağlantısı olmayan. Bekar.

607. 'Ebdessız yére basmamah: İyi insan.

608. Ecel terı tökmah: Sıkıntılı korkulu bekleyiş.

609. Efın tefın olmah: Darmadağın olmak.

610. Egrı hıttı: Kambur.

611. Egrı hıttılar içınde kılavız hıttı aramah: Yanlışlıklar içinde doğruyu aramak.

612. Egrı mı gıder: Olmaz mı?

613. Ehberın düzlığı: Havadar, ferah.

614. Ehırven suyı: Tatsız, tuzsuz meşrubat. Pis su.

615. Ehırvene gétmah: Uğurun açılması için (deri terbiye yeri olan pis su havuzu) ehırvana gitmek.

616. Ehkam kesmah: Bilmediği konuda hüküm vermek.

617. Ehmak ısladan: Çok yavaş yağan yağmur.

618. Ehmedé bé ğemden: Gamsız. umursamaz.

619. Ehret bacısı: Bir erkeğin kendine çok yakın bilerek bir kadını kardeş sayması.

620. Ehret kardaşı: Bir kadının kendine çok yakın bilerek bir erkeği kardeş sayması. Aynı tarikat mensubu.

621. Ekıntiye getırmah: Hissettirmeden yol arkadaşından ayrılmak.

622. Eke töke: Bir kısmını ekerek, bir kısmını dökerek. Özenmeden.

623. Ekmeg élden su gölden: Bedavadan, avantayla geçinmek, asalak.

624. Ekmege doymamah: Geçim sıkıntısına düşmek.

625. **Ekmegı dizında:** Vefasız.

626. **Ekmegında duz olmamah:** Vefasız.

627. **Ekmegının duzı olmamah:** Vefa görmemek.

628. **Ekmegi sacda mı yandı?**: Acelen ne?

629. **El altılıh etmah:** Çevreden gizli. Kampanyada olmak.

630. **El avuç açmah:** Dilenmek, ona buna muhtaç olmak.

631. **El benden sebeb Allah'tan:** İnsanlar sadece vasıtadır.

632. **El boş olmah:** İlkönce ben.

633. **El elde baş başta**: Nekar, ne zarar.

634. **Èl éyısı ev delısı:** Ailesine veya yakınlarına faydası olmamak.

635. **El kirı**: Para.

636. **El üstında olmah:** Kıymeti bilinmek, değer verilmek.

637. **Elden ayahtan çıhmah:** Zapt edilmeyecek hale gelmek.

638. **Elden ele hükmeder:** Sözü geçen. Meseleleri halleden.

639. **Ele avuca sığmamah:** Atak ve afacan çocuk.

640. **Ele ayağa düşmah:** Yatalak, yataktan kalkamayacak duruma düşmek.

641. **Elegım elemah:** İşini bitirme. Herşeyi tamamlamak.

642. **Elenıp elenıp gelmah:** Başaramadan dönmek.

643. **Elı ağır**: Yavaş iş yapan. Sert vuran.

644. **Elı ağır işi pak:** İhtimamla iş yapan.

645. **Elı artımlı:** Tutumlu.

646. **Elı bi daş altında kalır:** Sorumluluk altına girer.

647. **Elı boş üzı kara:** Karşıdakine hiç fayda vermedigini ifade.

648. **Elı çeppık:** İş bitirici.

649. **'Elı dolap çevırmah:** Tuzak ile iş yapmak.

650. **Elı işte gözı oynaşta:** Aklı yaptığı işte değil.

651. **'Elı kıran baş kesen**: Zalim. Eşkiya.

652. **Elı kolı bağlı:** Çaresiz.

653. **Elı kolı kısa:** Gücü yetmemek.

654. **Elı kolı uzın:** Hertarafa ulaşabilen, çevresi geniş.

655. **Elı kulağında**: Olmak üzere.

656. **Elı terezı:** Ölçü tahmini doğru olan.

657. **Elı üregında olmah:** Korkuyla beklemek, tereddüt.

658. **Elı üzında dırsegı dizında:** Derin derin düşünen, üzntülü.

659. **Elı yuha:** Fakir, durumu zayıf.

660. **Elıme dağ basaram:** Yemin ederim.

661. **Elımı sallasam ellısı, kolımı sallasam kollısı:** Beğenilmeyen birisi değilim

662. **Elına géçmış kıllıdır:** Bulmuş ta bunamış.

663. **Elını altına atmah:** Haddini aşmak.

664. **Elını attığı dal elında kalmah:** İşi tersine gitmek, başaramamak.

665. **Elını torpağa atıp altın olmah:** Herşeyde başarılı olmak.

666. **Elmın altında kéşirı var:** Suçunu gizlemektedir.

667. **Eli altiya atisan:** Haddini aşıyorsun.

668. **Eli yaha:** Vazgeç. Ümidini kes.

669. **Eli yeddı kat yaha:** Vazgeç. Ümidini kes.

670. **Eliden gelenı arhaya koma:** Yapamazsın. Elinden geleni yap.

671. **Eliden gelenı dırığ étme**: Gücün yetmez. Gücün neye yetiyorsa yap.

672. **Eliyın artığı:** Yediği yemeği başkasına anlatırken kullanılır.

673. **'Ellem kullem étmah**: Ne yapıp etmek.

674. **Ellısekız 'eyar:** Makbul olmayan adam.

675. **Elmıhassıl:** Seni gidi seni.

676. **Emegını héç étmah:** Boşa gitmek. Çekilen zahmeti görmezden gelmek.

677. **Endezelı olmah:** Titizlenmek.

678. **Endezenen yapmah:** Ölçülü ve ağır hareket ederek yapmak.

679. **Engınarın narından oğlım bılmedı derdımden:** Annenin oğlundan şikayeti.

680. **Ènı uzını elide:** İstediğin gibi yapabilirsin.

681. **Enıgı ünıgı:** Çoluğu, çocuğu.

682. **Ènını uzınını bılmah:** İşi enine, boyun, derinlğine düşünebilmek.

683. **Ènışte boyniya bınım lokışta:** Enişteye iltifat.

684. **Ensesı kalın:** Güçlü dayanıklı.

685. **'Enteb'ın alay p. . lığı:** Bütün pislik, bütün karışıklık.

686. **'Enteb'ın p. . ı s. . ıgı:** Gaile, pis iş.

687. **'Enter devenın karnına gırdı:** Karakıştaki şiddetli soğuk.

688. **Eprıyıp çürımah:** İşe yaramaz hale gelmek. Ağır hastalığa düşmek.

689. **Erbab ol pilav yı:** Maharetli ol nimete kavuş.

690. **Erenk perenk étmah:** Darmadağın etmek.

691. **Erenk perenk olmah:** Herbiri bir yere dağılmak.

692. **Erkı geçmah:** Nazı geçmek.

693. **'Erzı kırıh:** Namussuz. (argo) İltifat.

694. **Esıp yağmah:** Sinirlenmek.

695. **'Esker baholı kımın açılmah:** İçinde ne varsa saçılmak.

696. **Eskı defterlerı yohlamah:** Geçmişe dönüp bakmak.

697. **Eskı kulağı kesıklerden:** Eskiden her telde oynamış adam.

698. **Eskı tas eskı hemam:** Hiç bir değişiklik yok.

699. **Esmerı şırın:** Esmer güzeli.

700. **Esrar tekkesı:** Çok dumanlı, havası bozuk yer.

701. **Èş münasıp:** Ne münasebet. Neresi birbirine uygun.

702. **Èşege ters bindırmah.:** Şaşkına çevirmek.

703. **Èşegımız dişı yükımız yaş:** Karşıdakine teslimiyet.

704. **Èşegımız dişı:** Eyvallah ettik.

705. **Èşegın böyıgı ahırda kalmış:** En önemlisi unutulmuş.

706. **Èşegın böyıgını ahırda unıttıh:** Asıl önemlisini hatırlayamadık.

707. **Eşkılı basmah:** İstiflemek, gerekliégereksiz biriktirmek.

708. **Eşkımışi mı var?:** Kuyruk acın mı var? Ne kinin var.

709. **Et et üstınde:** Çok kalabalık.

710. **Et kafa:** Aptal, anlayışsız.

711. **Etegıne komah:** Kötülüğü başkasının boynuna koymak.

712. **Etegını başına geçırmah:** Utandırmak.

713. **Etele, ütele:** Acemilik.

714. **Etı budı yérınde:** Tombul, eksiksiz.

715. **Ev ev mı oyniyıh?:** Çocuk oyunu mu?

716. **Evı çınında**: Evsiz barksız. Yerleşik olmayan.

717. **Ev göriye gétmah:** Yeni ev alana hediye ile ziyarete gitmek.

718. **Evde kalmış:** Gelin olmamış kız.

719. **Evını yıhıp üzmı ağartmah:** Misafiri en güzel şekilde ağırlamak.

720. **Evlerden irah**: Allah göstermesin. Bir felaketten bahsederken.

721. **Evvel 'ardı hindı kar oldı**: Önceleri ayıplanan. Sonra adet olan.

722. **'Eyan oldı:** İçine doğdu.

723. **Èyı mal kalıp heram olmahtansa, kötı karın yırtılsın:** Oburun mazereti.

724. **Èyı yérde tıken açtı:** Her terslik gelip kendisini bulduğunda.

725. **'Eynesı açıh:** Ferah ev.

726. **'Eynı evın uşağı:** Huy benzerliği

727. **Ezıp suyını içmah:** Artık yaramıyor ne yaparsan yap.

F

728. **Farşı malamat olmah:** Aleme bayrak olmak.
729. **Farz sünnetı bastırmah:** Önemlinin önüne daha önemlisinin geçmesi.
730. **Fayızlı para:** Batak borç, sürekli masraf gerektiren.
731. **Fehmı açıh:** Zeki anlayışlı.
732. **Fekir p. . ı:** İşe yaramaz.
733. **Ferfirle:** Telaşla koşturmak, şaşkınlık.
734. **Ferıh gelmah:** Üzerine gitmemek, vazgeçmek.
735. **Feşelleh çiçegı kımın açılmah:** Açılıp saçılmak, göze batacak şekilde.
736. **Feşelleh kımın açılmah:** Açılıp saçılmak, aşırı.
737. **Fılléz olmah:** İflas etmek.
738. **Fır dolayı:** Çepeçevre, tüm dörtbir tarafı.
739. **Fırça atmah:** Azarlamak hakaret etmek.
740. **Fırça yımah:** Azarlanmak.
741. **Fırenk suyı kımın her şéye karışı:** İlgili ilgisiz her şeye karışan.
742. **Fırenk zehmetı:** Bir yana. Aşırı sıkıntı.
743. **Fırlama:** Piç. Çok yaman.
744. **Fırsanda getırmah:** Darda yalkalamak.
745. **Fırt étmah:** Boşa vurmak. Hedefi bulamamak.
746. **Fıs boğmiya getırmah:** Karşıdakini sıkıntıda yakalayıp, fırsattan istifade etmek.
747. **Fıstığı iç étmah:** Çapkınlık.
748. **Fıstıh sılkelemah:** Döktürerek oynamak.
749. **Fıstıh tökmah:** Döktürmek, döktürerek oynamak.
750. **Fit vermah:** Kışkırtmak.
751. **Fit yımah:** Kışkırtmaya uymak.

G

752. **Gak déyınce et guk déyınce su vérmah:** Her istediğini vermek.
753. **Gavur güvegısı kımın bézenmış:** Süslü giyinen erkek.
754. **Gavur hercı:** Gavur zulmünü haketmiş.
755. **Gavur parasınnan béş kurış étmez:** Degersiz adam.
756. **Géce kabarı:** Uçuk (yara).
757. **Géce kırıldıhdan soyra:** Akşamın geç vakti.
758. **Géce kuşı, gündız leşı:** Tembel aylak.
759. **Géce mıtılde yatar gündızlin çalım satar:** Yoksul ama havalı.
760. **Géçı kımın pöçıgımız açıhta:** Gizlimiz saklımız yok.
761. **Geldı gışı, géttı téşı:** Gelin oldu çalışkanlığı bitti.
762. **Gemık torbası:** Çok zayıf.
763. **Gendı gendıne gelın güvegı olı:** Karşıdakinden habersiz hayal kuruyor.
764. **Gét babayi Şam'da gör:** Ağzının payını verdim.
765. **Gét gördığı kımın neklet:** İşte ben böyle yaparım.
766. **Géttığı 'Entep, yıdığı bekmez:** Sanki çok şey yapmış.
767. **Gırdığı kapıdan çıhmah:** Ne kar, ne zarar.
768. **Gıren çıhan elizde:** İstediğiniz gibi yapmaya yetkilisiniz.
769. **Gişı kızı:** Soylu asaletli kadın.
770. **Gişı oğlı:** Soylu asaletli erkek.
771. **Göbegınden işi:** Ummadığımız kadar cömertlik yapıyor.
772. **Göbegını mı kesmışsen?:** Nereden bu kadar çok tanıyorsun; göbeğini mi kesmişsin.
773. **Gögde aridım yerde buldım:** Beklemediğim kadar kolay buldum.

774. **Gördığı günden gerı kalmah:** İtibarlıyken itibarını kaybetmek.

775. **Gördığından göz kırası:** Her gördüğünden isteyen, maymun iştahlı.

776. **Gördılerse benem görmedılerse hırhızam:** Hilekarın hali.

777. **Gördığından göz kırası:** Maymun iştahlı her gördüğünü isteyen.

778. **Görırsen sen:** Tehdit.

779. **Görışırıh sennen:** Tehdit.

780. **G. . yarasıdır:** Kimseye söylenemeyecek dert, sıkıntı.

781. **G. . ınnen dinnemah:** Söylenene aldırmamak.

782. **G. . iye kına yah:** Karşıdakının zararına sevinene.

783. **Göz ardı étmah:** Umursamamak.

784. **Göz dağı vérmah:** Korku vermek, tehdit.

785. **Göz degıl gön delıgı:** Görünen birşeyi göremeyene.

786. **Göz hırhızı:** Belli etmeden bakmak.

787. **Göz kuyrığıyla:** Yarım bakmak, göz ucunda.

788. **Gözı dar:** Aç gözlü, Cimri.

789. **Gözı dönmış:** Sinir veya menfaati için her kötölügü yapan.

790. **Gözı göynı toh:** Cömert. Minnet etmeyen.

791. **Gözı kapıda kaldı:** Çok bekledi.

792. **Gözı kara:** Yiğit, Cesaretle girişen.

793. **Gözı kuş uçırmah:** Dikkatsiz olmak.

794. **Gözı küllı:** Çabuk kanan, Gözü açık olmayan.

795. **Gözı oynamah:** Çocuğun zeki görünümü.

796. **Gözı sıvanmış:** Etrafını görmüyor. Olan bitenden habersiz.

797. **Gözı torpağa bahi:** Ölümcül hasta.

798. **Gözı yassı:** Hakaretten etkilenmeyen. Namussuzluğa tahammül eden.

799. Gözı yére bahi: Suçlu görünümünde.

800. Gözımızın ögı kurıken: Daha bir hakaret görmeden.

801. Gözında tütmah: Çok özlemek

802. Gözıne sohmah: Tam olarak göstermek

803. Gözını açmah: Dikkat kesilemek.

804. Gözının kurdını kırdı: Korkutarak hükmü altına aldı.

805. Gözi bata: Neden böyle yaptın? Görmedin mi?

806. Gözi bızde mı açili: Herkesin oyununa gelip, ayılana.

807. Gözi dizi tuta: Yaptığım iyiliklerin karşılığı bu muydu?

808. Gözi yıyım: Bravo, aferin. Rica ederim.

809. Göziyın elıfı söne: Kör müydün. Görmedin mi.

810. Göziyın kuyısı mı var: Gözün doymuyor.

811. Göziyın şahı söne: Hakettin.

812. Göziyın urğı kurıken: Daha sana bir zarar vermeden.

813. Göziyın yağını yıyım: Aferin sana.

814. Gözzım üstıne: Emredersiniz. Güle güle.

815. Gül ayında doğmış: Şanslı, güleç, sevimli.

816. Gülle üç, hokka üç: Hesabı Belli.

817. Gün görmah: Huzurlu bir hayat. Yaptıkları iyi işlerin sonucunu görmek.

818. Gün görmemah: Mutlu olamamak, huzur bulamamak

819. Gün görmemış laf: Nükteli söz.

820. Gün görmez padşah: İyiliklere layıktı ama pek gün görmedi.

821. Gün görmüş: Kültürlü, anlayışlı. Huzurlu bir hayatı var.

822. Gün yérıne bun yıdırmah: Güzel bir yaşama yerine, üzmek, sıkıntı vermek.

823. Güneşe karşı işemah: Kendini suçlu duruma düşürmek.

H

824. **Ha teres, ha döyyıs:** Her iki halde de kötü.

825. **Haçı koynında çıhmah:** Kınını, kötülüğünü en ummadık zamanda belli etmek.

826. **Haha tamaşa gerek:** Ele nolur ki, olan bize olur.

827. **Haho eliden:** İllallah, elinden. Nedir elinden çektiğim.

828. **Hak ne hek:** Her halukarda, haklı olsun olmasın.

829. **Hak yımah:** Zulmetmek. Haksız kazanç.

830. **Hakkında ayet mı var:** Şartmı, mutlaka gereklimi ?

831. **Hakki var alacaği yoh:** Haklı olsan neye yarar.

832. **Harbılım sarradım mı var?:** Yaşın yanında kurunun da yanması.

833. **Haldan aynamah:** Anlayışlı, töleranslı.

834. **Hamırmda fetır yoh:** Mayan bozuk. Kendinden emin değil.

835. **Hamudın ucı egıldı mı ?:** Bir bahane buldun mu?

836. **Hanéyın mağarası:** Açık kapı. Herkesin gelip geçtiği yer, girip çıkan belli değil.

837. **Hapan kalmış:** Kıtlıktan çıkmış, çok acıkmış.

838. **Haphapçı keseri:** Nalıncı keseri, her şeyi kendi faydasına çeken.

839. **Haraba ilanı:** Azğın yılan. Çok tehlikeli adam.

840. **Harmaniya yél degmış:** İşin tıkırında. Şanslısın.

841. **Hasılı kelam:** Sözün özü.

842. **Hatmım selam éttı:** Ayak üstü uğramak.

843. **Hava almah:** Umduğunu bulamamak.

844. **Havada vurıp tavada yımah:** Avantacı, kolayını bulmah.

845. **Havané cavané mehlede suhra savané:** Herkesin işine koşan.

846. **Havas güves:** Heves ile.

847. **Havası şaş**: Serkeş.

848. **Havavı hevesında:** Gönlünün istediğini yapan. Nefsinin istediğini yapan.

849. **Haviya köprı kurmah:** Boş uğraş.

850. **Havurı başına vurmah:** Azmak. Aşırı cinsel istek.

851. **Hayho:** İllallah.

852. **Hazıra hınnık:** Hazıra konmak.

853. **He he yoh yoh:** Evet ise evet, hayır ise hayır. Kesin karar ver.

854. **He hüm étmah:** Kem küm etmek, gevelemek.

855. **Heb yapmah:** Burnunu karıştırmak.

856. **Heberçı heco:** Söz gezdiren, meraklı.

857. **Hebıl ahtari:** Çok önemli bir iş yapıyor.

858. **Hec kesımlıh étmah:** Ahkam kesmek, ukalalalık.

859. **Hec legleg havada:** Aklını başına almıyor.

860. **Hec mednenın inegı:** Bir işe yaramaz.

861. **Hecı 'emmi 'ecele işı sevmez:** Ağır davranan.

862. **Heddı var hısabı yoh:** Çok fazla.

863. **Hedemlı heşemlı:** En ince detayına kadar.

864. **Hef hef ... 'eba da géttı, neye hef hef:** Sebep olmadığı halde neden kavgayı sürdürüyorsun.

865. **Heft 'akıl:** Kararsız. Fikir değiştiren.

866. **Heft reng:** Rengarenk alacalı.

867. **Heket heket laklakoz:** Boş söz.

868. **Helal süt emmış**: Asaletli. Hak gözeten.

869. **Helloyın hençerı var:** Gösteriş yapan.

870. **Hem nalına hem mıhına vurmah:** Sakala göre tarak iki tarafa da yaranmak.

871. **Hemam oğlanı:** Luti. Ahlaksız genç.

872. **Hemama gıren terler:** Her işin bir zamanı vardır.

873. **Hemamın hazna ögı:** Çok sıcak yer.

874. **Her babıgıtın karı degıl:** Herkes başaramaz.

875. **Her boyağı boyadi, fıstığı yeşıl mı kaldı?:** Normal olan şeklini yaptında bu ustalık isteyeni mi kaldı.

876. **Her dağdan bi kések:** Her biri bir yerden.

877. **Her kafadan bi ses:** Uyumsuzluk.

878. **Her sekkele bi darah:** Yağcı, riyakar.

879. **Hér sölemez:** Şom ağızlı.

880. **Her şémız élden çıharı:** İşin ters gitmesi. Kimseye bemzememek.

881. **Her tikesı bi dağda kalmah:** Paramparça olmak, dağılmak.

882. **Heram süt emmış:** Mayası bozuk.

883. **Herama hılle kati:** Kötü işi de yapıyor. Pis işi de pis yapıyor.

884. **Herama hılle katmah:** Zaten kötü olanı daha da kötü yapmak.

885. **Hératı zıkkım étmah:** İyilik yapıp, onu da berbat etmek.

886. **Her be derbe gelır:** İyi ve kötü günün arkadaşı. Dayanıklı eşya.

887. **Herf atmah:** Ağız atmak.

888. **Herkes gendı havasında:** Her kafadan bir ses. Herkes kendi derdine düşmüş.

889. **Herkese lolo bıze de mı lolo:** Herkesi kandıra bilirsin ama bizide mi.

890. **Hérsız heteb ağacı:** Hayırsız evlat.

891. **Hesankéşı g. . ınden mı kılıçladi:** En başarılamayacak şeyi mi başardın?

892. **Hesıt helme kor selme:** İki kötü bir arada.

893. **Hesır altı 'ekrabı:** Sinsi, kötülük için fırsat kollayan.

894. **Hesır altı étmah:** Sümen altı etmek.

895. **Hesır çürıden:** Zitafete gelince gitmeyi düşünmeyen.

896. **Hesırı sermah:** Mekan tutmak. Kalıp gitmemek.

897. **Hesıtlıhları tuttı:** Kıskançlıklası tuttu. Çekemediler.

898. Hespe tökesen: Sitem anlamında.

899. Hessé tıraşa, fatté oynaşa: Her ferdi aynı telden çalan aile.

900. Heste göyni nar ısti mı?: Çok aşırı istek ve arzu.

901. Hestiye nara, dosta hebere: Vurdum duymaz ağır davranan.

902. Heşşe cem'etten: Sözüm meclisten dışarı.

903. Heşşe cemalidan: Senin huzurunda söylemekten utanırım. Afedersin.

904. Hétı koptı: Çok korktu, ödü patladı.

905. Hétım kesıldı: Ödün patladı.

906. Hetırlerın hetırı üçın: Aslında senin için değil ama ...

907. Heyat egrı inek sağılmi: Bahane.

908. Heyatta duri, dama s. . i: Pis işlerde maharetli.

909. Hılle hurda: Dalavere.

910. Hıllı heram étmah: Berbat etmek.

911. Hırçık baco: Paspal, rüküş, çirkin giyinen.

912. Hırran gürran: Kavga, döğüş. Gürültü ile.

913. Hıssap kitap: Ölçüp biçerek.

914. Him konşı: Bitişik komşu. Komşulluk hakkı olan.

915. Hont étmemah: Tenezul etmemek. Umursamamak.

916. Hop deve hophop deve: Patavatsızlık.

917. Hop otırıp hop kahtı: Sinirlendi.

918. Hoppacıya kahmah: Alt üst olmak, dağıtmak.

919. Hoş geldi bayram ayı: Buda nerden çıktı.

920. Huva almah: Haraç almak.

921. Huva vérmah: Haraç vermek.

922. Huva yımah: Haraç yemek.

923. Hür olmah: Namuslu.

924. Hürt etmah: Caymak.

I

925. **Icığını cıcığını çıhatmah:** İnce eleyip sık dokumak. Çok incelemek.

926. **Illığını bıllığını çıhatmah:** İnce eleyip sık dokumak. Çok incelemek.

927. **Illıgını fıllıgını çıkarmah:** İnce eleyip sık dokumak. Çok incelemek.

928. İbrahim Halil Bereketi: Bereketli, çok .

929. İç güvegısı: Hanımı tarafına yakın davrananla alay.

930. İçı gétmah: İmrenmek, arzulamak.

931. İçında kırığı var: Kuyruk acısı, kini olmak.

932. İçınden kan gétmah: Dertlenmek.

933. İçıne ahıtmah: Derdini gizlemek.

934. İçıne ataş düşmah: Şüphe.

935. İçıne atmah: Derdini söylememek.

936. İçıne derd olmah: İçinde ukde kalmak.

937. İçme doğmah: Hissetmek.

938. İçme étmah: Berbat etmek.

939. İfleh olmamak: Kurtulamamak.

940. İhbalı kor: Talihsiz.

941. İkı ayağını bi papıca komah: Telaşa vermek, acele ettirmek.

942. İkı ayahlı géçı oynadi: İstediğini yaptırıyor.

943. İkı bacağı arasında iş bitırmah: Maharetle ve hissetirmeden.

944. İkı cambaz bi ipte oynamaz: Senin gücün bana yetmez.

945. İkı canlı: Hamile.

946. İkı çını yanına düşmah: Ümitsizlik.

947. İkı daş arasında kalmah: Sıkışmak.

948. İkı deliye bi ‹akıl komah: İhtilafı çözmek.

949. İkı din daşi: İki yüzlü, münafık.

950. İkı el bi boğaz: İnsanların geçimleri için çalışması.

951. İkı kapılı ite dönmah: İki yere uymak zorunda kalmak.

952. İkı kapının itı: Vefasız. İki yüzlü.

953. İkı öksıznen bi mağarada mı kaldi?: Halinden şikayet eden.

954. İkı ucı p. . lı degenek: Her iki halide berbat.

955. İkı yarpağ olmah: İflah olmak.

956. İkı yorğan bi döşek, ne hoş oynar bı éşek: Gereksiz ve usulsuz oynıyan.

957. İkırcılıg etmah: Ayırım yapmak.

958. İkısını bi pıçahta çıharmah: Aynı çaba ile iki işi bitirmek.

959. İla maşaallah: Beklenmedik kadar.

960. İlan heketı: Sürüp giden, bitmeyen olay ve söz.

961. İlan kımın ahtı: Hissetirmeden gözden kaybetmek.

962. İlan kımın sağıldı: Hissetirmeden gözden kaybetmek.

963. İlankavı: Helezon şeklinde.

964. İlıgının içınde sümıgı mırdar: Kanı bozuk, sütü bozuk.

965. İmamın abdes suyı: Tatsız, renksiz.

966. İmana geldı: Yola geldi. Kabul etti.

967. İmanını gevretmah: İllallah ettirmek.

968. İnce derde düşmah: Verem olmak, çok üzülmek.

969. İnek nahırdan gelır, dér me››: Sözü yerinde kullanılmaması, yersiz konuşma.

970. İnne atmah: Sitem etmek, acı söz.

971. İnne üstınde otırmah: Tedirginlik, huzursuzluk.

972. İnneden iplıge: Tamamı, hepsi.

973. İnnelı béşık: Rahat olmamak.

974. İnnenen kuyı kazmah: İnce ve zahmetli iş.

975. İnnenın delıgından Hindıstan›ı séretmah: Uzak görüşlülük.

976. İpın ucı elınde: İşe hakim. İstediği gibi yapan.

977. İpın ucı puştın elınde:

978. İrah ola: Allah vermesin.

979. **İskatinan devrola:** Malının halini görmeyesin.

980. **İş cızığından çıhmah:** Aşırı, kontrolden çıkmak.

981. **İşedığı yérde ot bitmez:** Muzir.

982. **İşı çürık: Güvende değil.** Sağlam iş yapmayan.

983. **İşi sağlam kazzığa bağla:** Kendini emniyete al.

984. **İşım iş degıl, elım boş degıl:** Yaptığı işin kazancı yetersiz olduğu halde boş olmamak.

985. **İt aşı:** Görünümü ve tadı hoş olmayan yemek.

986. **İt azdırmah:** Köpeği dönemeyeceği bir yere götürmek.

987. **İt çehrelı, ağa me'delı:** Haline bakmadan çok titiz davranan.

988. **İt de külınçeden pay ısti:** Emeği geçmeden, hak etmeden pay istemek.

989. **İt de külınçeden pay umi:** Emeği geçmeden, hak etmeden pay istemek.

990. **İt kılı postal bağı:** Geçimsiz, sevimsiz.

991. **İt kılı:** Geçimsiz, sevimsiz.

992. **İt nallamah:** Olmayacak, boş işlerle uğraşmak.

993. **İt sınegı kımın sıvaşi:** İstenmedikleri halde sırnaşan.

994. **İt üleşı:** Ağırlaşan iş. Sızıp kalan.

995. **İtı açtırma:** Ağzı açılnca kötü konuşanı söyletme.

996. **İtı ite boğdırmah:** Kötüye, kötüyü mahatap etmek.

997. **İtın ağzına bi gemık atmah:** Kötü adama bir ikramda bulunarak zararından emin olmak.

998. **İtın g. . ıne sohmah:** Rezil etmek.

999. **İtnen çuvala gırmah:** Kötüye mahatap olmak.

K

1000. Kabığına sığmamah: Dahada gelişmek.

1001. Kaçacah delık aramah: Yenilmek, korku.

1002. Kaçın kur'esı: Görmüş geçirmiş.

1003. Kaçın kur'esıyem: Ben oyuna gelmem, yutmam.

1004. Kafa dengı: Uyumlu, hoş sohbet.

1005. Kafa dinnemah: Sakin bir ortama çekilmek, dinlenmek.

1006. Kafa şişırmah: Boş söz.

1007. Kafa ütılemah: Lüzumsuz ve ilgisiz sözle taciz.

1008. Kafasına komah: İddia etmek.

1009. Kafasını gözını yarmah: Usulünce yapmamak, söylememek.

1010. Kafayı yorma: Üzülme, kuruntu yapma.

1011. Kaladan konah mı geldıh :

1012. Kalçası kırığa ziyarat ne yapsın: Buna çare yok.

1013. Kan alacah damarı olmamah: Çok fakir çok zayıf.

1014. Kan ağliyıp kara bağlamah: Yas.

1015. Kan ahi, 'elem bahi: Medan okumak.

1016. Kan éttım kapiya düştım: Dehalet.

1017. Kan s. . mah: Çok zorlanmak.

1018. Kanı içme ahmah Zalime karşı çaresizlik.

1019. Kanı kurımış: Çok korkmuş.

1020. Kanı p. . ı bi gelmah: Ağır hastalıklara düşmek.

1021. Kanıma ekmek dorğamah: Kin beslemek.

1022. Kanma p. . ına bölenmah: Yatalak olmak, kaza geçirmek.

1023. Kani benden kırmızı mı?: Benden kıymetlimisin.

1024. Kapısı kuş p. . ınnan sıvanmah: Soyu kesilmek, yuvası bozulmak.

1025. Kapısız yérden mı çıhti?: Ölçüsüz davranmakve konuşmak.

1026. Kara çarpana: Çok çirkin

1027. Kara gün étmah: Burnundan getirmek.

1028. Kara heberı gelmah: Ölüm haberi gelmek.

1029. Kara mestufan: Çirkin ve huysuz esmer.

1030. Kara üzıme benk düştı: Olumlu işaretler görünmeye başladı.

1031. Kara yérın kırı siyahına: Nereye varırsa varsın. Nolursa olsun.

1032. Karada ölım yoh: İşi yolunda, kendini sağlama almış.

1033. Karagün dostı: Gerçek dost.

1034. Karakoyın malı: Zayıf ve sahipsiz hayvan. Kelepir.

1035. Karamor ola: Olmaz olsaydı.

1036. Karamor olsun: Olmaz olsun.

1037. Karı pısıge yükledıh: Zarar ettik.

1038. Karın arğısı: Sürekli baş ağrıtan iş.

1039. Karın degıl curın: Obur, önüne geleni yiyen.

1040. Karınça dü'esı kımın . Karmaşık yazı.

1041. Karınçanın kavımı çıhtı bi ayağı topal çıhtı: Hiç beklenmedik uzak akraba.

1042. Karnı bırnımda: Hamile.

1043. Karpızı yére vurmah: Açıklamak, sırrını söylemek.

1044. Karşıma karşı: Karşı karşıya.

1045. Kaşıh degıştırmah: Tutumunu değiştirmek.

1046. Kaşıh düşmanı: Hanım. Çoluk çocuk.

1047. Kaynamağa ökız etı: Çözümsüz, Kartlaşmış iş.

1048. Kaynanam benı keyırdı çektı çenemı ayırdı: Kötü niyeti olmadan zarar vermek.

1049. Kaynanay senı sevi: Yeme ve içme sırasında gelen.

1050. Kazançı o.... ığı kımın keyboldı: Boşa gitti, belli olmadı.

1051. Kazı kuşı mı uçıriyıh: Boşuna mı konuşuyoruz? Dinlesenize!.

1052. Kebapçı pısıgı: Ayak altında dolaşan. Burnu koku alınca uzaklaşmayan.

1053. Kebır suvalı: Ahiret sualı.

1054. Keddi keder: Gücü kadar.

1055. Kéf bızım kéfımız Hesan ağiya ne: Başkasını ilgilendirmez.

1056. Kéf dedıği serçe p. . ı: Anlamsız da olsa yaptık.

1057. Kéf étmah: (İstihza ile) Gereksiz uğraş.

1058. Kéfçılığı öldırmah: Gereğini yerine getirmemek.

1059. Kéfçı olmah: Dadanmak.

1060. Kefenı yırttı: Yok olmaktan kurtuldu. Ölümden dönerek iyileşti.

1061. Kefenını koltığına almah: Ölümüne, kelle koltukta.

1062. Kéfımın kahyası mısan?: İşime ne karışıyorsun.

1063. Kefın hırhızı: Hırsızlığın da adicesi.

1064. Kéfını bozmah: Düzenini bozmak, ağzının tadını kaçırmak.

1065. Kéfını yéritmah: Dilediğini yaptırmak.

1066. Kehed oldı: Bulunmaz oldu. Ortadan kayboldu.

1067. Kehkelenmah: Çöreklenmek.

1068. Kehr üzınden lütfe urğamah: Gelen kötülüğün faydaya dönüşmesi.

1069. Kelbı cıfıt mehlesı: Kötü niyetli.

1070. Kelbı hülhıllı: Şüpheci.

1071. Kelbı yahudı mehlesı: Hain. Kötülük tasarlayan.

1072. Kelbının karası üzıne vurmış: Huyu ve yüzü çirkin.

1073. Kelemen ben bı işe gelemem: Sıkıntıya gelemem.

1074. Kelemınden zéhér damli: Güçlü ifade ile yazı yazan.

1075. Keleş, öpışı beleş: Kolay adam.

1076. Kelle biştı mı?: Geciken şey için.

1077. Kelle götırmah: Çok süratli gidiş.

1078. Kelli bir étmah: El birliği etmek. Kötülükte ittifak etmek.

1079. Kem 'eyar: Ayarsız, ayarı bozuk.

1080. Kemenın otı gözıktı: Olayın başlayacağının emaresi.

1081. Kemküm étmah: Gevelemek.

1082. Kenarda gezıp ortada yımah: Zahmetine degil nimetine ortak olmak.

1083. Kendı bend olmah: Dört yandan bağlanmak.

1084. Kenere boğazı: Esintili yer.

1085. Kepek yımış: Gevşek vicutlu.

1086. Kepır kesme: Kestirmeden.

1087. Kepır kesmeden: Kestirmeden.

1088. Kerçlenmah: İstihza, alay.

1089. Kerıkızın 'aklı: Olmadık şeyleri uman.

1090. Kerıkızın derdı var: Kinlenmiş.

1091. Kerıkız Kur'ene otırmış: Geçkin. Yaşına uygun iş yapmayan.

1092. Kermelı kavın: Çirkin.

1093. Kerrat kesmah: Büyük kazanç

1094. Késenın ağzını açmah: Her türlü masrafı göze alamak.

1095. Kesıb atmah: Son sözü söylemek.

1096. Kesmıg alavı kımın: Çabuk sinirlenen ve çabuk sakinleşen.

1097. Kesmıg ataşı kımın: Çabuk sinirlenen ve çabuk sakinleşen.

1098. Kesseler bi damla kanı ahmamah: Çok korkmak

1099. Kestım çıhtım: Caydım, ha dedim ha demedim.

1100. Kéşışın borcını vérmah: Def'i hacet.

1101. Keten köynegı: Narin, nazik. İyi incir.

1102. Keyme ola oğlını evere: Kendi mesleğinde, kendine bir iş yaparken ustalığını göstermek.

1103. Kezayı kudret: Tesadüfen, rastlantı olarak.

1104. Kıcıh vérmah: Karşıdakini sinirlendirmek için yapılan söz ve hareket.

1105. Kıcığına gétmah: Karşıdakine inat.

1106. Kıftı kıreç olmah: Çok yorulmak.

1107. Kıftı reht olmah: Çok yorulmak.

1108. Kılı kırh pöli: Çok incelemek.

1109. Kılıç kımın: Doğru, haktan ayrılmayan, adaletli.

1110. Kılıcını sınamah: Gücü yetip yetmeyeceğini denemek.

1111. Kıllé kedehé: Kusursuz. Argoda yaramaz adam.

1112. Kım itırdı kım bula: Arayıpta bulunamayan.

1113. Kına yahmah: başkasmın üzüntüsüne sevinmek.

1114. Kıncıfır kutısı: Dönek insan.

1115. Kmcıfırlıh étmah: Döneklik yapmak.

1116. Kıraca sürmah: Yokuşa sürmek, bahane bulmak.

1117. Kıran süpıre: Öle, yok ola.

1118. Kırandan kırh eksık: Eksilmesi farkedilmeyecek kadar çokluğu ifade eder.

1119. Kırh delıler: Aklı hafif olan aile efradı.

1120. Kırh gün kırh géce: Uzun süre.

1121. Kırh kapı etbe'esı: Bir çok eve hizmet etmek zorunda olan.

1122. Kırh katır mı kırh satır mı?: Cezalardan ceza beğen. Cezayı hak ettin.

1123. Kırh kazığa çekmah: Olmaz olmaz şartlar koşmak.

1124. Kırh oynaşı var: Herkes ile ülfeti olan.

1125. Kırh teppık vurdı: Pabucunu dama attı. Onu geçti.

1126. Kırhi çıhtı mı ?: Yeteri kadar zaman geçti mi?

1127. Kırhkan éden halayıh: Fitne ve fesat çıkarmada maharetli.

1128. Kırhlamah: Titizlikle temizlemek.

1129. Kırhlılarnan kundahlani: Yaşından küçüklerle arkadaşlık eden.

1130. Kırışı kırmah: Kaytarmak.

1131. Kırlı çıhın: Varlığını belli etmeyen. Daima yedeği olan.

1132. Kırmızı méşın, parası péşın: Veresiye yok.

1133. Kırrét olmah: En son olmak.

1134. Kırréte kalmah: En sona kalmak.

1135. Kısa pantol géydıği günı hetırlerem: Çocukluğunu bilirim.

1136. Kısmetıne teppık vuri: Kazaaançlı çıkacağı bir işi tepecek tutum.

1137. Kıssi yolladım hamıra, uzını serdım hessıre: Adamına göre iş vermek.

1138. Kıt ken'et: Zar zor, ucu ucuna.

1139. Kıtlıhtan çıhmah: Çok acıkmak.

1140. Kıtlıhta başımı mı yağladi?: Dar günde bana iyilik mi ettin ki?

1141. Kıtlıyamut: Kıt kanaat, ucu ucuna yetmek.

1142. Kızıl kıyamat: Ortamın karışması. Karmaşa.

1143. Kiyamatı koparmah: Ortalığı velveleye vermek, çok kızdırmak.

1144. Kohısı çıhtı: Duyulmaya başladı.

1145. Kol yétmez kervan gétmez: Ulaşılamaz yer.

1146. Komadiz ikı yarpağ olah: İflah etmediniz.

1147. Kor çıhın: Zenginliğini belli etmeyen.

1148. Kor duman: Karmaşa. Göz gözü görmüyor.

1149. Kor késfettı: Ma'lumu ilan eden ile istihza.

1150. Kor kora cırt démış: Kendinde olan ayıba rağmen başkasını ayıplayan.

1151. Kor ne'uz: Kör şeytan. Çirkin ve kötü huylu.

1152. Kor ocah: Çocuksuz.

1153. Kor ocah olmah: Çocuksuz olmak.

1154. Kor pakla: Kıymetsiz.

1155. Korın elıne degenek vérmah: Sakara ve cahile imkan ve tasarruf vermek.

1156. Korahtırmah: Şaşırtmak.

1157. Koriya mı götırecahsan: Elindeki nimetlerden faydalanmıyana, mezarınamı götüreceksin.

1158. Koynımızda ilan béslemışıh: Beklenmeyen kimseden gelen zarar.

1159. Kozını paylaşmah: Hesaplaşmak

1160. Kökı kurımah: Bitmek yok olmak

1161. Kökı suda véren hüda: Özel bir çaba gerekmeden, kendi kendine yetişe.

1162. Kökıne kırbıt suyı: Kökü kurusun.

1163. Kölge yérın behtenızı: Nazlı.

1164. Kösteg kırmah: Adım atmasını sağlamak

1165. Köşelerde kalmah: Başı boş vesahipsiz kalmak.

1166. Kötı yérın yarası: Söylenemeyecek dert.

1167. Kövıne göre küllıgı: Uygunluk. Bu şuna uygundur.

1168. Kudırmış it kımın parçalamah: Saldırğanlık

1169. Kucağında otırıp sekkelını yolmah: Nankörlük.

1170. Kulağı delık: Her şeyi duyan.

1171. Kulağı dolısı: Herkesin ağzında dolaşan. Çok söz.

1172. Kulağı kesık: Geçmişi temiz olmayan. Suç işleyebilecek olan.

1173. Kulağıma tezzek asaram: Bu iş olmaz.

1174. Kulağıma tezzek asıp oynaram: Bu iş olmaz.

1175. Kulağına kurkuşın: Allah göstermesın

1176. Kulağına kurkuşın ahmış: Sağır. Kendini sağırlığa vuran.

1177. Kulağını tut kellesı elinen gelsın: Çok zayıf çocuk.

1178. Kulağiya kurşın mı erımış?: Sağır mısın?

1179. Kulah asmah: Sözüne itibar etmek.

1180. Kulah asmamah: Sözüne itibar etmemek.

1181. KulhuvAllah ohımah: Tehlikeye bulaşmamaya çalışmak.

1182. Kulıncı kahmah: Çok yorulmak.

1183. Kulp tahmah: Bahane bulmak.

1184. Kurban oldığım bekmez balı begenmez: Kendi haline bakmadan başkasında kusur bulan.

1185. Kurbana Hudé: Allah'a kurban olayım. Bu haliyle nasıl başardı?

1186. Kurbanam sekkeliye, iz getırme biye: Beni bu işe bulaştırma.

1187. Kurbani olım: Rica ederim.

1188. Kurda kuşa yém olmah: Sahipsiz kalmak. İzi bulunamamak.

1189. Kurdın boğazına kuyrıh asi: Zalimin eline bırakıyor. Güvenilmeyene ehli olmayana emanet etmek.

1190. Kurdını tökmah: Aşırı derecede oynayarak eğlenmek.

1191. Kurı kalabalıh: Bir araya gelmelerine rağmen faydasız kalabalık.

1192. Kurı kurı kurbani olım: Dar günde yardıma koşmayana söylenir.

1193. Kurı savıh: Sert soğuk, ayaz.

1194. Kurka yatmah: Evden veya yataktan çıkmayan, görülmeyen.

1195. Kursağı dar: Asabi. Titiz.

1196. Kursağı génış: Umursamaz.

1197. Kurt düşmah: Yatalak hastanın hali.

1198. Kusıra bahma padşahım senı sultan hanım zannéttım: Özrü kabahatinden büyük.

1199. Kusuriya dellekler bahsın: Özrü kabul etmemek.

1200. Kuş daşa rasgelmah: Tesadüfen

1201. Kuş uçmaz kolan göçmez: Kimsenin uğramadığı ıssız yer.

1202. Kuyısını kazmah: Tuzak kurmak.

1203. Kuyrığına baha baha gétmah: Utanarak gitmek yüz çevirmek.

1204. Kuyrığına gelmah: Sonuna gelmek.

1205. Kuyrığınnan oynamah: Belayı celbetmek, rahat durmamak.

1206. Kuyrıhlı yalan: İnanılmaz şey. Mübalağalı yalan.

1207. Kuzılarnan kırpılmah: Kendinden küçüklerle arkadaşlık.

1208. Küçık dağları gendı yaratmış: Mağrur.

1209. Külhançınan hemamçı: Biri birine uygun, biribirini destekleyen.

1210. Küller başına: Ayıp ona

1211. Küller başiya: Ayıp sana.

1212. Küp uçıran cazı kerısı: Büyücü kadın. Kötülük seven

1213. Küp uçıran: Büyücü kadın.

1214. Kütoğlu havuzu kımın: Suyu çok yer.

L

1215. Laf ebesı: Lafazan.

1216. Laf ola berı gele: Sözün gelişi.

1217. Laf olsın padşahım: Usul yerini bulsun.

1218. Lal olmah: Hayret etmek. Şaşkınlık.

1219. Lam elıf lam ye: Bu işte tamam.

1220. Leb demeden leblebi ayni: Anlayışlı, zeki.

1221. Leblebıçılıh étmah: Kara zarara karışmadan oyuna ortak olmak.

1222. Leglegı ayahta gördı: Çok seyehat eden.

1223. Lenger şapka: Fötr şapka.

1224. Londra asfaltı: İşlek yol.

1225. Lö'üp yapmah: Oyun yapmak, hile.

1226. Lühme lühme konışi: Büyük, büyük konuşmak.

M

1227. Madam éle éşte béle: Aynı şekilde karşılık vermek.

1228. Madam yüzgeç bılmidi niye çıhti ağaca: Yersiz iş yapan.

1229. Madar begırı: Aynı yerde boş boş dolaşan.

1230. Mahana gezmah: Sudan sebep aramak.

1231. Mal bulmış meğribi: Hakkı olmayan birşey elde edince sevinen.

1232. Mal méşın para péşın: Yüz yüze, anında.

1233. Malinan malamat olasan: Sahip olduğun mal ile rezil olasın.

1234. Maraşı köv mı zannetti?: O kadar değersiz mi zannettin?

1235. Mecdiyı ottızdan mı saydi?: Nakit mi verdin.

1236. Mecrefe suratlı: Asık ve çirkin yüzlü.

1237. Meç meçe suratlı: Ufak yüzlü, çirkin olduğu halde kendini beğenmiş.

1238. Me'de degıl ce'de: Önüne indirilen her şeyi yiyen. Obur.

1239. Medeniyet yılvarı: Kravat.

1240. Medine fıkarası: Boynu bükük.

1241. Mehkemede dayısı olmah: Arkası olmak.

1242. Mehkemey kalabalıh olır: Olur olmaz ner işe bulaşıp, haklı haksız ayırmayana.

1243. Mehle maçı mı yapih: Ciddi bir işi hafife alan.

1244. Mélıgın eyvanı kımın: Havadar, ferah.

1245. Mesebı genış: Namus konusunda titiz davranmayan. Serbest tavırlı.

1246. Mesraflı olmah: Yük olmak, sıkıntı vermek.

1247. Metelıge kırh takla ati: Parasız kalmış. Cimri.

1248. Metelıge kurşun sıhi: İflas etmiş. Parasız.

1249. Mezerınde tık otırmah: Öldükten sonra bile rahat etmemesi istenen kötü insan.

1250. Mezzatel icra: 1-Evlenme çağma gelmiş genç kız. 2-Ortaya dökülmüş mal.

1251. Mığal almah: Sahip olduğu şeyin (evlat gibi) sonunda hayrını görmek.

1252. Mıh s. . tı: Cimri.

1253. Mılla 'elı tetırbesınden yol çıhmaz: Bu iş başa çıkmaz.

1254. Mıradı olmah: İsteğine kavuşmak.

1255. Mıraz véren Hüda: Dileğin yerine gelir.

1256. Mıraz vérmiyen ziyarat: Faydasız makam

1257. Mırdı mılevves: Berbat olmuş.

1258. Minara kırığı: Uzun boylu.

1259. Müminın sılehı abdestır: İnanç kötülüklerden korur.

1260. Münüs mütüh olmah: Gelin gittiği aile ile uyum sağlamak.

1261. Mütüh olmah: Uyumlu olmak.

N

1262. Na dér nardan olmaz: İnat.

1263. Nabice konışmah: Nüktedan. Edebi konuşan.

1264. Nahırçı ekmegı: Sağdan soldan toplanmış. Uyumsuz.

1265. Nakış tahtası: Üzerinde ölü yıkanan sehpa.

1266. Nalına mıhına vurmah: İki tarafa da yaranacak şekilde.

1267. Nali mıhi germış dağında kala: Ölesin.

1268. Nammıs lekesı: İzi silinmeyen, unutulmayan.

1269. Nammısı olana çoh bıle: Yapılan iyiliğin yeterli olması.

1270. Nammısı olana yéter: Yetinmesini bilmeli.

1271. Nammıs takası géçmah: Urfa'dan çıkanların dışarıda daha rahat davrandıklarını anlatan.

1272. Nammısa boğılmah: Etki altında kalarak kabul etmek.

1273. Nammısımız yoh kı: Bize ders olmada.

1274. Nammısa boğmah: Etki altında bırakmak.

1275. Nana mıhtaç: Çok fakir.

1276. Nasıl aynisansa éle: Biraz sitem, biraz tehdit.

1277. Ne ati nallamış arhamıza düşmışsen: Neden yaptığım hiç bir şeyi beğenmiyorsun?

1278. Ne defé ne zurné: Hiç bir iş beceremez.

1279. Ne ipe geli ne tıke: Hiç bir faydası olmayan.

1280. Ne siye ne biye: Bana bir fayda yoksa sanada olmasın.

1281. Ne şiş yansın ne kebap: Tarfalar zarar görmesin.

1282. Ne téz cin oldi, ne téz adam çarpisan: Ne çabuk öğrendin?

1283. Ne üçte alacağım, ne béşte verecagi var: Beni ilgilendirmiyor.

1284. Ne'nelı olmah: Zor memnun kalan, titiz.

1285. Nennı degıl hoppı degıl kaldır kaldır yére vur: Önemli değil.

1286. Nérde beleş ora yérleş: Asalak

1287. Nérde bı yoğırdın bollığı: Öyle kolay mı. Yağma yok.

1288. Nérde tımbırtı, orda bulıntı: Söze ve eğlenceye meraklı.

1289. Nérden néreye: Bulnduğu durumun çok değişmesı.

1290. Nıkehıme zerar gelır: Bahane.

1291. Nıkkıl vurmah: Fısattan istifade, pay almak.

1292. Nışe bulamacı kımın: Halsizlik ve yorğunluktan dökülmek.

1293. Nızanım rehet canım: Bilmiyorum diyerek işten kurtulmak. Tembel.

1294. Nisan yağmırı: Bol ve bereketli. Çok aranan, kıymetli.

1295. Noldım delısı: Şımarık.

1296. Nuh deyi peğember demi: İnat.

1297. Nuhı nebiden kalma: Kullanılamayacak kadar eski.

1298. Nutkı kurımah: Sesı soluğu kesilmek, korkmak.

1299. Nügı daşı kımın: Göründüğünden daha ağır.

O

1300. O éyısı mı kı?: Biri öbüründen kötü.

1301. O madarın bégırı degılsen kı: O işi beceremezsin.

1302. Ocağı sönmah: Yuvası yıkılmak.

1303. Ocağına düşmah: Dehalet etmek. Pes etmek.

1304. Ocağına incır tıkmah: Yok etmek.

1305. Oh yaydan çıhtı: Olan oldu.

1306. Olmamış uşağa tuman tıki: Hayal ediyor.

1307. Olmamış yariya kurt bırahi: Fitne Çıkartıyor.

1308. On kurışnan kapatmah: Gevezeyi susturmak.

1309. Orta paklası: Göze batan.

1310. Ortalığa düşmah: Kapı kapı dolaşmak.

1311. Ortalığı velveleye vérmah: Telaşa sebep olmak.

1312. Ortiya atılmah: Cesaret göstermek.

1313. O.... ığına sapan daşı yétışmi: Kendini bir şey zanediyor.

1314. O.... ıhnan boyah boyamah: İşin gereğini yapmadan baştan savmak.

1315. Ottız ikı dişe saz çaldırmah: Üşümek.

1316. Ottız ikı dişını göstermah: Aşırı sevinç.

Ö

1317. ‘Öb sehebı: 1-Yaltaklanan. 2-Yaptığı hareketlerle kendini sevdiren çocuk. 3-Hilekar.

1318. ‘Öb sehebı tırıntaz: Yaltaklanan. Hilekar.

1319. Öcıne gırmah: Bahse girmek.

1320. Ödı patlamah: Çok korkmak.

1321. Ögde giden zencırlı: Büyük kabul edilenlerin ahmaklık yapması.

1322. Ögden kapi, arhadan tepi: Şirret adam.

1323. Ögıdını anadan almah: Dersini almak.

1324. Ögını ardını boş bulmış: Başıboş. meydanı boş bulmuş.

1325. Ögi tetırbe mı çıhtı?: Neden vazgeçtin.

1326. Ölçıp biçmah: Değerlendirmek.

1327. Ölmeyıp örneg olmah: Kötü hallere düşmek.

1328. ‘Ömır çürıtmah: Çok emek vermek.

1329. ‘Ömır törpısı: Hayırsız evlat. Çaresiz dert.

1330. Önüne pabıcı tıktı: Şaşkına çevirdi.

1331. Öp babayın elını: Bu iş tamam.

1332. Örneg olmah: Kötü duruma düşmek.

1333. Özrı kebehetınden böyık: Sözünü bilmeyen.

P

1334. Pabıcının tekı kalmah: Bir yere sık sık gitmek.

1335. Padşah senden yağ mı ısti?: Böyle yapmaya mecbur musun?

1336. Pakla kesadı: Çalışacak işin az olduğu zamanlar.

1337. Pampal pışo: Sevimli.

1338. Papıç tıkmah: İffetsizlik.

1339. Papor yolı: Çok işleyen yol. Eski Suruç yolu.

1340. Paranan alıp daşnan öldıresen: İşe yaramaz adam.

1341. Paranın altın oldığını aynamah: Cimrilik yapmak.

1342. Paranın para zamanı: Eskiden alman bir şeyin iyi paraya alındığını.

1343. Parça göstermah: Aba altından sopa göstermek. Bazen delice hareketler yapmak.

1344. Parça pırtık olmah: Parça parça olmak.

1345. Parça tıke olmah: Bedua alarak ölesin.

1346. Paris oldı: İnsan hareketliliği.

1347. Parpara kubbesı: Gösterişli, süslü eşya ve kadın.

1348. Parpazlamah: Telaşlanmak. Can çekişmek.

1349. Pederım déyecağına zekerım déyi: Yersiz konuşuyor.

1350. Pehle kurmah: Miskinlik.

1351. Pel pel bahmah: Aptalca bakmak.

1352. Pelesenk çalmah: Diline dolamak.

1353. Péndır ekmek: Çok kolay.

1354. Perıktırmah: Sağlama bağlamak.

1355. Péşkeş çekmah: Adice fedakarlıkta bulunmak.

1356. Péste beklemah: Fırsat kollamak.

1357. Pıçah sılme: Tamamı, bir defada.

1358. Pıçahtı ustıra oldı: Aşırılaştı. Daha kötüleşti.

1359. Pılısını pırtısını toplamah: Terketmek.

1360. Pısıgı mimbarnan bağlamah: Sağlama bağlamamak. İşin tehlikelerini ortadan kaldırmamak.

1361. Pısık 'erzeleden düşer kımın dedı be": Yersiz konuştu.

1362. Pısık kımın mimbarı belledı: Dadandı.

1363. Pıskıvit çocığı: Nazlı çocuk.

1364. Picın babasını sormah: Çok incelemek, gereksiz irdelemek.

1365. Pilavdan dönenın kaşığı kırılsın: Hoşlandığı şeye evet demek.

1366. Pilı bitmah: Enerjisi tükenmek.

1367. Piyarın gözıne i. . mah: En kışkırtıcı ve tehlikeli işi yapmak.

1368. P. . yımah: En olmadık bir işi yapmak. Haddini aşmak.

1369. P. . yı işiye karış: Üstüne vazife olmayan şéye karışma.

1370. P. . ı göksında: Kendini beğenen, mağrur, kabadayı.

1371. P. . ı karnan sahlamah: Kötü şeylerin gizli kalmaması.

1372. P. . ı yoğın: Kendi kendinden razı, mağrur.

1373. P. . ında cincıh görmış: Kendini beğenmiş.

1374. P. . ını satır kesmi: Kendini beğenmiş.

1375. P. . ını balta kesmi: Kendini beğenmiş.

1376. P. . ını çıhatmah: Uğraştıkça işi berbat etmek.

1377. P. . ının sarısı üzıne vurmış: Beti benzi sararmış, hasta.

1378. P. . ınnan gülle oyni: Haddini aşıyor.

1379. P. . lı bulamac: Çirkin

1380. P. . lı mülevves: Berbat.

1381. Portakal orda kal: Sözü daha fazla açmak.

1382. Postal çütlemah: Misafirin gitmesini gözlemek.

1383. Postı bazara çıhmah: Rezil olmak.

1384. Postı deldırmah: Ölmek, kaybetmek.

1385. Postı sermah: Gereğinden fazla kalmak, yerleşmek.

1386. Püsküllı bela: Çok yaman.

R

1387. **Rafa sehen mı düzisen?:** Yaşın geçmiş, ne hazırlığ görüyorsun.

1388. **Ré bil almah:** Kaparo almak.

1389. **Ré bil vermah:** Kaparo vermek.

1390. **Rehet üzı görmedı:** Huzur bulmadı.

1391. **Rehetlıh battı:** Huzurunu bozdu. Düzeni devam ederken gereksiz davranarak bozdu.

1392. **Reng olmah:** Hengame, şamata.

1393. **Rezillığın bını bi para:** Çok berbat, yorğunluk.

1394. **Rezillıh 'eba 'eba:** Kat kat yorgunluk.

1395. **Rık atmah:** Musallat olmak.

1396. **Rostar atmah:** Dayak atmak.

1397. **Rostar çekmah:** Dayağa çekmek.

1398. **Rostar yımah:** Dayak yemek.

S

1399. Saç saça, baş başa çekışmah: İhtilaf, basit kavgası.

1400. Saçını süpırge étmah: Fedakarlık, aşırı hizmet.

1401. Saçiya s. . ım faté bacı: Lafını bilmeyen. Hakkaretle ağırlama beraber.

1402. Sağlam ayahkabı degıl: Dürüst adam değil.

1403. Sağlam kazzığa bağlamah: Garantilemek.

1404. Sakavı olmah: Soğukta kalarak çok üşümek. Çok beklemek.

1405. Sakkızı uzun: Sözü çok.

1406. Sallahana mı bıra?: Münasebetsizliğin gereği yok.

1407. Sallahaniya: Münasebetsiz etme.

1408. Sallama yém sıcah ahır: Ekmek élden su gölden geçinen. Bedavacı.

1409. Salta durmah: Emrine amade.

1410. Saman mı yımışsen?: Kuvvetsiz ve gevşek insana.

1411. Sankı kaladan hendege atli: Önemli bir iş yapiyormuş gibi.

1412. Sanki kondıramdan bi mıh düştı: Verdiği zarar beni etkilemedi.

1413. Sap kımın ortada kaldı: Elde kaldı.

1414. Sap yıyıp saman s. . i: Saçmalıyor.

1415. Sarı 'ekrep: Sarışın sinsi.

1416. Savıh nesne: Sevimsiz adam.

1417. Sebbehın korı: Çok erken.

1418. Sekemetlıh çıhatmah: Ölçüsüz hareketlerle kazaya sebep olmak.

1419. Sekkel başa sedeke: Az vermekle çok zarardan kurtulmak.

1420. Sekkel öpımı: Kızını vermeye evet denen aileye damat tarafının teşekküre gitmesi.

1421. Sekkelı ele vérmış: Laubali olmuş. Kozlarını karşıdakine kaptırmış.

1422. Sekkelıne göre darah vurmah: Hoşa gidecek şekilde konuşmak.

1423. Sekkelıne soğan dorğamah: Usulen yardım teklif etmek.

1424. Sekkellı öksız: Yaşlı kimsesiz.

1425. Seklım herehmana düşmış: Çok ıslanmış.

1426. Selamı sebbehı kesmah: Küsmek, ilişiğini kesmek.

1427. Selamını egrı mı ali?: Bahene aramak.

1428. Sellım selamat: Birden bire. Cümbür cemaat.

1429. Sellumı selamat etmah: Karga é tulumba.

1430. Sen sağ ben selamat: Herkes kendi yoluna.

1431. Sen sen, ben ben: Sen başka ben başka.

1432. Sendekı sende, bendekı bende: Alakamızı kestik.

1433. Senı görır sence, benı görır bence: İki yüzlü.

1434. Serçe kéfı: İmkansızlıkta bile eğlenmek.

1435. Serf géçmah: Boş bulunmak.

1436. Sesı karnına düşmış: Sesi kısılmış.

1437. Sesı kızdırma görmemış: Tiz ve gür sesli.

1438. Sesı solığı kesılmah: Ortalıkta görünmemek. Pes etmek.

1439. Sesi hoş ama boğazi p. . yıyyı: Yırlaması güzel olmayan.

1440. Sıç sekkele, géç sedıre: Kötülük yapanlara değer verilmesi.

1441. Sıçan delıgı aramah: Utanmak, korkmak.

1442. Sıccağı sıccağına: Anında, hemen.

1443. Sıccah ahır sallama yem: Hazır lokma. Elden geçinmek.

1444. S. . maz ayiya çevırmah: Kımıldayamayacak duruma getirmek. Ürkütmek.

1445. S. . mi kı karnı acıhmiya: Cimri.

1446. Sıfat sallamah: Yüzünü asmak. Sitem.

1447. Sıfatı mehkeme divarına benzi: Çok ciddi. Asık suratlı.

1448. Sıfatı nühset neyınden heset: kıskanılacak tarafı yok.

1449. Sıfatından düşen bin parça: Üzgün, kızgın.

1450. Sıfatını gören hemam pârasını itıri: Uğursuz. Çirkin.

1451. Sınek yaylası: Küçük evini güzel görme.

1452. Sınekten söz almah: Karşıdakini konuşturarak ağzından söz almak.

1453. Sını sürmah: Düğün ve hac yapanlara gönderilen özel hediye.

1454. Sıtkı sırılmah: Sadakatinden şüphe ederek, güvenini yitirmek.

1455. Sız emredın ben cevız kabığına gırım: Sizin için herşeyi yaparım.

1456. Sırıh üzlı: Şımarık, utanmaz.

1457. Siye bışmışse biye savımış: Senin umurunda değilse benim hiç değil.

1458. Siye bi p. . s. . arıh: Senin başına bir bela açarız.

1459. Siye de kalmaz: Düzeni yerinde olana uyarı.

1460. Siye selam déyen 'eleykımı zerar eder: Her fırsatta kendi menfeatine kullanan.

1461. Sonını saymah: İşin varacağı yeri düşünmek.

1462. Soyhay kala: Ölesin.

1463. Sögıt kölgesı: Yük olma.

1464. Söliyen géttı: İkazları dinlemeyene.

1465. Söz bir Allah bir: Vadine sadık olmak.

1466. Söz gelımı: Sözün gelişi. Diyelim ki.

1467. Söz olsın: Söyledik işte.

1468. Sözı koz aynamah: Söylenenin tersini anlayan.

1469. Sözı yére düşmah: Ricası yérine gelmemek.

1470. Sözını yımah: İnkar étmek, caymak.

1471. Sözımıze söz elımıze koz: Söylenenden fazlasını karşılık olarak söylemek.

1472. Su yolı enıgı: Pinti. Kirli.

1473. Su yolı pısıgı: Pinti. Kirli.

1474. Suhra savmah: Baştan savmak.

1475. Suratı sırke satmah: Asık suratlı.

1476. Suratı yérı süpırmah: Üzgün, asık suratlı.

1477. Suya götırıp, susız getırır: Becerikli, açıkgöz.

1478. Suya kazzıh çahmah: Boşa emek vermek.

1479. Suyı baştan kesmah: Önceden gerekeni yapmak. Herşeyi önceden konuşmak.

1480. Suyının suyı: Uzaktan uzağa.

1481. Süd yangını: Zayıf çocuk.

1482. Südde leke var sende leke yoh: Lekesiz olduğunu iddia edenle alay.

1483. Südı pak: İyilik sever. Haksızlığa tenezzül etmeyen.

1484. Südı pozıh: Murdar. Terbiyesiz. Kötülük yapmayı seven.

1485. Südı sümıgı mırdar: Terbiyesiz, zalim, kötülük seven.

1486. Südı sümıgı pak: İyilik seven. Haksızlığa tenezzül etmeyen.

1487. S.... yarışı: Kötü bir işte yarış.

1488. Südiye sümıgiye rehmet: Atana dedene rahmet.

1489. Südlü çanağı kımın düzılmah: Birarada durup işe yaramamak.

1490. Sülelesını tanımah: Cemaziyel evvelini bilmek.

1491. Sümıgı sürme olmış: İzi tozu kalmamak.

1492. Sürmi gözden almah: Maharetli.

Ş

1493. Şahmaran heketı: Bitmez tükenmez söz. Sürüp giden olay.

1494. Şam şarmutası: Utanmaz, şirret, arsız

1495. Şamşağ atmah: Kandırmak için, ikramda bulunmak, iltifat etmek.

1496. Şapşağ atmah: Kandırmak için ikramda bulunmak, iltifat etmek.

1497. Şatır olmış: Alışmış, dadanmış.

1498. Şebnen şekerı ayırami: Beceriksiz, bilgisiz, cahil.

1499. Şekerleme yapmah: Uyuklamak, kestirmek.

1500. Şelleklenmah: Layık olmadığı yere oturarak, büyüklenmek.

1501. Şelte kımın: Üstüste konarak yığılmış olan.

1502. Şer satiyam ali mısan?: Kavga. Bela aramak.

1503. Şerken dere ğerben Enkere›: Sınırları belirsiz. Ucu bucağı yok.

1504. Şertı pıçah: Garantili.

1505. Şéş de bir béş de bir: Farketmez.

1506. Şéşı béş görmah: Şaşkın.

1507. Şéytan dürttı: Hiç yapmaması gerekirken yaptı. Neden yaptı.

1508. Şéytana pabıç tıki: Kötülük ve fitnede maharetli.

1509. Şéytanın kulağına kurkuşın: Bu güne kadar olmadı, Allah korusun.

1510. Şıfasını buldı: Başına belayı aldı.

1511. Şıkar mı?: Yağma mı var.

1512. Şıkşıkı dezgah: Meşru olmayan gelir.

1513. Şıllık bulamacı kımın: Yorgunluktan düşecek hale gelmek.

1514. Şımbılo şırketı: Temelsiz, gayri ciddi iş tezgahı.

1515. Şıppıh gözlı: Gözlerini kısan. Akıntılı göz.

1516. Şırın şırın gelmah: Usandırmadan ziyaret.

1517. Şırlop yıyyı: Yarı zor, yarı rıza ile başkasından almak.

1518. Şırlop yoh: Yağma yok, alamazsın.

1519. Şırlopçı: Zor ve rıza ile alarak başkasından geçinen.

1520. Şubat kerısı: Çirkin ve sevimsiz yaşlı kadın.

1521. Şurıp étmah: Sulandırmak. Ciddiyetini bozmak.

T

1522. Tahta çuvaldız: Faydasız, değersiz adam.

1523. Tahta kanat kalmah: Kimsesiz kalmak.

1524. Tahtadan saca yétışmi: Başa ulaşmıyor. İşe yaramıyor.

1525. Tahtalı kövı boylamah: Ölmek.

1526. Tahtası mıh götırdı: Aklı yattı.

1527. Tahtasız: Aklı eksik.

1528. Taklaçı kuş kımın: Dönek.

1529. Talandan mal mı kaçırisan?: Gözün doymıyor.

1530. Tapı kılmah: Uyuklamak.

1531. Tappıhlamah: Sıvazlamak.

1532. Tarıf bırınlı: İri, büyük burunlu.

1533. Tası sehene vurmah: Bahane aramak, Evlenmek istediğini hisettirmek.

1534. Tehsı nehs olmah: Karma karışık, berbat olmak.

1535. Tekerıne daş komah: Aksatmak, engellemek.

1536. Tél tay étmah: Bulup, buluşturmak.

1537. Télden almah: Alıngan olmak.

1538. Télınce gétmah: Nazını çekmek.

1539. Télıne tohanmah: neşesini bozmak.

1540. Télınnen gétmah: Arzusuna göre hareket etmek.

1541. Tembel tenıke: Tembel.

1542. Tevşanın suyının suyına kalmah: Hiç bir fayda görememek.

1543. Tökılıp saçılmah: çok masraf étmek, dağınıklık.

1544. Tora düşmah: Tuzağa düşmek.

1545. Temmuzın gırmısı: Çok sıcak gün.

1546. Tepeden dırnağa: Baştan aşağı.

1547. **Tepesında gezdırmah:** Değer vermek, kıymetini bilmek.
1548. **Tepesınden kahmah:** Sinirli davranan.
1549. **Tepesına bınmah:** Çok zahmet vermek. Üstelemek.
1550. **Tepesına çıhmah:** Çok zahmet vermek. Üstelemek.
1551. **Tepesına vur elınden ekmegını al:** Zavallı.
1552. **Teşkele yapmah:** Ortalığı karıştırmak.
1553. **Teşrı'am olmah:** Millete mahcup olmak.
1554. **Tezze cab, tezze nahır:** Yeni baştan,
1555. **Tıkı çıhmi:** Sesi çıkmıyor.
1556. **Tıktıkı:** Cimri.
1557. **Tırréfe:** Yoksul olup bonkerlık yapan.
1558. **Tırtır deleme:** Çok hareketli. Hareketleri hafif olan.
1559. **Tigıteber şahımerdan:** Dürüst, yiğit.
1560. **Tivı bozıh:** Sarışın çocuk, genç.
1561. **Tohımı tökılmah:** Bereketi kalmamak.
1562. **Tohımlıh mı beslih?:** Seni neden yedirip içiriyoruz.
1563. **Top atmah:** İflas etmek.
1564. **Toppal karınçanın kor kavımı çıhtı:** Birine beklenmedik bir destekçi çıktı.
1565. **Tora düşmah:** Fırsata düşürmek.
1566. **Tosbağa, kurbağa gelırse korhma ha:** Biri birinin aynı. Birbirinizi ayıplamayın.
1567. **Tota balıh étmah:** Hizmetçilik etmek.
1568. **Tufana rasgelmah:** Belaya uğramak.
1569. **Tuttığı dal elında kalmah:** Yardımsız, desteksiz kalmak.
1570. **Tühbe çiçegı:** Kendi kendini kıymetli sayan.
1571. **Tükrıge boğmah:** Utandırmak.
1572. **Tükrıgı kurıdı:** Yutkundu.
1573. **Türlı oyınbaz sehebı:** Dalavereci, her oyunu bilen.

U

1574. Ucı bıze degi: Bizi de ilgilendiriyor.

1575. Ucını göstermah: Tehdit anlamında hissettirmek.

1576. Ucında bi kertık daha var: Daha bitmedi. Biraz daha var.

1577. Ud bazarı: Hatır için.

1578. Uda boğılmah: Hatır için.

1579. Uhçır açmah: Zina.

1580. Uhçırı gevşek: Zinaya meyyal, namusuz.

1581. Uhçırı sağlam: Namuslu, zina yapmayan.

1582. Un ifah olmah: Paramparça olmak.

1583. Urfalı hep bi hallı: Aynı durumda. Benzer.

1584. Usta 'esker: Eğitimli. Pişkin.

1585. Uşacıh başı delı 'ümer: Yaşıtlarından küçüklerle beraber olan.

1586. Uşahların babası: Kadının kocası.

1587. Uyar oğlı: Her denilene uyan.

1588. Uydır uydır yı: Kitabına uydur.

1589. Uydırellezi: Uydurma.

1590. Uzah ola: Allah göstermesin.

Ü

1591. **Üç urup arşın uzanmah:** Boylu boyunca uzanmak, düşmek.

1592. **Üçden dokıza boşamah:** Kesinlikle vazgeçtim. Bilgim kalmadı.

1593. **Üçe bahmah:** Olmak üzere, olacak.

1594. **'Ücık çıhatmah:** Bahane, engel, manzeret uydurmak.

1595. **Ümı küsü çıhatmah:** İhtilaf, küslük çıkarmak.

1596. **Ümı küsü yapmah:** İhtilaf, küslük çıkarmak.

1597. **Ünı göge ulaşmah:** Feryadı yükselmek.

1598. **Üregı ağzına gelmah:** Korkmak.

1599. **Üregı bayılmah:** İçi geçmek.

1600. **Üregı oynamah:** Ürkmek.

1601. **Üregı telesmah:** Çarpıntı.

1602. **Üregını oynatmah:** Yormak.

1603. **Ürek savıtmah:** 1-En iyi şekilde yapmak. 2-Kinli olduğu kimsenin sıkıntısına sevinmek.

1604. **Üskekden atmah:** Büyük konuşmak.

1605. **Üst vérmah:** Karşılığından fazlasını vermek.

1606. **Üstden gelmah:** Habersiz davranmak.

1607. **Üsteçelık:** Birde, ayrıca, üstelik.

1608. **Üstı kalaylı altı vayvaylı:** Görünüşü güzel, içi değil.

1609. **Üstıne ağlamah:** Dehalet.

1610. **Üstıne bi tas su içmah:** Ümidini kesmek.

1611. **Üstıne yatmah:** Ketmetmek. İnkar etmek.

1612. **Üstiye kerıdı:** Üstüne kaldı.

1613. **Üstü kabaltı çardah:** Ne olduğu belli.

1614. Üz be üz: Yüzüne karşı.

1615. Üz göz olmah: Laubalileşmek.

1616. Üz verdıh 'eliye 'elı s. . dı haliya: Şımardı. Yüz bulunca astar istedi.

1617. Üz vermah: Şımartmak.

1618. Üzbar olmah: Yüzleşmek.

1619. Üze gelmah: Yüzüne karşı söylemek. Diklenmek.

1620. Üzı gözı açılmah: Daha serbest davranmak. Ahlaki kaygıları bırakmak.

1621. Üzı korıh suyundan eşkı: Asık suratlı.

1622. Üzıp üzıp kuyrığına gelmah: Sonuna yaklaşmak.

1623. Üzı hedık suyınnan yahanmış: Utanmaz.

1624. Üzı mehkeme divarına benzi: Asık yüzlü. Sert görünüşlü.

1625. Üzı perk: Karşıdakini kırma kaygısı olmayan. Söylemekten utanmayan.

1626. Üzı Siverek çarşısına benzi: Karma karışık. Çok çeşitli.

1627. Üzı yımışah: Hayır diyemiyen. Utandığında evet diyen.

1628. Üzıme reng geldı: Canlandım. Dertlerden kurtuldum.

1629. Üzınden nur ahi: Sevimli, tatlı ve güzel yüzlü.

1630. Üzını gören degırmen hakkını keybedi: Suratsız. Çirkin.

1631. Üzmın kırınden bi it doyar: Kirli, pinti.

1632. Üzi ağ ola: Yaptığını beğendin mi? Sitem.

1633. Üzi bata: Olmaz olasın.

1634. Üzi gören hecı oli: Uzun zamandır görüşemiyoruz.

1635. Üzi üzıme bahar, ataşi benı yahar: Herşeye rağmen sana gelen dertler beni de üzer.

1636. Üziye bahan hemam parasını itıri: Suratsız. Asabi. Çirkin.

1637. Üziye gül suyı: Mihı bulandıran bir şeyi anlatacağında söze başlama hitabı.

Ü

1591. Üç urup arşın uzanmah: Boylu boyunca uzanmak, düşmek .

1592. Üçden dokıza boşamah: Kesinlikle vazgeçtim. Bilgim kalmadı.

1593. Üçe bahmah: Olmak üzere, olacak.

1594. 'Ücık çıhatmah: Bahane, engel, manzeret uydurmak.

1595. Ümı küsü çıhatmah: İhtilaf, küslük çıkarmak.

1596. Ümı küsü yapmah: İhtilaf, küslük çıkarmak.

1597. Ünı göge ulaşmah: Feryadı yükselmek.

1598. Üregı ağzına gelmah: Korkmak.

1599. Üregı bayılmah: İçi geçmek.

1600. Üregı oynamah: Ürkmek.

1601. Üregı telesmah: Çarpıntı.

1602. Üregını oynatmah: Yormak.

1603. Ürek savıtmah: 1-En iyi şekilde yapmak. 2-Kinli olduğu kimsenin sıkıntısına sevinmek.

1604. Üskekden atmah: Büyük konuşmak.

1605. Üst vérmah: Karşılığından fazlasını vermek.

1606. Üstden gelmah: Habersiz davranmak.

1607. Üsteçelık: Birde, ayrıca, üstelik.

1608. Üstı kalaylı altı vayvaylı: Görünüşü güzel, içi değil.

1609. Üstıne ağlamah: Dehalet.

1610. Üstıne bi tas su içmah: Ümidini kesmek.

1611. Üstıne yatmah: Ketmetmek. İnkar etmek.

1612. Üstiye kerıdı: Üstüne kaldı.

1613. Üstü kabaltı çardah: Ne olduğu belli.

V

1638. Vah vah vah otırıp ağliyah: Yazık. Düştüğün hale bak.

1639. Vahvah çiçegı kımın açılmah: Aşırı gitmek, açılıp saçılmak.

1640. Varlıh içınde yohlıh: Tedbirsizlik ve akılsızlık sebebi ile imkanlarını değerlendirmemek.

1641. Vavı ince başından ohıdi: Tersten başlayan. Yanlış yol tutan.

1642. Velvele koparmah: Telaşa vérmek.

1643. Velveliye boğmah: Telaşa vérerek karmaşaya sebep olmak.

1644. Vérdı véran olmah: Darmadağın olmak.

1645. Vérın yérıdır: Yardıma muhtaçtır.

1646. Vérın yısın örtın yatsın: Bedavacı.

1647. Vur aşağı tut yuharı: Pazarlık.

1648. Vur tut kı éle: Farzetmek.

1649. Vursay öli vurmasay eliden ali: Şirret.

Y

1650. Ya bi kışlıh ya bi kuşlıh: Çok sürmez, geçicidir.

1651. Ya hafiz ya Allah: Aman yarabbi, Allah korusun.

1652. Ya herro ya merro: Ya hep, ya hiç.

1653. Yağ içinde börek: Çok rahat, bol bol.

1654. Yağ içmış: Sakin, telaşsız, vurdum duymaz.

1655. Yağ tök bal yala: Tertemiz. Pırıl pırıl yer.

1656. Yağçılıh étmah: Dalkavukluk yapmak.

1657. Yağdan kıl çekmah: Ustalıkla, sessiz sedasız halletmek.

1658. Yağını yoğırdını yıdı gene dedı hırpo: Fayda gördüğü adamı aptallıkla suçlamak.

1659. Yağlı g. . e kuyrıh sürti: Övgüye ve yardıma ihtiyacı olmayanı öven ve yardımına koşan. Riyakar.

1660. Yağlı kapı: Zenginliğinden menfaat umulan ev.

1661. Yağlı kara: İftira.

1662. Yağmasa da gürler: Hiç olmazsa.

1663. Yağmı yoğırttan çıhar yoğırtmı yağdan: İzahı zor, ayrılması zor.

1664. Yağmırdan kaçıp doliya tutılmah: Kurtulayım derken daha büyük belalarla karşılaşmak.

1665. Yağnan yoğırtnan mı geldi?: Kendisi bir iyilik yapmadan ikram beklemek.

1666. Yaha yırtmah: İllallah etmek.

1667. Yahasına yapışmah: Saldırarak zorlamak.

1668. Yalan yértene Yok yere.

1669. Yalancı pelıvan kımın dolanmah: Ortalıkta dolaşıp, bir şey becerememek. Hizmet etmeye kalkıp becerememek.

1670. Yan bahmah: Kötü niyet.

1671. Yan gelmah: Tembel tembel oturmak. Rahat iş.

1672. Yan yattı çamıra battı: Olumsuzluklar üst üste geldi.

1673. Yandı döndı: İki yüzlü. Vadinde bulunmayan.

1674. Yandım Allah kompanyası: Gençlik çetesi.

1675. Yangını olmah: Çok istekli olmak.

1676. Yanı yére gelmah: Gücünü kaybetmek, üzüntü.

1677. Yanında adam kes: Sır tutan.

1678. Yarı yatmah: Uyur uyanık.

1679. Yaralı parmağa işememah: İyilik yapmayan.

1680. Yat kah bulğır aşı: Sürekli aynı.

1681. Yatan itın kuyrığına basmah: Fitneyi uyandırmak.

1682. Yaz divara kalsın bahara: Borcunu vermek istemeyen.

1683. Yazzıh siye giden höllıge: Sana verilen emeğe değmedi.

1684. Yeddı göbek: Soyun bir çok nesli.

1685. Yéddı véren mı oldi?: Bitmedi, tükenmedi.

1686. Yeklı yahalı geydırmah: İftira.

1687. Yélle bi hırpo daha düştı: Argo. Bir müşteri daha geldi.

1688. Yélle bi kaz düştı: Argo. Bir müşteri daha geldi.

1689. Yellehçılıh étmah: Yağcılık yapmak.

1690. Yémın étme, karnidakıne yazzıh: Yalan yere yemin edene.

1691. Yengı cab yengı nahır: Şartları yeni baştan konuşmak.

1692. Yére bahan ürek yahan: Masum görünüp, her fettanlığı yapan.

1693. Yerı gelın, yerık mı yerisen ?: Canlan biraz.

1694. Yéri yuha: Fakir.

1695. Yérınde su çıhmah: Huzuru kaçmak.

1696. Yérını yapmah: Zemin hazırlamak.

1697. Yérışıp yétmah Yérışıp yétmiye sıcce:: İflah olmak, gelişip büyümek.

1698. Yéri kenne kırığı ola: Huzur ve rahat yüzü görmeyesin.

1699. Yérlı yérınce: Delilli ispatlı.

1700. Yıdı içtı mırazına geçtı: Emeline ulaştı.

1701. Yıdığı kaba s. . i: Nankör.

1702. Yıdıh içtıh üzden düştıh: Vedalaşacak misafirin nüktesi.

1703. Yıhıh bi kapı ari: Çöreklenecek bir sofra veya yer arıyor.

1704. Yımırta mı tavıhtan çıhar tavıh mı yımırtadan: İçiçe, birbirine bağımlı.

1705. Yıl ağır: Geçim zor. Bu yıl gelir az.

1706. Yıl uğırsızın vergı Allahın: Allah bereketi geçimi kolaylaştırır.

1707. Yıldızı hefif: Ürkek.

1708. Yıme bızı: Yapmadığı böyle.

1709. Yımem déyenden korh: Açım diyende değil, yemiyorum dediği halde ne kadar yiyeceği belli olmayandan kork.

1710. Yımırta kapiya geldı: Zaman kalmadı.

1711. Yımırtiya can veren Allah: Ümit kalmadığında. Olması beklenmeyen bir şey olduğunda.

1712. Yımırtiya kulp tahmah: İnanılmayacak yalan söylemek, iftira etmek.

1713. Yımırtladı: Yersiz konuştu.

1714. Yımış yımış s. . mamış: Şişman.

1715. Yırtıh tumandan çıhar kımın: Yersiz söz ve hareket.

1716. Yıyıp s. . mamah: Çok şişman.

1717. Yoh devenın nalı: Olmayacak şey isteyene.

1718. Yol erkan bılmah: Usulünü bilmek.

1719. Yola gelmah: İkna olmak, kabul etmek.

1720. Yola yoğırt mı ahıtti: Ne ikramda bulundun?

1721. Yolçı étmah: İşi hal oldu.

1722. Yolını bulmah: Avantasını almak, fayda sağlamak.

1723. Yollı: Luti. Kötü ahlaklı.

1724. Yuha üreklı: Duygusal.

1725. Yükı yıhmah: İşini başkasına yüklemek.

Z

1726. Zar zor: Ucu ucuna. Zoraki.

1727. Zarnan mı zornan mı?: Zorla olmaz. Şansla olur.

1728. Zéhér elayin yıyesen: Yemez olasın. Ne yersen ye.

1729. Zéhér zıknabut yıyesen: Yemez olasın. Ne yersen ye.

1730. Zerar gavura düştı: Yine biz zarar ettik.

1731. Zét içmış: Vurdum duymaz. Umursamaz.

1732. Zét kımın üste çıhmah: Haksız olduğu halde yine haklı çıktı.

1733. Zıkkımın kökını yı güneşe karşı yat: Kızgınlık.

1734. Zıngıl kımın ezdı: Tuhaf söz ve davranışlarıyla içimi ezdi.

1735. Zıngıllı ziyarat: Uyumsuz ve çok çeşitli şeylerin bir araya gelmesi. Karmakarışık giysi ve takı.

1736. Zırı zeber olmah: Darmadağın olmak. Ölmek.

1737. Zor bela: Ancak, büyük zahmetlerle.

1738. Zurnanın son delıgı: Son haddi.

1739. Zurnanın zırt dédığı yérden: En hassas yerden.

1740. Züht daşı: Mezarda konan taş.

IV. BİBLİYOGRAFYA

KİTAPLAR:

11. NİSAN, Komisyon, Güneydoğu Matbaası Urfa 1983.

Abu'l Faraç Tarihi, Gregory Abu'l Faraç, T. T. K. Yayınları, Ankara 1945

Adıyaman İli ve İlçeleri, Mustafa SUCU, Bügün Ajans, Gaziantep

Ağız Araştımaları ve Folklor, Zeynep KORKMAZ, (I. Uluslararası Türk Folklor Semineri Bildirileri) Kültür Bakanlığı, Ankara 1974

Anadilden Derlemeler, Hamit ZÜBEYR, İshak REFET, Hakimiyet-ı Milliye Matbaası 1932

Atasözleri ve Deyimler, Ömer Asım AKSOY, Türk Dil Kurumu yayınları, Ankara 1965

Atasözleri, Feridun Fazıl TÜLBENTÇİ, İnkılap ve Aka Kitapevleri, İstanbul 1977

Bölge Ağızlarında Atasözleri ve Deyimler, Türk Dil Kururmu Yayınları Derleme Tarama Kolu, T. D. K. Yayınları, Ankara1969

Cumhuriyet Öncesi Şanlıurfa'da Kültür ve Eğitim. Mahmut KARAKAŞ, Kültür Bakanlığı, Ankara 1995

Diyarbakır Folklorü, Şevket BAYSANOĞLU, D. Bakır Halkevi Naşriyatı, D. Bakır 1943

Edebiyat Meseleleri, Ali Nihat TARLAN, Ötüken Yayınları, İstanbul 1981

Edebiyat Terimleri Sözlüğü, Seyit Kemal KARAALİOĞLU, İnkılap ve Aka, İstanbul 1975

El Maarif, İbn-i Kuteybe, Şelale Yay. İstanbul (Tarih yok)

GAP'ın Sosyo Kültürel Yönü (Tebliğ) Orhan TÜRKDOĞAN, Minnetoğlu Yayınları, İstanbul 1978

Gaziantep Folklorü, Ferruh ARSUNAR, M. E. B. Yayınları İstanbul 1962

Guide To Urfa And Harran, A. C. KÜRKÇÜOĞLU - M. OYMAK, Harran Publicatıens, Ankara 1990

Güneydoğu Anadolu Projesi I. Urfa-Harran kalkınma Sempozyumu

Halk Edebiyatına giriş, Şükrü ELÇİN, Kültür ve Turizm BakanlığıYayınları, (II. baskı)Ankara 1986

Harran Tarihi, Ramazan ŞEŞEN, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları Ankara, 1993.

Hz. İbrahim Halillullah ve Urfa, Mehmet OYMAK, Harran Yayınları, (II. Baskı) Ankara 1991.

Hz. İbrahim ve Urfa, Reşit RASTGELDİ, Gencay Matbaası, İstanbul 1976.

İslam Ansiklopedisi (DİA), İstanbul 1991, Atasözü Maddesi

İslam Ansiklopedisi, (M. E. B.) Urfa Maddesi, (Komisyon), M. E. B. İstanbul 1992

Kamus-ı Türki, Ş. Sami, Çağrı Yayınları İstanbul 1978

Kaşgarlı Mahmut Divan-ı Lügat-ı Türk, [1*] Ali ÇİÇEKLİ, May Yayınları, İstanbul 1970

Kutadgu Bilig, Yusuf Has Hacib, T. T. K. Yayınları Ankara 1974 II. Cilt

Peygamberler Şehri Şanlıurfa, Mehmet A. MARAŞ, Birlik Yayınları Koop. Ankara 1986.

Resimli Türkçe Sözlük, Türk Dil Kurumu Atasözü Md. Ankara 1977

Salname-i Vilayet-i Halep

Şanlıurfa Atasözleri ve Deyimleri Sözlüğü, Adil SARAÇ, Dal Yayıncılık, Şanlıurfa, 1987

Şanlıurfa Su Mimarisi, A. Cihat KÜRKÇÜOĞLU, Kültür Bakanlığı, Ankara 1992.

Şanlıurfanın Kurtuluşu 72. YIL, Kurul, Güneydoğu Matbaası Şanlıurfa 1992.

Şiirde ve Halk Dilinde Atasözleri ve Deyimler, E. Kemal EYUBOĞLU, Doğan Kardeş Matbaacılık A. Ş., İstanbul 1973, C. 1-2

Şiirlerde Urfa, A. Naci İPEK, TÖYKO Matbaası, Ankara 1962

Sosyal ve Kültürel Dönüşme Sürecinde Harran Ovası ve GAP Uygulaması, Filiz DOĞANAY, Devlet Planlama Teşkilatı, Ankara 1994.

Tarih ve Kültürel Boyutları İçerisinde Şanlıurfa ve GAP Sempozyumu. Hazırlayan: A. Kadir KARAHAN, İstanbul 1988.

---

1 Kaynak taramasında faydalandığımız bu eserin adı bu yayında yanlış yazılmıştır. Doğrusu"**Divan-ü Lügati't-Türk**"dür.

Tasavvuf'tan Dilimize Geçen Deyimler ve Atasözleri, Abdülbaki GÖLPINARLI, İnkılap ve Aka, İstanbul 1977.

Tebliğler Ali İhsan BAĞIŞ, T. Z. D. K. Yayınları, Ankara 1988

Tuhfet-ul Haremeyn, Nabi (Yayına Hazırlayan M. KARAKAŞ) Özdal Yayınları, Şanlıurfa 1989

Türk Ansiklopedisi, (M. E. B.) Atasözü Maddesı, Ankara 1949

Türk Atalar Sözü Hazinesi, İ. Hilmi SOYKUT, Ülker Yayınları İstanbul 1974.

Türk Atasözleri ve Deyimleri, I. Milli Kütüphane Genel Müdürlüğü,

Türk Folklor ve Etnografya Bibliyografyası, I. (Kurul). Kültür Bakanlığı, Ankara 1971

Türk Folklor ve Etnografya Bibliyografyası, II (Kurul) Kültür Bakanlığı, Ankara 1973.

Türk Folklor ve Etnografya Bibliyografyası, III (Kurul), Kültür Bakanlığı Ankara 1975.

Türkçe Deyimler Sözlüğü, M. Ertuğrul SALAÇBAŞI, İ. Minnetoğlu

Urfa'dan Derlenmiş Hoyratlar- Maniler, İlaveli II. Basım. M. Emin ERGİN, Harran Yayınları, Urfa 1981.

Urfa'dan Derlenmiş Türküler ve Oyun Havaları, Yaşar DORUK, Kültür Bakanlığı, Ankara 1977.

Urfa 1973 İL YILLIĞI, (Kurul), İl Özel İdaresi (Baskı yeri ve tarihi yok) .

Urfa Ağzı Sözlüğü, M. Emin ERGİN, Harran Yayınları, Urfa, 1982

Urfa Ağzı, Urfalı Kemal Edip, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1991

Urfa Bölgesi Tarihi, Fikret IŞILTAN, İst. Ün. Ed. Fak. İstanbul 1960.

Urfa Folklorunden Bir Demet, Mithat ATAKURT, II. Erkek Sanat Enstitüsü Matbaacılık Bölümü yayınları, Ankara 1991

Urfa Haçlı Kontluğu Tarihi, Işın DEMİRKENT, İ. Ü. Edebiyat Fakültesı yayınları, İstanbul 1974.

Urfa İl Yıllığı 1967 (Kurul)

Urfa İli Yakın Çevre İncelemesi, Halil Refet TANIŞIK, M. E. B. Yayınları, Ankara 1974.

Urfa ve Hz. Eyyub, Mehmet OYMAK, Harran Yayınları, Ankara 1994.

Urfalı Mehmet Şevket ve Şiirleri, Abdülkadir KARAHAN, Urfa Belediyesi, Ankara 1991

Vakayi'name, Süryani Mar Yeşua, Diyarbakır Tanıtma Derneği Yayınları, İstanbul 1958.

Yöremizden Soframıza, Sema ALGIN, Harran Yayınları, (Şehir ve tarih yok)

Yurt Ansiklopedisi, Urfa Maddesi

Dergiler:

Harran Dergisi Cilt I, Sayı 1-12, Şanlıurfa.

Harran Dergisi Cilt II, Sayı 13-24, Şanlıurfa.

Harran Dergisi Cilt III, Sayı 25-36, Şanlıurfa.

Harran Dergisi Cilt IV, Sayı 37-48, Şanlıurfa.

MAKALELER:

Adil SARAÇ "(Kurul: M. E. ERGİN, A. KAZAZ, M. E. BEYAZGÜL, M. A. EKREN)"Urfa Ağzı Deyımleri Sözlüğü "Harran Dergisi Sayı 22, Ağustos 1983, s. 13-14, Sayı 23, Eylül 1983 s. 7, Sayı 24, Ekim 1983 s. 11

Ali Esat BOZYİĞİT "Karşıt Anlamda Atasözlerinden Örnekler" Türk Folklor Araştırmaları, Sayı 317, Aralık1975, s. 7512-7514

Ali Esat BOZYİĞİT"Ata Sözleri ve Deyimlerimizde Giyim -Kuşam" Türk Folklor Araştırmaları, Sayı 261, Nisan 1971 s. 5935-5937

Asil SÖYLER (Kurul: A. SÖYLER, M. E. BEYAZGÜL, A. KAZAZ, E. OKUR) "Urfa'dan Derlenmiş Atasözleri "Harran Dergisi, Sayı 13, Nisan 1980 s. 4-5, Sayı 14, Mayıs 1980 s. 5-6, Sayı 15, Haziran 1980 s. 21-22

Aydın OY "Atasözleri Yönünden Türk Folklor ve Etnografya Bibliyografyası", Türk Folklor Araştırmaları Sayı 325, Ağustos 1976, s. 7728-7732

Azmi GÜLEÇ "İklim ve İklime Dair Atasözleri ve Deyimler " Türk Folklor Araştırmaları, Sayı 252, Temmuz 1970, s. 5675-5678

Azmi GÜLEÇ"Ekim İşlerine Dair Atasözleri ve Deyimler" Türk Folklor Araştırmaları, Sayı 258, Ocak 1971, s. 5848

Azmi GÜLEÇ"İklim ve İklime Dair Atasözleri ve Deyimler" Türk Folklor Araştırmaları, Sayı 252, Temmuz 1970, s. 5675-5678

Azmi GÜLEÇ"Sulama, Nadas ve Gübre İle İlğili Atasözü ve Deyimler" Türk Folklor Araştırmaları, Sayı 256, Kasım 1970, s. 5804

Cahit ÖZTELLİ "Türk Atasözleri Bibliyografyası" Türk Folklor Araştırmaları, Sayı 133, 1960,

Şükrü ELÇİN"Türk Atasözlerinde At" Türk Folklor Araştırmaları, Sayı 171, Ekim 1963, s. 3189-3192

Harran Arşivinden"Urfa Mutfak ve Sofra Aletleri"Harran Dergisi, Sayı 24, Ekim 1983, s. 22

Hayret M. TÜRMEN"Hayvanlar Üzerine Söylenen Atasözleri" Türk Folklor Araştırmaları, Sayı 170, Eylül 1963, s. 2074

İbrahim Zeki BURDURLU "Atasözlerimizin Cümle Yapısı 1" Türk Folklor Araştırmaları, Sayı 217, Ağustos 1967, s. 4491-4494

Kemal AYALDI "Türk Atasözlerinde Çocuk" Türk Folklor Araştırmaları, Sayı 250, Mayıs 1970, s. 5615-5616

Kerim YUND "Bir Atasözümüzdeki Değişiklik ", Türk Folklor Araştırmaları, Sayı 255, Ekim 1970, s. 2754 -2755

Kerim YUND "Atasözlerinde Değişmeler ", Türk Folklor Araştırmalar, Sayı 202, Mayıs 1966, s. 4072-4073

M. Adil OYMAK "Urfa' da At ve Atçılık"Harran Dergisi, Sayı 21, Temmuz 1983, s. 21

M. Adil OYMAK "Urfa'da Yer Adları"Harran Dergisi, Sayı 5, s. 6-7

M. Emin BEYAZGÜL "Dualar"Harran Dergisi, Sayı 16, Temmuz 1980, s. 11

M. Emin BEYAZGÜL(Kurul)"Urfa'dan Derlenmiş Atasözleri "Harran Dergisi, Sayı 7, Ekim 1979, s. 3-4

M. Emin ERGİN "Urfa Ağzı Sözlüğü " Harran Dergisi, Sayı 1, Nisan 1979, s. 15-16

M. Emin ERGİN "Urfadaki Taşınmazların Ad ve Yerlerinin Tarifleri " Türk Folklor Araştırmaları, Sayı 313, Ağustos 1975, s. 7403

Mahmut R. GAZİMİHAL "Çalgı ve Çağırgı ile İlgili Atasözleri ve Deyimler" Türk Folklor Araştırmaları, Sayı 217, Ağustos 1967, s. 4495

Mehmet Adil OYMAK " Urfa Halk Oyunları" Türk Folklor Araştırmaları, sayı 361, Ağustos 1979, s. 8735-8737

Mehmet ÇİNİ "Urfa Mutfağından Bazı isimler " Harran Dergisi, Sayı 6, Eylül 1979, s. 12

Mehmet OYMAK "Urfa Yöresinde Baş Bağlaması"Harran Dergisi, Sayı 24, Ekim 1983, s. 10

Mehmet OYMAK"Urfa' da Giyim Kuşam"Harran Dergisi, Sayı 23, Eylül 1983, s. 10

Mehmet URFALI "Urfa'da Takılar "Harran Dergisi, Sayı 2, Mayıs 1979, s. 17

M. Emin BEYAZGÜL "Deyimlerin Öyküsü, Diriler Doydu da Ölüler mi Kaldı"Sayı 19, Mayıs 1983, s. 5

M. R. GAZİMİHAL"Atasözlerinde At" Türk Folklor Araştırmaları, Sayı 193, Ağustos 1965, s. 3816

S. Adil GİRAY "Urfa Folklorunda Kargış" Harran Dergisi, Sayı 1, Nisan 1979, s. 5-6, Sayı 2, Mayıs 1979, s. 5-6, Sayı 3, Haziran 1979, s. 5-7

V. KAYNAK KİŞİLER[2]

ADI	SOYADI	YAŞI	MESLEĞİ	TAHSİLİ
A.	ÇİNPOLAT	37	Evhanımı	-------
A.	OYMAK	20	Evhanımı	Lise
A.	TOKMAKÇI	70	Evhammı	------
A.	TÜRKMEN	63	Evhanımı	--------
A.	TÜRKMEN	61	Evhanımı	--------
A.	YILDIZ	70	Evhanımı	------
A.	YILDIZ	50	Evhanımı	---------
A. Kadir	KAYA	55	Emekli memur	Ortaokul
A. Kadir	SUBAŞI	54	Memur	Fakülte
A. Kadir	YILDIZ	70	Emekli Memur	İlkokul
Ahmet	APAYDIN	61	Esnaf	İlkokul
Ahmet	ATALIKGAZİ	72	Çiftçi	--------
Ahmet	DOLAŞAN	80	Emekli	İlkokul
Ahmet	OYMAK	30	Memur	Fakülte
Ahmet	ÖZDEMİR	47	Memur	Fakülte
Ahmet	TOKMAK	40	Çiftçi	Lise
Ahmet	YILDIZ	34	Memur	Lise
Ali	KAZZAZ	47	Memur	Lise
Arif	SÜRMELİ	32	Şoför	İlkokul
Aydın	KAZAZOĞLU	44	Çiftçi	Lise
Ayhan	KOÇ	30	Tüccar	Lise
Bekir	GÖRGÜN	55	Tüccar	İlkokul
Celal	OYMAK	50	Memur	Fakülte
Cemal	ELÇİ	35	Memur	Lise
Cemal	YILDIZ	30	İşçi	Lise
Durak	AYHAN	75	Çiftçi	--------

2 Hanım olan kaynak kişiler genel olarak isimlerinin sadece baş harflerinin yazılmasını uygun gördüler.

ADI	SOYADI	YAŞI	MESLEĞİ	TAHSİLİ
E.	AYDOĞDU	35	Evhanımı	--------
E. Y.	COŞKUN	34	Ticaret	Lise
Eyyüp	ÇALIŞKAN	37	Memur	Lise
Galip	OYMAK	47	Memur	Lise
H. Ali	TÜRKMEN	36	Memur	Lise
H. Hakkı	EĞİTMEN	60	Manifatura	------
H. Mehmet	YETKİN	70	Çiftçi	Fakülte
Hakkı	OYMAK	42	Serbest	Fakülte
Hakkı	YILDIZ	40	Çiftçi	İlkokul
Halaf	TOKMAKÇI	35	Memur	Lise
Halil	AĞAR	80	Çiftçi	----------
Halil	COŞKUN	32	Memur	Lise
Halil	SORAN	46	İşadamı	Fakülte
Halit	BAKIR	41	Memur	Lİse
Halit	SORAN	76	Çiftçi	İlkokul
Hamit	OYMAK	38	Memur	Fakülte
Hemet	SALIK	65	Çiftçi	--------
Hüseyin	KÜPÇÜ	25	Memur	Lise
İbrahim	EMİROĞLU	35	Memur	Fakülte
İbrahim	OYMAK	85	Emekli	Fakülte
İbrahim	YILDIZ	50	Çiftçi	İlkokul
İbrahim	YÜREK	48	Çiftçi	--------
İhsan	KIRAÇ	46	Memur	Fakülte
İsa	DAĞBAŞI	69	Çiftçi	İlkokul
İsa	DAĞBAŞI	67	Çiftçi	İlkokul
İsa	SALIK	59	Çiftçi	-------
İsa	TOKMAKÇI	65	Serbest	------
İsmail	DAĞBAŞI	44	Çiftçi	İlkokul
Kadir	YILDIZ	42	Çiftçi	İlkokul
Kemal	ÇİFTÇİ	37	Sıvacı	İlkokul
M.	ÇİNPOLAT	40	Evhanımı	-----

ADI	SOYADI	YAŞI	MESLEĞİ	TAHSİLİ
M. Ali	EKREN	53	Memur	Lise
M. Ali	TÜRKMEN	60	İşadamı	İlkokul
M. Ali	YILDIZ	65	Emekli Memur	İlkokul
M. Atilla	MARAŞ	47	Memur	Fakülte
M. Cuma	OYMAK	77	Çiftçi	Lise
M. Emin	AKÇİÇEK	57	Serbest	İlkokul
M. Emin	BEYAZGÜL	65	Emekli memur	Ortaokul
M. Emin	ERGİN	47	Memur	Lise
M. Emin	KARABULUT	55	Tüccar	İlkokul
M. Eşref	YILDIZ	27	Öğrenci	Fakülte
M. Hanifi	POLAT	36	İmam	Lise
M. Münip	GÖRGÜN	46	Doktor	Fakülte
M. Nedim	SARAÇ	27	Memur	Fakülte
M. Serdar	SORAN	18	Öğrenci	Fakülte
M. Şevket	TAŞÇIOĞLU	57	Elektrikçi	İlkokul
M. Veysi	OYMAK	57	Memur	Fakülte
M. Yaşar	AYDOĞDU	32	Serbest	Ortaokul
Mahmut	DAĞBAŞI	67	Çiftçi	--------
Mahmut	ERTAN	46	Memur	Lise
Mahmut	KAYA	52	Tüccar	İlkokul
Mahmut	ÖZBEK	26	Memur	Lise
Mahmut	TÜRKMEN	20	Sanatkar	İlkokul
Mahmut	YILDIZ	60	Çiftçi	---------
Mehmet	ÇİNİ	37	Memur	Fakülte
Mehmet	DÜZGÜN	60	Emekli Memur	İlkokul
Mehmet	OYMAK	40	Memur	Fakülte
Mehmet	SORAN	42	Çiftçi	Fakülte
Mehmet	TÜRKMEN	65	Esnaf	İlkokul
Mehmet	TÜRKMEN	30	Sanatkar	Ortaokul
Mehmet Y.	ÇİNİ	47	Memur	Fakülte
Müfit	YETKİN	44	Eczacı	Fakülte

ADI	SOYADI	YAŞI	MESLEĞİ	TAHSİLİ
Muhammet	YÜREK	56	Çiftçi	--------
Müslüm	KARA	39	Öğretmen	Fakülte
Müslüm	YÜREK	78	Çiftçi	--------
Mustafa	DİŞLİ	42	Memur	Fakülte
Mustafa	YILDIZ	30	Lokantacı	Ortaokul
Mutlu	EĞİTMEN	36	Tüccar	Lise
N.	OYMAK	32	Evhanımı	Lise
N.	YILDIZ	22	Evhanımı	Fakülte
Nasır	YILDIZ	40	Çiftçi	İlkokul
Necmeddin	KILIÇ	30	Tüccar	Fakülte
Nezer	İNCİ	51	İşçi	Lise
Niyazi	BÜYÜKDAĞ	34	İşçi	Ortaokul
Nuri	GÜNEŞ	43	Memur	Fakülte
Nuri	HALICI	37	Memur	Fakülte
Rafet	ÖZTÜRK	65	Serbest	-------
Ramazan	BAYRAKTAR	35	Memur	Lise
Ramazan	TÜRKMEN	36	Memur	Lise
S.	COŞKUN	72	Evhanımı	İlkokul
S.	SORAN	71	Ev hanımı	İlkokul
S.	YILDIZ	57	Evhanımı	------
Sait	İLKME	35	Memur	Lise
Sait	YILDIZ	24	Memur	Fakülte
Salih	HAKLI	27	Motorcu	---------
Selami	İLKME	35	Memur	Lise
Selami	YILDIZ	35	Memur	Fakülte
Suphi	AYILDAĞ	65	Lastik kap.	------
Suphi	DÜZGÜN	33	Hamal	İlkokul
Veysi	UÇAR	65	İnşaat Ustası	İlkokul
Yaşar	MALKOÇOĞLU	56	Berber	İlkokul
Yusuf	AYDIN	57	Hamal	İlkokul
Yusuf	DEMİRKOL	60	Serbest	Fakülte
Yusuf	TÜRKMEN	47	Memur	Lise

VI. SÖZLÜK

A

Abad: Kalkınmış, gelişmiş.

Ac: Aç.

Açıh: Açık.

Aci: Acıyı.

Ağ: Ak.

Ağbatı: Darısı.

Ağcıl: Ağarmış.

Ağé: Ağabey.

Ağırlıh: Ağırlık.

Ağmazutm: Hizmetçinin, hizmet edenin.

Ahacah: Akacak.

Ahça: Akçe.

Ahırvan: Yer adı.

Ahi: Akıyor.

Ahmassa: Akmazsa.

Ahmaz: Akmaz.

Ahşamın: Akşamın.

Ahtar ağacı: Yufka ekmek pişirme tahtası.

Ahtı: Aktı.

'Alım: Alim.

Ali: Alıyor.

Amanat: Emanet.

Analıh: Üvey anne.

Annı: Alnı.

Anzılha: Urfa'da bir göl adı, "Balıklıgöl ".

Aparacah: Göturecek.

Arğı: Ağrı.

Arğımiyan: Ağrımayan.

Arha: Arka.

Arhadaşı: Arkadaşı.

Arıf: Arif.

Aridım: Arıyordum.

Ariyan: Arayan.

Arpi: Arpayı.

Arvat: Kadın.

Asi: Asıyor.

Ataş: Ateş.

Ataşnan: Ateş ile.

Atiya: Senin atma.

Ayah: Ayak.

Aynadana: Anlatana.

Aynaşılır: Anlaşılır.

Ayşadı: Ayı ve Maymun.

Azacıh: Azıcık.

Azap: Hizmet için tutulan erkek.

B

Babalıh: Üvey baba .

Babayız: Babanız.

Bacanah: Bacanak.

Bad: Rüzgar.

Baha: Değer, Fiyat.

Bahalı: Pahalı.

Bahan: Bakan.

Baharsay: Bakarsan.

Bahmah: Bakmak.

Bahol: Bavul.

Balcan: Patlıcan.

Balıh: Balık.

Barışacah: Barışacak.

Barıt: Barut.

Barmağ: Parmak.

Başnan: Baş ile.

Bastıh: Pestil.

Bazar: Pazar.

Bazlamaç: Yufka, Lavaş.

Bee: Bağırma sesi.

Be'zı: Bazen.

Bedde'e: Beddua.

Bedendibı: Urfa'da yer adı, Sur yanı.

Beg: Bey.

Beglıh: Beylik.

Beht: Baht.

Behtenız: Maydanoz.

Bekere: Çıkrık.

Bekmez: Pekmez.

Béle: Böyle.

Beleş: Bedeva.

Bén: Beyin.

Bennen: Benimle.

Benzi: Benziyor.

Béslih: Besliyoruz.

Betre: Göz.

Betrey: Gözün.

Bıdır: Budur.

Bıldır: Geçen sene.

Bılisen: Biliyorsun.

Bılmemah: Bilmemek.

Bından: Bundan.

Bını: Bunu.

Bırah: Bırak.

Bırahacağiya: Bırakacağına.

Bırahtıran: Bıraktıran.

Bıralığ: Burası.

Bırın: Burun.

Bırnı: Burnu.

Bıyıh: Bıyık.

Bi çénem: Bir çiğnemlik.

Bibı: Hala.

Bindırecah: Bindirecek.

Binecah: Binecek.

Birezı: Birazı, bir parçası.

Bişé: Birşey.

Bişır: Pişir.

Bişmış: Pişmiş.

Biştı: Pişti.

Biye: Bana.

Bögın: Bugün.

Böke: Kabadayı.

Bor: Nadasa bırakılmış toprak.

Boranı: Bir yemek adı.

Boşiyan: Boşayan.

Boyah: Boya.

Boyamah: Boyamak.

Boyı: Boyu.

Böyık: Büyük.

Boyica: Boyunca.

Buğdi: Buğdayı.

Bulamaç: Unla yapılan pelte.

Buldisa: Bulduysan.

Buynız: Boynuz.

C

Cağ: Korkuluk, parmaklık.

Cahal: Cahil, ergenlik çağındaki genç.

Ce'de: Cadde.

Ceft: Palamut kabuğu.

Cehlı: Cehaleti.

Ceyran: Ceylan.

Cığara: Sigara.

Cıhsınmah: Birinden soğumak.

Cımsıtmah: Hafife almak, sulandırmak.

Cıncıhlı hemam: Yer adı.

Cırık éttırmah: Usandırmak.

Cızıh: Çizgi.

Cingana: Çingene.

Comard: Cömert.

Cücıg: Civciv.

Curın: Curun.

Cürmı: Hacmi.

Ç

Çamır: Çamur.

Çapıd: Bez parçası.

Çara: Çare.

Çarpana: Çarık, yırtık ayakkabı.

Çeki: Çekiyor.

Çekiyem: Çekiyorum.

Çéner: Çiğner.

Çéni: Çiğniyor.

Çeppık: Alkış.

Çıhacağına: Çıkacağına.

Çıhadah: Çıkaralım.

Çıharsı: Dışarısı.

Çıhatmah: Çıkartmak.

Çıhi: Çıkıyor.

Çıhiken: Çıkıyorken.

Çıhmadıh: Çıkmadık.

Çıhmış: Çıkmış.

Çıhsın: Çıksın.

Çıhti: Çıktın.

Çılpah: Çıplak.

Çın: Omuz.

Çındır: Etteki sinir.

Çırtıknen: Parmakla tıklatarak.

Çig: Çiğ.

Çin: Kadar.

Çinıme: Omuzuma.

Çocıh: Çocuk.

Çoh: Çok.

Çömçe: Faraç, kepçe.

Çor: Hastalık.

Çuhır: Çukur.

Çük: Çocuk penisi.

Çulı: Çulu.

Çütçı: Çiftçi.

Çütlemah: Çiftlemek.

D

Dabbahana: Tabakhane.

Dad: Tat.

Dadandi: Dadandın.

Dağıdi: Dağıtıyor.

Dağıliken: Dağılırken.

Dalınnan: Dal ile.

Darın: Son anda.

Daşı: Taşı.

Daşımahnan: Taşımakla.

Daşır: Taşır.

Daşşah: Taşşak.

Dayza: Teyze.

De'vet: Davet.

De'viya: Davaya.

Dédıh: Dedik.

Dédıhça: Dedikçe.

Defé: Davula.

Degeneg: Deynek.

Dehdüşmah: Dikkatle izlemek.

Dehf'ı: Defetmek.

Delıg: Delik.

Dellal: Tellal.

Démah: Demek.

Dengız: Deniz.

Denk düşmah: Uygun.

Devşan: Tavşan.

Déyem: Diyiyorum.

Didar: Yüz.

Dıl: Dil.

Dırmaladı: Tırmaladı.

Dırnağı: Tırnağı.

Dırnah: Tırnak.

Divar: Duvar.

Doğırdı: Doğurdu.

Doliya: Doluya.

Dongız: Domuz.

Dorğı: Doğru.

Döşır: Devşir, topla.

Döşırmah: Devşirmek, toplamak.

Dosti: Dostun.

Doyarsay: Doyarsan.

Dü: İki.

Dü'e: Dua.

Dübara: Hile.

Durısını: Safını.

Duriken: Dururken.

Düşış: Düşüş.

Düşmahnan: Düşmekle.

Duz: Tuz.

E

'Eba: Aba.

'Ebdal: Abdal.

'Ecele: Acele.

'Ecep: Acep.

'Ecızdırır: Usandırır.

'Ecızmez: Usanmaz.

Egen: Eğen.

Egrı: Eğrı.

Egrılıh: Eğrilik.

Ehber: Yer adı, Piknik yeri.

Ehmet: Ahmet.

'Ekrab: Akrep.

Eksıg: Eksik.

Ele: Öyle.

Elegım: Eleğim.

'Elem: Alem.

'Eli: Ali.

Eli: Eliyor.

Eme: İlaca.

Endırtme: İndirtme.

'Enğut: Bir tür güvercin.

Enığ: Enik.

Enış: İniş.

'Entekye: Antakya.

'Erap: Arab.

'Erasa: Arasta, Buğday pazarı.

Erbab: Erbap.

Erbe'e: Çarşamba.

'Erlanır: Arlanır, utanır.

'Erzele: Asma.

'Esa: Asa.

'Esker: Asker.

Eşkere: Apaçık.

Eşkı: Ekşi.

Etbe'ın: Tabi olanın.

'Ettar: Aktar.

'Eyar: Ayar.

Eyı: İyi.

'Eyıp: Ayıp.

Eyısı: İyisi.

'Eyne: Ayna.

'Eyretı: İğreti.

F

Fehmı: Zihni, anlayışı.

Fekir: Fakir.

Ferhgel: Vazgeç, üsteleme.

Fetır: Maya.

Fıkara: Fukara.

Fırenk: Domates.

G

Géçı: Keçi.

Géçım: Keçim.

Gemık: Kemik.

Gendı: Kendisi.

Germış: Dağlık bir köy adı.

Ges: Çamaşır.

Gét: Git.

Gétmah: Gitmek.

Géttım: Gittim.

Gevvat: Kavat.

Géydığı: Giydiği.

Géyer: Giyer.

Gezdırdıh: Gezdirdik.

Gılgıl: Kırmızı darı.

Gıriken: Girerken.

Gişı: Koca.

Görınır: Görünür.

Görüller: Görürler.

Göyıl: Gönül.

Göynı: Gönlü.

Göyni: Gönlün.

Gözellıh: Güzellik.

Gözi: Gözün.

Ğ

Ğem: Gam.

Ğerben: Batıdan.

Ğezep: Gazap.

H

Havur: Avar.

Hah: El, yabancı.

Haho: İmdat, acı ile bağırış.

Hakki: Hakkını.

Halık: Halık, yaratıcı.

Hamud: Havut.

Hapan: Çok acıkmış.

Haphap: Takunya.

Haraba: Harabe.

Harabi: Harabeyi.

Harbıl: Kalbur.

Has: Marul.

Haviya: Havaya.

Havla: Helva.

Haza
Tam tamına.

Heber: Haber.

Hec: Hac.

Heç: Hiç.

Hec legleg: Leylek.

Heckamıllar: Aile ismi.

Hedık: Bir tür yiyecek.

Hefif: Hafif.

Hefiflıh: Hafiflik.

Heft: Yedi.

Hefta: Hafta.

Heftreng: Yedi renkli, Rengarenk.

Helbet: Elbette.

Helk: Halk.

Hellaç: Hallaç.

Hemam: Hamam.

Hençer: Hançer.

Hér: Hayir.

Heram: Haram.

Hérat: Hayrat.

Herc: Harc.

Herefene: Kendi payına düşeni vermek.

Herehman: Urfa'da yer adı, Halilürrahman gölü.

Herkez: Herkes.

Hérs: Hırs.

Hesan Padışah: Urfada yer adı.

Hespır: Safran türü bir baharat.

Hesretıh: Hasretiz.

Heşşe: Haşa.

Heşşeş: Serkeş.

Heste: Hasta.

Hét: Öd.

Heteb: Meyvesiz, çelimsiz, odun.

Hetır: Hatır.

Hetırler: Hatırlar.

Heyad: Avlu.

Hezır: Hazır.

Hılle: Hille.

Hırçık: Pejmürde giyim.

Hırhana: Sürü, kalabalık.

Hırhız: Hırsız.

Hırpo: Gözü küllü.

Hırtlek: Gırtlak.

Hıssap: Hesap

Hıttı: Bir acur türü.

Hızan: Fakir.

Him konşı: Bitişik komşu.

Hindı: Şimdi.

Hokka: Okka.

Holan: Çardaklar, Haymalar.

Hulk: Hulk.

Hüser: Susar.

Huva: Haraç.

I

Ihbal: Şans.

Islanmi: Islanmıyor.

Istedığı: İstediği.

İ

...i: ...yor.

İçah: İçelim.

İfağı: Ufağı.

İg: İğ.

İgıd: Yiğit.

İlan: Yılan.

İlanlığınnan: Yılanlığıyla.

İncelıh: İncelik.

İngıldeme: İnleme.

İnne: İğne.

İrağ: Uzak.

İşegı: İşeği.

İtıren: Kaybeden.

İtıri: Kaybediyor.

İtırmesah: Kaybetmesek.

K

Kab: Tonoz.

Kabık: Aşık kemiği.

Kabıl: Kabul.

Kahdı: Kalktı.

Kahışı: Kalkışı.

Kambır: Kambur.

Kamka: Kıymık.

Kancıh: Kancık.

Karaçı: Çingene.

Karakoyın: Urfada yer adı, bir dere.

Karannıh: Karanlık.

Karışi: Karışıyor.

Kari: Karın.

Karka: Karga.

Karpız: Karpuz.

Kaşıh: Kaşık.

Kaşıni: Kaşınıyor.

Kavım: Hısım, akraba.

Kavın: Kavun.

Kazzıh: Kazık.

Kebır: Kabir.

Keda: Kada.

Keder: Kader.

Kéçel: Kel.

Kéf: Keyif.

Kefçi: Tiryaki, alışkan.

Kehed: Yok olan, bulunmayan.

Kelbını: Kalbini.

Kelem: Kalem.

Kelle: Para çekmecesi.

Keme: Yer elması benzeri bir mantar, domala.

Kene'et: Kanaat.

Kenne: Cam parçası, fanus camı.

Kerar: Karar.

Kerbıgıt: Fakir.

Kerem: İkram.

Kerez: İnadına.

Kerı: Koca karı.

Kerıb: Yabancı.

Kerır: Boynuna kalır.

Kerımah: Boynuna kalmak.

Kerrat: Çarpım.

Kertık: Çentik.

Kesıl: Ekinin yeşil hali.

Kesmıg: Samanın irisi.

Keyırdı: Kayırdı.

Keyıt: Endişe.

Keyiren: Kayıran.

Kığ: Küçük baş hayvan dışkısı.

Kılavız: Kılavuz.

Kıltı: Ucu.

Kımın: Gibi.

Kıni: Kınayı.

Kıprı: Kirpı.

Kıran: Bulaşıcı hastalık.

Kırbıt: Kibrit.

Kırh: Kırk.

Kırhi: Kırkın.

Kırhlı: Kırklı.

Kırı: Kır(reng)ı.

Kırıh: Kırık.

Kırıli: Kırılıyor.

Kırpsay: Kırpsan.

Kırtık: Çok az, çok ufak.

Kış: (Tavuğa)Kış.

Kıssi: Kısayı.

Kimat: Kıymet.

Kohar: Kokar.

Koharsa: Kokarsa.

Kohısı: Kokusu.

Kohmaz: Kokmaz.

Kölge: Gölge.

Komaz: Koymaz.

Kömec: Ebe gümecı.

Kömırçı: Kömürcü.

Komış: Koymuş.

Konışmah: Konuşmak.

Konşı: Komşu.

Kor: 1. Kör 2. Mezar 3. Koyar.

Korh: Kork.

Korıh: Koruk.

Kötıyi: Kötüyü.

Köv: Köy.

Köynek: Gömlek.

Kulah: Kulak.

Kulınc: Kulunç.

Külınçe: Bir tür kurabiye.

Kur'en: Kur'an.

Kurbet: Gurbet.

Kurd: Kurt.

Kurıdır: Kurutur.

Kurk: Yumurtaa.

Kurkuşın: Kurşun.

Kurtıli: Kurtuluyor.

Kutıyı: Kutuyu.

Kütoğlu havuzu: Yer adı, Bır su kuyusu.

Kuvalar: Kovalar.

Kuyrıh: Kuyruk, bir yıldız.

L

Lalıg: Dilsiz.

Lokış: Yokuş.

Lö'üp: Oyun.

Lühme: Büyük laf.

M

Madam: Madem.

Mah: ...mak, ...mek.

Mahana: Bahane.

Malamat: Melamet.

Maldan: Mandal.

Marda: Mart'a.

Masmahana: Yer adı, basmahane.

Me'de: Mide.

Mebal: Vebal.

Mecdiyı: Mecdiyeyi, para birimi.

Mecmek: Mercimek.

Mehbub: Mahbub, sevgili.

Mehenet: Muhanet.

Mehle: Mahalle.

Mehli: Mahalleyi.

Mehsed: Maksat.

Mekır: Yaptığı işin üstesinden gelebilen, becerikli, şakacı.

Melıgın eyvanı: Yer adı, bir mağara.

Melmeket: Memleket.

Merhemet: Merhamet.

Mersavı: Aşiret adı.

Mertek: Direk.

Merteknen: Direk ile.

Mezer: Mezar.

Mıflez: Müflis.

Mığal: Mahsul.

Mıh: Çivi.

Mıhebbet: Muhabbet.

Mıhtaç: Muhtaç.

Mılle 'Eli: Yer adı, Bir çıkmaz sokak.

Mıraz: Murat.

Mıtıl: Yatağın astarlı hali.

Mimbar: Hayvan bağırsağı.

Mimbarnan: Hayvan bağırsağı ile.

Mu'ellak: Muallak.

Müdara: Yüze gülme.

Müdır: Müdür.

Mütüh: İtaatkar, uyumlu.

N

Nahır: Büyükbaş hayvan sürüsü.

Nan: ...la, ...le, ile.

Ne'let: Lanet.

Néçe: Nice, ne zamana kadar.

Nene: Nine.

Nénesın: Neylesin.

Nesihet: Nasihat.

Nétsın: Ne yapsın.

Nıkkıl: 1. Gaga 2. Pay.

Nırığ: Dırığ.

Nışe: Nişasta.

Nikeh: Nikah.

Noli: Ne oluyor.

Nühset: Suratsız.

O

Ocah: Ocak, dergah.

Olacah: Olacak.

Oldıhça: Oldukça.

Olır: Olur.

Olmiyan: Olmayan.

Ortahlıh: Ortaklık.

Ossırır: Osurur.

Otırmah: Oturmak.

Ö

Öbırı: Öteki.

Ögı: Önü.

Ögıne: Önüne.

Ögınsın: Övünsün.

Ögıt: Öğüt.

Ökızı: Öküzü.

Öldıhtan: Öldükten.

Öli: Ölüyor.

Ömır: Ömür.

Örgedır: Öğretir.

Örgedi: Öğretiyor.

P

Pabıc: Pabuç.

Padşah: Padişah.

Pakla: Bakla.

Paklava: Baklava.

Pambıhçı: Pamukçu.

Pampal pışo: Dev dikeninin tüylü tohumu.

Papor: Vapur.

Pehkem: Sağlam, kuvvetli.

Pencer: Pancar.

Péndır: Peynir.

Perk: Sağlam.

Peşeng: Rehber, baş çeken.

Pıçah: Bıçak.

Pırçıklı: Havuç.

Pısıg: Kedi.

Pıskıvıt: Bisküvi.

Pivaz: Soğan.

Piyar: Pınar.

Pöçıg: Kuyruk, pöç.

Poh: Bok.

Pölemez: Bölemez.

Posti: Postunu.

Poz: Boz.

Pozıh: Bozuk.

R

Rehet: Rahat.

Rıhen: Fesleğen.

S

Sahla: Sakla.

Sahlayın: Saklayın.

Salhım: Salkım.

Sallahana: 1. Ölünün konduğu yer 2. Mezbaha.

Salta: Emir beklemek, hazır.

Samanlıh: Samanlık.

Samsah: Sarımsak.

Sanci: Sancıyı.

Sarrad: İri elek.

Satallar: Satarlar.

Savıh: Soğuk.

Savımış: Soğumuş.

Saviken: Savarken.

Sayallar: Sayarlar.

Sayınan: Sayı ile.

Se'edı: Saatı.

Sebbeh: Sabah.

Sedeke: Sadaka.

Seheb: Sahip.

Sehebı: Sahibi.

Sehen: Tabak.

Sekemet: Sakamet.

Sekkel: Sakal

Seklım: Sanki.

Sene'et: Sanat.

Sennen: Seninle.

Sér etmah: Seyretmek.

Seray: Saray.

Seyyıp: Başı boş.

Sıccah: Sıcak.

Sıçılacah: Sıçılacak.

Sıhılı: Sıkılıyor.

Sıhılmaz: Sıkılmaz, utanmaz.

Sıhmasını: Gömleğinin.

Sıkinnen: Sikiyle.

Sıleh: Silah.

Sılepçe: El yıkama leğeni.

Sırfa: Sofra.

Sırfi: Sofrayı.

Sıvarmağa: Suvarmaya.

Sıvaş: Bulaş.

Si: Gölge.

Sirıh: Şarlatan utanmaz.

Siye: Sana.

Sögerler: Söverler.

Sohılmaz: Sokulmaz.

Sölemez: Söylemez.

Sölenır: Söylenir.

Söletme: Söyletme.

Sölim: Söyleyeyim.

Soniyı: Senin sonunu.

Soyra: Sonra.

Süd: Süt.

Suhra: Angarya.

Sülele: Sülale.

Sunan: Su ile.

Sürılmez: Sürülmez.

Süriyem: Sürüyorum.

Suyınnan: Suyuyla.

Ş

Şadı: Maymun.

Şahbudağ: Özel isim.

Şé: Şey.

Şeb: Şap.

Şeher: Şehir.

Şek: Şüphe.

Şem›a: Kandil, mum.

Şerken: Doğudan.

Şerp şürp: Düzensız ayak sesleri.

Şert: Şart.

Şıllık: Bir tür tatlı.

Şımşır: Şimşir.

Şındı: Şimdi.

Şıppıh: Hastalık, sulu olan göz.

Şırlop: Avanta.

Şıtıl: Fidan.

Şor: Tuzlu.

Şorbi: Çorbayı.

Şörıg: Salya.

Şu›le: Işık.

T

Tabıdı: Tabutu.

Taka: Pencere.

Tavıh: Tavuk.

Te'am: Yemek.

Te'rif: Tarif.

Teb: Kur'an da bir sure olan Tebareke'nın ilk hecesi.

Tekdir: Takdir.

Teket: Takat.

Temehım: Tamahım.

Temehkar: Tamahkar.

Tene: Tane.

Teppık: Tekme.

Tepretme: Kıpırdatma.

Terefı: Tarafı.

Terezı: Terazi.

Téşı: İğ.

Teşkele: Hille ;üç kağıt.

Téşt: 1. Büyük leğen.

Tetırbe: Çıkmaz sokak.

Tevatür: Rivayet.

Tıkah: Dikelım.

Tıke: Et parçası.

Tıken: Diken.

Tıkış: Dikiş.

Tımbırtı: Bir ses.

Tırıdı: Et suyu.

Tırro: Kendini bir şey zanneden.

R

Rehet: Rahat.

Rıhen: Fesleğen.

S

Sahla: Sakla.

Sahlayın: Saklayın.

Salhım: Salkım.

Sallahana: 1. Ölünün konduğu yer 2. Mezbaha.

Salta: Emir beklemek, hazır.

Samanlıh: Samanlık.

Samsah: Sarımsak.

Sanci: Sancıyı.

Sarrad: İri elek.

Satallar: Satarlar.

Savıh: Soğuk.

Savımış: Soğumuş.

Saviken: Savarken.

Sayallar: Sayarlar.

Sayınan: Sayı ile.

Se'edı: Saatı.

Sebbeh: Sabah.

Sedeke: Sadaka.

Seheb: Sahip.

Sehebı: Sahibi.

Sehen: Tabak.

Sekemet: Sakamet.

Sekkel: Sakal

Seklım: Sanki.

Sene'et: Sanat.

Sennen: Seninle.

Sér etmah: Seyretmek.

Seray: Saray.

Seyyıp: Başı boş.

Sıccah: Sıcak.

Sıçılacah: Sıçılacak.

Sıhılı: Sıkılıyor.

Sıhılmaz: Sıkılmaz, utanmaz.

Sıhmasını: Gömleğinin.

Sıkinnen: Sikiyle.

Sıleh: Silah.

Sılepçe: El yıkama leğeni.

Sırfa: Sofra.

Sırfi: Sofrayı.

Sıvarmağa: Suvarmaya.

Sıvaş: Bulaş.

Si: Gölge.

Sırıh: Şarlatan utanmaz.

Siye: Sana.

Sögerler: Söverler.

Sohılmaz: Sokulmaz.

Sölemez: Söylemez.

Sölenır: Söylenir.

Söletme: Söyletme.

Sölim: Söyleyeyim.

Soniyı: Senin sonunu.

Soyra: Sonra.

Süd: Süt.

Suhra: Angarya.

Sülele: Sülale.

Sunan: Su ile.

Sürılmez: Sürülmez.

Süriyem: Sürüyorum.

Suyınnan: Suyuyla.

Ş

Şadı: Maymun.

Şahbudağ: Özel isim.

Şé: Şey.

Şeb: Şap.

Şeher: Şehir.

Şek: Şüphe.

Şem›a: Kandil, mum.

Şerken: Doğudan.

Şerp şürp: Düzensız ayak sesleri.

Şert: Şart.

Şıllık: Bir tür tatlı.

Şımşır: Şimşir.

Şındı: Şimdi.

Şıppıh: Hastalık, sulu olan göz.

Şırlop: Avanta.

Şıtıl: Fidan.

Şor: Tuzlu.

Şorbi: Çorbayı.

Şörıg: Salya.

Şu›le: Işık.

T

Tabıdı: Tabutu.

Taka: Pencere.

Tavıh: Tavuk.

Te'am: Yemek.

Te'rif: Tarif.

Teb: Kur'an da bir sure olan Tebareke'nın ilk hecesi.

Tekdir: Takdir.

Teket: Takat.

Temehım: Tamahım.

Temehkar: Tamahkar.

Tene: Tane.

Teppık: Tekme.

Tepretme: Kıpırdatma.

Terefı: Tarafı.

Terezı: Terazi.

Téşı: İğ.

Teşkele: Hille ;üç kağıt.

Téşt: 1. Büyük leğen.

Tetırbe: Çıkmaz sokak.

Tevatür: Rivayet.

Tıkah: Dikelım.

Tıke: Et parçası.

Tıken: Diken.

Tıkış: Dikiş.

Tımbırtı: Bir ses.

Tırıdı: Et suyu.

Tırro: Kendini bir şey zanneden.

Tiv: Tüy.

Töbe: Tövbe.

Toh: Tok.

Tohımı: Tohumu.

Tohmah: Tokmak.

Topıh: Topuk.

Torpah: Toprak.

Toydım: Toy idim.

Tuc: Tunç.

Tulığın: Tuluğun.

Tuman: Don.

Tutamiyam: Tutamiyorum.

Tühpe: Tuhfe, armağan.

Tükedisen: Tüketiyorsun.

Tüken: Dükkan.

U

Uçıriyıh: Uçuruyoruz.

Ucız: Ucuz.

Umdıh: Umduk.

Umıcı: Umucu.

Unımı: Unumu.

Unlığı: Unluğu.

Unmaz: İflah olmaz.

Urğamah: Uğramak.

Urğı: Önü.

Urğında: Uğrunda.

Uşah: Çocuk.

Uşahsızın: Çocuksuzun.

Uyızlıh: Uyuzluk.

Uz: Becerikli.

Ü

Ücık: Bahane.

Üfırdı: Üfürdü.

Ügıdır: Öğütür.

Ügıt: Öğüt.

Ülbe: Tahta kova, kutu.

Ümri: Ömrün.

Üreg: Yürek.

Ürkıttığım: Ürküttüğüm.

Üryan: Çırılçıplak.

Üskek: Yüksek.

Üstıne: Üstüne.

Üz: Yüz.

Üzımın: Yüzümün.

Üzıne: Yüzüne.

V

Vahıtsız: Vakitsiz.

Vahtı: Zamanı.

Var evı: Zengin evi.

Véran: Virane.

Vérmah: Vermek.

Y

Yaği: Yağıyor.

Yağiken: Yağarken.

Yağnış: Yanlış.

Yaha: Yaka.

Yahar: Yakar.

Yahın: Yakın.

Yalannan: Yalan ile.

Yalavız: Yalnız.

Yamalıh: Yama.

Yarpah: Yaprak.

Yazzıh: Yazık.

Yeksan: Aynı seviye.

Yellehçı: Nabza göre şerbet veren.

Yémenı: Postal.

Yéngı: Yeni.

Yére: Yere.

Yérık yérımah: Aş erkmek.

Yérış: Yürüyüş.

Yértene: Yere.

Yıdı: Yedi.

Yıdığını: Yediğini.

Yıhar: Yıkar.

Yımağa: Yemeğe.

Yıme: Yeme.

Yımesse: Yemesse.

Yımez: Yemez.

Yımırta: Yumurta.

Yımışah: Yumuşak.

Yırladır: Şarkı, türkü söyletir.

Yırler: Yiyerler.

Yıyyı: Yiyıyor.

Yimiye: Yıyemesin.

Yoğın: Kalın.

Yoğırd: Yoğurt.

Yoh: Yok.

Yolçı: Yolcu.

Yuha: İnce.

Yuhı: Uyku.

Yuvala: Yuvarla.

Z

Ze'ifleyene: Zayıflayana.

Zıhér: Zehir.

Zehferan: Safran.

Zerar: Zarar.

Zérı: Altını.

Zét: Zeytin yağı.

Zıbıllıh: Küllük, çöplük.

Zıfır: Yağlı.

Zıngıl: Tatlı(lokma tatlısı).

Ziç: Tavuk pisliği.

Zügırd: Zügürt.

Zurné: Zurnaya.

Zuvağ: Sokak

Mehmet OYMAK

Atasözü ve deyimler dilimizin zenginlikleridir. Toplum tarafından benimsenen atasözleri ve deyimler günlük konuşma dilinde sıklıkla kullanılır. Bu deyim ve atasözlerini hayatımızda öğüt vermek, ders çıkarmak, duygu ve düşüncelerimizi daha kolay bir şekilde anlatmak için kullanırız.

Atasözleri ve deyimler kalıplaşmış özlü sözlerdir. toplumun ortak duygu ve düşüncelerini yansıtır. Dilimize de zenginlik katar. Atasözleri bir toplumun duygu, düşünce, inanç ve kültür yapısını yansıtır. Atasözleri, kim tarafından ne zaman söylendiği bilinmediğinden anonimdir. Bu sözler topluma mâl olmuş, toplum tarafından benimsenmiş ve yüzyılların düşünce ve mantık isteminden geçerek günümüze ulaşmış kısa ve özlü sözlerdir. Atasözleri, bir düşünce açıklanırken ya da savunulurken tanık olarak da gösterilirler.

Atasözleri, halkın yalnızca ortak duygu ve düşüncelerini değil ortak dil zevkini de yansıtır.

ŞANLIURFA
BÜYÜKŞEHİR
BELEDİYESİ

Kütüphane Yayınları
Çocuklarımıza Hediyemizdir.